แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย ในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ปิญดา กิติบุตร
ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อผู้วิจัย ปิญดา กิติบุตร และคณะ

ปีที่วิจัย 2569

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา และ 2) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงาน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 184 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .981 ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย โดยใช้การสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D.=.619) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.37, S.D.=.606) รองลงมา ได้แก่ ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.34, S.D.=.586) ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.18, S.D.=.616) และด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 4.16,\S.D.=.602) ตามลำดับ ส่วนด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 3.86, S.D.=.682)

2. แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยแนวทางสำคัญในระดับหน่วยงานและผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ระดับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ควรส่งเสริมการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่กระชับ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง กำหนดตัวชี้วัดด้านพฤติกรรมที่สะท้อนหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยของผู้เรียน และส่งเสริมการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อเชื่อมโยงหน้าที่พลเมืองกับสถานการณ์ด้านความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน ส่วนระดับสถานศึกษา ควรจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์จริง การสร้างพฤติกรรมด้านวินัย ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การป้องกันตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น และการมีจิตสาธารณะ ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง และระดับผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย ควรร่วมกันสื่อสารข้อมูลข่าวสารและมาตรการด้านความปลอดภัย ร่วมวางแผน ดำเนินงาน ติดตาม และสนับสนุนทรัพยากร เพื่อร่วมรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

คำสำคัญ : หน้าที่พลเมือง, ความปลอดภัยในสถานศึกษา, สถานศึกษาเอกชน, แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับภารกิจของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ในการส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ ติดตาม และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทางที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและส่งเสริมความปลอดภัยของผู้เรียนในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายไพศาล ที่รัก ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา นางสาวกมลวรรณ กลั่นเกลี้ยง นายขันตรี โสภาพิศ และนางสาวพิมลพัชญ์ พิมลจิราสิน รองศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ที่ให้การสนับสนุนและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัย ทำให้การวิจัยสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์และกรอบระยะเวลาที่กำหนด

ขอขอบพระคุณ คณะศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นคณะวิจัยร่วม ที่ได้ร่วมกันวางแผน ออกแบบการวิจัย พัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมทั้งขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ให้คำแนะนำ และเสนอข้อคิดเห็นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงเครื่องมือและการพัฒนาแนวทางการวิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษากลุ่มเป้าหมายทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย และตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย ตลอดจนขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม และให้ข้อคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการสังเคราะห์และพัฒนาแนวทางให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนผู้ประสานงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยจนสำเร็จ

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิจัยและแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา หน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษาเอกชน ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย ในการร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะด้านหน้าที่พลเมือง มีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ปิญดา กิติบุตร

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ ..... ก
กิตติกรรมประกาศ ..... ค
สารบัญ ..... ง
สารบัญตาราง ..... ฉ
สารบัญภาพ ..... ช
บทที่ 1
1 บทนำ 1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
คำถามการวิจัย 3
วัตถุประสงค์การวิจัย 3
ขอบเขตการวิจัย 3
นิยามศัพท์เฉพาะ 5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 8
แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย 10
แนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา 28
แนวคิดการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย 46
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 63
บริบทของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา 80
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 86
กรอบแนวคิดในการวิจัย 91

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 93
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง ของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา..... 94
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริม ความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา..... 101
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 105
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 105
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนการวิจัย..... 105
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง ของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา..... 105
ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริม ความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา..... 113
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 124
สรุปผลการวิจัย 124
อภิปรายผลการวิจัย..... 126
ข้อเสนอแนะการวิจัย..... 132
บรรณานุกรม..... 135
ภาคผนวก ก ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ..... 140
ภาคผนวก ข เครื่องมือวิจัย..... 159
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย..... 172
ภาคผนวก ง คณะกรรมการร่วมดำเนินการวิจัย..... 177
ภาคผนวก จ แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย ในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา..... 181
ประวัติย่อผู้วิจัย..... 182

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงการวิเคราะห์หน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษา.....	23
2.2	แสดงการสังเคราะห์มาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา.....	41
3.1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกประชากรออกเป็นชั้นภูมิ ตามเครือข่ายโรงเรียนเอกชน จำนวน 6 เครือข่าย.....	98
4.1	แสดงผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา.....	106
4.2	แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานด้านการเสริม สร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา.....	107
4.3	แสดงสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริม ความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา.....	109
4.4	แสดงสรุปผลสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิ.....	114
4.5	แสดงแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา เอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามระดับผู้รับผิดชอบ.....	120

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่ หน้า

2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย..... 92

บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ควบคู่กับการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง เพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วม เคารพสิทธิผู้อื่น และยึดมั่นประโยชน์ส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563, น. 10–12) ทั้งนี้ แนวคิดเรื่องหน้าที่พลเมืองนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ เนื่องจากสะท้อนถึงความตระหนักในบทบาท ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของบุคคลต่อสังคม ครอบคลุมการเคารพกฎหมาย การรักษาระเบียบวินัยสาธารณะ การมีจิตสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น การปลูกฝังหน้าที่พลเมืองตั้งแต่วัยเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นช่วงวัยแห่งการหล่อหลอมค่านิยม พฤติกรรม และทัศนคติที่ส่งผลระยะยาวต่อการดำรงชีวิตในสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564, น. 33–35)

ในขณะเดียวกัน ความปลอดภัยในสถานศึกษาถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เนื่องจากสถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมปลอดภัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม จะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มที่ ความปลอดภัยดังกล่าวครอบคลุมการป้องกันอุบัติเหตุ ความรุนแรง ภัยคุกคาม ยาเสพติด อาชญากรรม ตลอดจนภัยพิบัติและความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อม ซึ่งล้วนส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565, น. 1–3) อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบัน ได้ทำให้ประเด็นความปลอดภัยในสถานศึกษามีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น ความรุนแรงในโรงเรียน การกลั่นแกล้งระหว่างนักเรียน พฤติกรรมเสี่ยงทางสังคม และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ด้วยเหตุนี้ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางความปลอดภัยเชิงระบบที่มุ่งเน้นการป้องกันควบคู่กับการสร้างพฤติกรรมเชิงบวกของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม (UNESCO, 2021, pp. 9–12)

แม้ว่าการดำเนินงานด้านความปลอดภัยที่ผ่านมา มักให้ความสำคัญกับมาตรการเชิงบริหารและเชิงโครงสร้าง อาทิ การกำหนดระเบียบ การติดตั้งอุปกรณ์ความปลอดภัย และการกำกับดูแล

โดยบุคลากรทางการศึกษา แต่อย่างไรก็ดี การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งถือเป็นรากฐานของความปลอดภัยอย่างยั่งยืน ยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยร่วมกันภายในสถานศึกษายังไม่เกิดผลอย่างแท้จริง (OECD, 2020, pp. 45–47) ดังนั้น การบูรณาการหน้าที่พลเมืองเข้ากับการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาระบบความปลอดภัยเชิงป้องกัน เนื่องจากผู้เรียนที่มีวินัย เคารพกฎระเบียบ รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้อื่น จะช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงและเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยร่วมกันในโรงเรียนได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564, น. 52–54)

สำหรับบริบทของสถานศึกษาเอกชน ซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากร และบริบทของผู้เรียน การดำเนินงานด้านความปลอดภัยและการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีสถานศึกษาทุกระดับจำนวนมาก และเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครราชสีมา, 2565, น. 2) จังหวัดนครราชสีมามีลักษณะพื้นที่กว้างขวาง ครอบคลุมทั้งเขตเมืองและชนบท ส่งผลให้บริบทสถานศึกษา โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรด้านความปลอดภัยมีความแตกต่างกัน สถานศึกษาเอกชนบางแห่งมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่และระบบดูแลความปลอดภัย ขณะที่บางแห่งยังเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร อีกทั้งการขยายตัวของชุมชนเมือง ความหนาแน่นของการจราจร และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังเป็นปัจจัยเสี่ยงที่กระทบต่อความปลอดภัยของผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565, น. 7–9) ประกอบกับพฤติกรรมของผู้เรียนในยุคดิจิทัลที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งการใช้สื่อออนไลน์ การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคม และรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาด้านความปลอดภัย หากขาดการปลูกฝังจิตสำนึกด้านหน้าที่และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างเหมาะสม (UNESCO, 2021, pp. 15–18)

จากสภาพการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมาไม่สามารถอาศัยมาตรการเชิงบริหารเพียงอย่างเดียว หากแต่จำเป็นต้องพัฒนากลไกเชิงพฤติกรรมผ่านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมาจึงมีความสำคัญทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ โดยจะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบูรณาการความเป็นพลเมืองกับระบบความปลอดภัย และเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาในการพัฒนากลไก

และกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมพลเมืองด้านความปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนและการสร้างสถานศึกษาที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืน

2. คำถามการวิจัย

2.1 สภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับใด

2.2 แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ควรมีองค์ประกอบและแนวปฏิบัติอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

3.2 เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา กำหนดขอบเขตการวิจัยโดยแบ่งตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1.1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย

2) แนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา

3) แนวคิดการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย

4) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยในสถานศึกษา

1.1.2 แหล่งข้อมูล

เอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และเอกสารเชิงนโยบายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

ขั้นตอนย่อยที่ 1.2 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพการดำเนินงาน 5 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย

ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย

ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน

ด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา

ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย

1.2.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 113 แห่งๆ ละ 2 คน รวม 226 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie&Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 184 คน จากสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 92 แห่งๆ ละ 2 คน

การสุ่มตัวอย่างตามหลักสถิติ บบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยผู้วิจัยจำแนกประชากรออกเป็นชั้นภูมิตามเครือข่ายโรงเรียนเอกชน จำนวน 6 เครือข่าย กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเครือข่ายให้เป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนประชากร และดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายภายในแต่ละชั้นภูมิ จำนวน 184 คน

1.2.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานศึกษาเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา

1.2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เป็นศึกษาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวทาง กลไก กระบวนการ และวิธีดำเนินงานในการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา จำนวน 3 คน

2.2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการนิเทศการศึกษา จำนวน 3 คน

2.2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี การคุ้มครองผู้เรียน และด้านความปลอดภัย จำนวน 4 คน

2.3 วิธีดำเนินการศึกษา

ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

หน้าที่พลเมือง หมายถึง พฤติกรรมและการปฏิบัติของผู้เรียนที่แสดงถึงความตระหนักในบทบาท ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมต่อสังคม ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบและการมีวินัยของผู้เรียน 2) การเคารพสิทธิ ความเสมอภาค และความหลากหลาย 3) การมีส่วนร่วมและจิตสาธารณะ

4) การป้องกันและร่วมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา และ 5) การเป็นพลเมืองดิจิทัลและการสร้างสังคมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและยั่งยืน

การเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการของสถานศึกษา ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมตามหลักหน้าที่พลเมืองอย่างเป็นรูปธรรม

ความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง สภาพแวดล้อมและกระบวนการดูแลผู้เรียนที่เอื้อต่อภัยจากความรุนแรงของมนุษย์ (การทะเลาะวิวาท การล่วงละเมิด) ภัยจากอุบัติเหตุ (อาคารเรียน ยานพาหนะ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน) ภัยจากการถูกละเมิดสิทธิ และภัยต่อสุขภาวะทางกายและจิตใจ (ยาเสพติด ติดเกม)

การส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาในการกำหนดมาตรการ ระบบดูแล และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันความเสี่ยงและสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยแก่ผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย

ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย

ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน

ด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา

ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริม

สถานศึกษาเอกชน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยหน่วยงานเอกชน และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย หมายถึง รูปแบบ วิธีการ หรือข้อเสนอเชิงปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะด้านหน้าที่พลเมือง อันส่งผลต่อการสร้างความปลอดภัยอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา การพัฒนาผู้เรียน และการนิเทศการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการต่อการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทและสภาพการดำเนินงานที่เป็นจริง

6.2 ได้แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมือง การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัย ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย

6.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบ มีวินัย เคารพสิทธิผู้อื่น มีจิตสาธารณะ ตระหนักถึงความปลอดภัย และมีส่วนร่วมในการป้องกันและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา

6.4 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ ติดตาม และพัฒนาการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ในการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษา สังเคราะห์และทบทวนแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่ดี ควบคู่กับการมีจิตสำนึกด้านความปลอดภัย การเคารพกฎหมาย ระเบียบ กติกาของสังคม การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในสถานศึกษาและสังคม การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ความสำคัญ องค์ประกอบ และการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียน ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา แนวทางการส่งเสริมความปลอดภัย และบทบาทของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษา ภาคีเครือข่ายทางการศึกษา และบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยของผู้เรียน อันเป็นกลไกสำคัญในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนบริบทของสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และกำหนดแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย

1.1 ความหมายของหน้าที่พลเมือง

1.2 ความสำคัญของหน้าที่พลเมือง

1.3 องค์ประกอบของหน้าที่พลเมือง

1.4 หน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษา

1.5 หน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

2. แนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.1 ความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.2 ความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.3 องค์ประกอบของความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.4 นโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา

2.5 บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมความปลอดภัย

3. แนวคิดการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย

3.1 หลักการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง

3.2 กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน

3.3 การบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้

3.4 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.5 บทบาทของครูและผู้บริหาร

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

4.2 หลักการมีส่วนร่วม

4.3 รูปแบบการมีส่วนร่วม

4.4 ภาคีเครือข่ายทางการศึกษา

4.5 บทบาทของภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัย

5. บริบทของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา

5.1 การจัดการศึกษาเอกชน

5.2 สภาพการจัดการศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา

5.3 การดำเนินงานด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาเอกชน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

6.3 การสังเคราะห์งานวิจัย

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย

1.1 ความหมายของหน้าที่พลเมือง

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ได้อธิบายความหมายของหน้าที่พลเมืองในมิติทางรัฐศาสตร์และการปกครองว่า หมายถึง พันธะผูกพันทางกฎหมายและเจตจำนงทางสังคมที่บุคคลมีต่อรัฐในการปฏิบัติตนตามหลักนิติธรรม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและเสถียรภาพของส่วนรวม การเป็นพลเมืองตามนิยามนี้มิได้จำกัดอยู่เพียงการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อสวัสดิภาพของสังคมรอบข้าง โดยบุคคลต้องตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตนที่มีต่อระบบสังคมและการร่วมสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้ให้ความหมายของหน้าที่พลเมืองในทัศนะทางครุศาสตร์และศาสตร์การสอนว่า หมายถึง คุณลักษณะพฤติกรรมและการปฏิบัติตนของบุคคลที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ การเคารพในสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมตามวิถีประชาธิปไตย หน้าที่พลเมืองในบริบทนี้เน้นย้ำไปที่การพัฒนาฐานคิดของผู้เรียนให้สามารถจำแนกบทบาทที่พึงกระทำต่อส่วนรวม การรู้จักประนีประนอมเพื่อระงับความขัดแย้ง และการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนการเรียนรู้ของตน

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) ได้ระบุถึงความหมายของหน้าที่พลเมืองว่า คือกรอบพฤติกรรมขั้นพื้นฐานและข้อกำหนดทางกฎหมายที่ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถาบันทางการเมืองและสังคม โดยมีสาระสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน วินัยทางสังคม และการอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม หน้าที่พลเมืองจึงเป็นเครื่องมือในการควบคุมทางสังคมที่ทำให้สมาชิกในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มีความเกื้อกูลกัน และร่วมกันขจัดความเสี่ยงหรือภัยคุกคามต่าง ๆ ที่จะมากระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวัน

สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ได้นิยามความหมายของหน้าที่พลเมืองว่า หมายถึง สมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคลที่ประกอบด้วยความรู้เชิงหน้าที่ ทักษะกระบวนการทางสังคมและเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาชุมชน หน้าที่พลเมืองเป็นแนวทางที่ชี้วัดความพร้อมของบุคคลในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อภารกิจของส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตนตามระบบมาตรฐานและการบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันภัยพิบัติหรืออุบัติภัยต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นหน้าที่รากฐานที่สมาชิกทุกคนในสถาบันต้องร่วมกันปฏิบัติเพื่อรักษาความปลอดภัยขององค์กร

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้ให้ความหมายของหน้าที่พลเมืองในบริบทของสังคมยุคใหม่ว่า หมายถึง พฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น (Active Citizenship) ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบเชิงรับเท่านั้น แต่หมายรวมถึงความรับผิดชอบในการคิดวิเคราะห์ สื่อสาร และลงมือทำเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความน่าอยู่ พลเมืองตามความหมายนี้ต้องมีความใส่ใจในสุขภาวะและสวัสดิภาพของผู้อื่น มีความพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือเผชิญเหตุและป้องกันสภาวะเสี่ยงภัยต่าง ๆ เพื่อสร้างนิเวศทางสังคมที่มีความปลอดภัยและเกื้อกูลต่อการเรียนรู้

ประวิต เอราวรรณ์ (2565) ได้อธิบายความหมายของหน้าที่พลเมืองว่า หมายถึง ความรับผิดชอบเชิงสมรรถนะของบุคคลในการจัดการตนเองและร่วมจัดการสังคมให้เป็นไปตามมาตรฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการปฏิบัติตนที่เคารพต่อความแตกต่างหลากหลาย การมีวินัยในตนเอง และการร่วมสร้างหลักประกันความปลอดภัยให้แก่พื้นที่สาธารณะ หน้าที่พลเมืองจึงเป็นแกนหลักในการหล่อหลอมให้บุคคลเกิดจิตสำนึกในการปกป้องดูแลสิทธิประโยชน์ของส่วนรวม และสอดส่องดูแลไม่ให้เกิดการละเมิดหรือเกิดภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ภายในสถาบันและชุมชน

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) ได้ให้คำนิยามความหมายของหน้าที่พลเมืองภายใต้บริบทโลกพลิกผันว่า หมายถึง ความตระหนักรู้และพันธะผูกพันของบุคคลในการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในระดับสากล (Global Citizenship) ซึ่งครอบคลุมความสามารถในการปรับตัวและการร่วมมือกันรักษาความมั่นคงของมนุษย์ หน้าที่พลเมืองในยุคนี้จึงหมายถึงการที่บุคคลมุ่งเน้นการปฏิบัติตนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างความเท่าเทียม และการสร้างความปลอดภัยทั้งในมิติกายภาพและมิติดิจิทัล เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขและความปลอดภัยอย่างรอบด้าน

เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ได้สรุปความหมายของหน้าที่พลเมืองจากการวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ว่า หมายถึง การแสดงออกถึงการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและสังคม ผ่านพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การสนับสนุนนโยบายส่วนรวม และการปฏิบัติตามระบบการรักษาความปลอดภัย อย่างเคร่งครัด หน้าที่พลเมืองคือกลไกขับเคลื่อนที่ทำให้บุคคลขับเน้นบทบาทในการเฝ้าระวังความเสี่ยง การแจ้งเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายต่อผู้มีอำนาจหน้าที่ และการประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกเพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันและความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่

Westheimer & Kahne (2016) ได้จำแนกและให้ความหมายของหน้าที่พลเมืองผ่านมุมมองการพัฒนาประชาธิปไตยว่า หมายถึง การยอมรับพันธะหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมาย การส่งเสริมความยุติธรรมในสังคม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น พลเมือง ที่มีหน้าที่และจิตสำนึกที่ดีต้องแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อความมั่นคงปลอดภัยของส่วนรวม

โดยการร่วมมือกับกลไกของรัฐและสถาบันการศึกษาในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และจัดการกับภัยคุกคามหรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยและไร้ระเบียบวินัยในชุมชน

Banks, J. A. (2017) ได้ให้ความหมายของหน้าที่พลเมืองในมิติพหุวัฒนธรรมศึกษาว่า หมายถึง พันธะกรณีของบุคคลในการเคารพ ยอมรับ และปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของเพื่อนมนุษย์ ที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ หน้าที่พลเมืองตามนิยามนี้มุ่งเน้นการลดอคติและการขจัดพฤติกรรมการเลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นโครงสร้างสำคัญที่ช่วยสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safe Space) ให้เกิดขึ้นในสังคม พลเมืองทุกคนจึงมีหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและร่วมมือกันขจัดความรุนแรงในทุกรูปแบบ

Biesta, G. (2019) ได้นิยามความหมายของหน้าที่พลเมืองว่า ไม่ใช่คุณลักษณะที่หยุดนิ่งหรือเป็นเพียงการสะสมความรู้ทางทฤษฎี แต่หมายถึง "กระบวนการปฏิบัติจริง" (Practice of Citizenship) ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนผ่านการที่บุคคลใช้สิทธิ เสรีภาพ และความรับผิดชอบของตนในการดูแลสวัสดิภาพของผู้อื่น หน้าที่พลเมืองจึงหมายถึงความกล้าหาญทางจริยธรรมในการออกมายับยั้งการล่วงละเมิดสิทธิ และการร่วมสร้างระบบนิเวศทางสังคมที่เอื้อต่อความปลอดภัย เสรีภาพ และความเท่าเทียมกันของสมาชิกทุกคน

Pancer, S. M. (2022) ได้อธิบายความหมายของหน้าที่พลเมืองจากมุมมองจิตวิทยาสังคมว่า หมายถึง พันธะสัญญาทางจิตใจและการลงมือปฏิบัติของบุคคลในการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงพลเมืองเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน หน้าที่พลเมืองถูกนิยามผ่านความตระหนักรู้ในการดูแลความปลอดภัยของกลุ่มเพื่อน การมีจิตสาธารณะ และการมีบทบาทร่วมกับสถาบันทางสังคมในการวางมาตรการป้องกันและเผชิญเหตุฉุกเฉิน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ย่อมสร้างระบบการป้องกันภัยเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ

Osler, A. (2024) ได้ให้ความหมายของหน้าที่พลเมืองภายใต้กรอบแนวคิดสิทธิมนุษยชนร่วมสมัยว่า หมายถึง ความรับผิดชอบร่วมกันของบุคคลในการคุ้มครองและส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความปลอดภัยของสมาชิกในสังคม หน้าที่พลเมืองไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ แต่รวมถึงการร่วมสร้างค่านิยมความปลอดภัย การปฏิเสธความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อวางแผนจัดการภัยพิบัติและภัยสังคม เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดสังคมที่ปลอดภัยและยั่งยืน

จากการประมวลและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า ความหมายของหน้าที่พลเมือง หมายถึง พันธะผูกพัน ความรับผิดชอบ และแนวทาง

พฤติกรรมเชิงบวกที่บุคคลพึงปฏิบัติในฐานะสมาชิกของสังคมและรัฐ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย และกฎเกณฑ์ทางสังคม ตลอดจนการเคารพในสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่นโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ นอกจากนี้ความหมายของหน้าที่พลเมืองยังครอบคลุมถึงการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม การมีจิตสาธารณะในการเฝ้าระวัง การแจ้งเหตุ และการร่วมมือกับสถาบันทางสังคมเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงและป้องกันภัยคุกคามในทุกรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์และรักษาสภาพแวดล้อมรวมถึงระบบนิเวศทางสังคมให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และเกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

1.2 ความสำคัญของหน้าที่พลเมือง

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ได้อธิบายถึงความสำคัญของหน้าที่พลเมืองว่า เป็นเสาหลักที่ค้ำจุนความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองอยู่ที่การเป็นกลไกสร้างความสงบเรียบร้อยและลดความขัดแย้งภายในรัฐ เมื่อพลเมืองตระหนักในหน้าที่ ย่อมส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและลดภาระงบเบิกจ่ายของภาครัฐในการปราบปรามอาชญากรรม ตลอดจนเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างเป็นระบบ

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้อธิบายถึงความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในมิติการพัฒนาเยาวชนว่า เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสุขภาวะทางสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายในสถาบันการศึกษา ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองปรากฏชัดในการช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดความเกรงใจ เคารพสิทธิของผู้อื่น และลดพฤติกรรมความรุนแรงหรือการละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นปัจจัยต้นทางที่ช่วยเสริมสร้างระบบความปลอดภัยเชิงป้องกันในสถานศึกษา ทำให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการถ่ายทอดความรู้และการเจริญเติบโตของผู้เรียน

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) ได้ระบุถึงความสำคัญของหน้าที่พลเมืองว่า เป็นปัจจัยชี้วัดความเจริญและความอ่อนแอของชุมชนและรัฐ หน้าที่พลเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเพื่อต่อต้านภัยคุกคามในทุกรูปแบบ ทั้งอุบัติภัย ภัยพิบัติธรรมชาติ และภัยจากอาชญากรรม เนื่องจากการขับเคลื่อนมาตรการความปลอดภัยใด ๆ จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากปราศจากความร่วมมือและวินัยของพลเมือง การตระหนักในหน้าที่จึงช่วยลดการสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของสมาชิกในสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ

สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ได้สะท้อนความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในมุมมองการบริหารจัดการองค์กรว่า เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนนโยบายและมาตรฐานความปลอดภัยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองอยู่ที่การแปรเปลี่ยนจากกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษรไปสู่พฤติกรรมการเฝ้าระวังและการบริหารความเสี่ยงในชีวิตประจำวัน เมื่อสมาชิกในองค์กรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ย่อมทำให้ระบบการรายงานเหตุ การป้องกันอัคคีภัยและการเผชิญเหตุฉุกเฉินมีความเข้มแข็งและบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้อธิบายความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของพลเมืองตื่นรู้ ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในทัศนะนี้คือการสร้าง "ตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม" (Social Safety Net) ที่สมาชิกทุกคนต่างเป็นหูเป็นตาและเกื้อกูลกัน การที่บุคคลเห็นความสำคัญของหน้าที่พลเมืองจะช่วยเปลี่ยนผ่านสังคมจากการตั้งรับภัยคุกคาม ไปสู่การร่วมมือเชิงรุกในการออกแบบสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมเพื่อความปลอดภัยของชุมชนการเรียนรู้

ประวิต เอราวรรณ์ (2565) ได้ชี้แจงความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในฐานะสมรรถนะหลักของผู้เรียนว่า เป็นเครื่องมือเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมและความมั่นคงในสถานศึกษา หน้าที่พลเมืองมีความสำคัญต่อการลดช่องว่างความขัดแย้งและการสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ การที่ผู้เรียนเข้าใจในคุณค่าของหน้าที่พลเมืองจะทำให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยง การปฏิเสธสิ่งเสพติดและความรุนแรง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการยกยกระดับโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและชุมชน

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) ได้เน้นย้ำความสำคัญของหน้าที่พลเมืองท่ามกลางวิกฤตการณ์โลกศตวรรษที่ 21 ว่า เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางจิตสำนึกในการรักษาความมั่นคงของมนุษย์และความยั่งยืนของโลก ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองยุคใหม่คือการสร้างความเท่าเทียมและการร่วมมือกันขจัดภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น ภัยไซเบอร์และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองจึงมีความสำคัญในการลดความเปราะบางของสังคม และร่วมสร้างนิเวศการอยู่ร่วมกันที่ปลอดภัยทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน

เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ได้สรุปความสำคัญของหน้าที่พลเมืองจากข้อค้นพบทางการวิจัยว่า เป็นปัจจัยภายในที่มีพลังสูงสุดในการควบคุมและส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยในสถาบันการศึกษา หน้าที่พลเมืองมีความสำคัญในการลดการเกิดอุบัติเหตุและการทะเลาะวิวาทของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากช่วยสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกัน (Collective

Responsibility) ทำให้มาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษาเอกชนและรัฐบาลขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืนโดยไม่ต้องอาศัยการบังคับควบคุมจากภายนอกเพียงอย่างเดียว

Westheimer & Kahne (2016) ได้ระบุถึงความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในมิติการพัฒนาระบบประชาธิปไตยว่า เป็นรากฐานสำคัญในการรักษาระเบียบวินัยและความมั่นคงปลอดภัยของโครงสร้างสังคม ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองอยู่ที่การบ่มเพาะให้บุคคลไม่นิ่งดูดายต่อความเดือดร้อนส่วนรวม และพร้อมสละสิทธิ์ส่วนตนในบางประการเพื่อรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของชุมชน การตระหนักในหน้าที่พลเมืองจึงเป็นเกราะป้องกันการพังทลายของกฎเกณฑ์ทางสังคมและป้องกันการขยายตัวของอาชญากรรมในพื้นที่สาธารณะ

Banks, J. A. (2017) ได้อธิบายความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในสังคมพหุวัฒนธรรมว่าเป็นดั่งสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ที่ช่วยสร้างความมั่นคงและความผาสุกท่ามกลางความแตกต่าง ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองสะท้อนผ่านการลดทอนความขัดแย้งและการเหยียดเชื้อชาติซึ่งเป็นรากเหง้าของความไม่ปลอดภัยในสถาบันการศึกษา การที่สมาชิกในสังคมเห็นความสำคัญของหน้าที่พลเมืองจะช่วยเปลี่ยนความหวาดระแวงให้เป็นพลังความร่วมมือในการพิทักษ์สิทธิและสวัสดิภาพของกลุ่มคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน

Biesta, G. (2019) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของหน้าที่พลเมืองว่า เป็นหลักประกันในการรักษาเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองมิใช่การสยบยอมต่อสถาบันรัฐ แต่คือการรักษาสิทธิของตนเองไปพร้อมกับการมีพันธะหน้าที่ในการโอบอุ้มและปกป้องผู้อื่นจากการถูกล่วงละเมิด การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองอย่างสม่ำเสมอจึงมีความสำคัญในการสร้างสมดุลทางอำนาจและป้องกันความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่จะมากระทบต่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของปวงชน

Pancer, S. M. (2022) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในเชิงจิตวิทยาสังคมว่าเป็นปัจจัยเร่งในการสร้างพฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial Behavior) ของเยาวชน ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองอยู่ที่การลดอัตราพฤติกรรมเสี่ยงและการต่อต้านสังคมของนักเรียน โดยกระตุ้นให้เยาวชนหันมาใส่ใจในการทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกับสถาบันการศึกษา ย่อมส่งผลให้เกิดการบูรณาการระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็งจากความร่วมมือภายในกลุ่มเพื่อน ซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าการควบคุมโดยเจ้าหน้าที่

Osler, A. (2024) ได้ระบุความสำคัญของหน้าที่พลเมืองภายใต้บริบทสิทธิมนุษยชนโลกว่าเป็นดัชนีชี้วัดหลักของการสร้างระบบปกป้องคุ้มครองผู้เรียนให้พ้นจากภัยคุกคามในศตวรรษที่ 21

ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองแสดงออกผ่านการสร้างค่านิยมความปลอดภัยร่วมกัน การต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (Bullying) และการสร้างความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ การตระหนักรู้ในหน้าที่พลเมืองจึงมีความสำคัญยิ่งในการยกระดับให้สถาบันการศึกษากลายเป็นพื้นที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

จากการประมวลและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า ความสำคัญของหน้าที่พลเมือง เป็นรากฐานอันเป็นหัวใจสำคัญในการค้ำจุน รักษาเสถียรภาพ และสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้แก่โครงสร้างสังคมและสถาบันการศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงพฤติกรรมที่แปรเปลี่ยนกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ความสำคัญของหน้าที่พลเมืองในมิติความปลอดภัยปรากฏชัดในการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งช่วยลดช่องว่างของความขัดแย้ง การละเมิดสิทธิ พฤติกรรมความรุนแรง และการเกิดอุบัติภัยต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนเป็นกลไกเชิงรุกในการสร้าง "ตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม" ที่ช่วยให้สมาชิกตื่นรู้ สอดส่องดูแล และพร้อมเผชิญเหตุฉุกเฉินหรือภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ร่วมกัน ท้ายที่สุด การตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่พลเมืองจึงไม่เพียงแต่ช่วยลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยหลักในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมและนิเวศการเรียนรู้ให้มีความสงบเรียบร้อย ปลอดภัย และสร้างความผาสุกที่ยั่งยืนให้แก่สังคมโดยรวม

1.3 องค์ประกอบของหน้าที่พลเมือง

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ได้จำแนกองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองออกเป็น 3 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติทางกฎหมาย มิติทางสังคม และมิติทางจริยธรรม โดยมิติทางกฎหมายมุ่งเน้นการรู้เท่าทันและปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐ มิติทางสังคมมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์และการรักษาความสงบเรียบร้อย ส่วนมิติทางจริยธรรมเน้นย้ำเรื่องความรับผิดชอบและจิตสำนึกต่อส่วนรวม องค์ประกอบเหล่านี้ต้องดำเนินประสานกันอย่างเป็นระบบเพื่อขับเคลื่อนสวัสดิภาพและความสงบสุขของพลเมือง ช่วยให้สามารถระงับยับยั้งสภาวะเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นภายในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้อธิบายองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองในมิติทางการศึกษาและจิตวิทยาการเรียนรู้ว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ ความรู้ความเข้าใจเชิงหน้าที่พลเมือง ทักษะทางสังคมและการแก้ความขัดแย้ง เจตคติที่ดีต่อส่วนรวม และพฤติกรรมการปฏิบัติจริงตามวิถีประชาธิปไตย การบูรณาการองค์ประกอบเหล่านี้อย่างครบถ้วนจะช่วยให้เยาวชนเกิดคุณลักษณะ

ที่เอื้อต่อการเคารพสิทธิผู้อื่น มีความเกรงใจ และมีความพร้อมในการร่วมมือรักษาระเบียบวินัย ตลอดจนการร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยภายในโรงเรียนและชุมชนรอบข้าง

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) ได้กำหนดองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองว่า ประกอบด้วยวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การรักษาสิทธิส่วนรวม และการมีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยองค์ประกอบเหล่านี้นับเป็นกลไกพื้นฐานของการควบคุมทางสังคมที่ทำให้พลเมืองสามารถปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคงปลอดภัย การมีจิตสาธารณะและการร่วมมือสอดส่องระแวดระวังภัยคุกคามในสังคม ถือเป็นองค์ประกอบที่โดดเด่นและจำเป็นยิ่งยวดต่อการลดอัตราความสูญเสียทางกายภาพและจิตใจของคนในสังคม

สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ได้ชี้แนะองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองผ่านกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ องค์ประกอบด้านพุทธิพิสัย (ความเข้าใจในหลักการและระบบความปลอดภัย) องค์ประกอบด้านทักษะพิสัย (ทักษะการปฏิบัติงานร่วมกันและการเผชิญเหตุ) และองค์ประกอบด้านจิตพิสัย (ความตระหนักและสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม) ซึ่งการที่บุคคลจะทำหน้าที่พลเมืองในการส่งเสริมความปลอดภัยได้อย่างสัมฤทธิ์ผลนั้น จำต้องได้รับการฝึกฝนและประเมินทักษะทั้ง 3 ด้านนี้ให้ประสานสอดคล้องและสม่ำเสมอ

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองยุคใหม่ว่า ประกอบด้วยสมรรถนะการตื่นรู้เชิงลึก การคิดวิเคราะห์เชิงระบบเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ทักษะการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรง และพฤติกรรมการลงมือทำร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ องค์ประกอบอันเป็นหัวใจสำคัญคือความสามารถในการปรับตัวประสานงานในนิเวศการเรียนรู้ที่มีความผันผวนสูง พลเมืองที่ดีจึงจำต้องมีเครื่องมือทางปัญญาและจิตใจที่ตระหนักถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของตนเองและผู้อื่นอย่างลึกซึ้งและพร้อมก้าวเข้ามาแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ประวิต เอราวรรณ์ (2565) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองในแง่ของสมรรถนะสำคัญทางการเรียนรู้ว่า ประกอบด้วยความรับผิดชอบในการปกป้องสิทธิประโยชน์ การมีวินัยและเคารพความแตกต่างหลากหลาย และการร่วมสร้างความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในพื้นที่สาธารณะ องค์ประกอบเหล่านี้เปรียบเสมือนฟันเฟืองที่ช่วยเชื่อมโยงความตระหนักส่วนตนไปสู่พฤติกรรมการช่วยเหลือช่วยเหลือและเฝ้าระวังความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นภายในสถานศึกษา เพื่อความปลอดภัยของทุกคนโดยปราศจากการนิ่งเฉย

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) ได้เสนอมุมมององค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 ว่า ประกอบด้วยความเข้าอกเข้าใจเพื่อนมนุษย์ (Empathy) ความรับผิดชอบต่อผลกระทบ

เชิงระบบ และความสามารถในการร่วมมือเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์โลกและสังคม องค์ประกอบเหล่านี้นับเป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์ผู้เรียนให้หันมามุ่งสร้างความปลอดภัยทั้งในรูปแบบกายภาพและสุขภาวะทางดิจิทัล โดยมีทักษะในการเฝ้าระวังตนเองและผู้อื่นให้รอดพ้นจากภัย พิบัติ ความรุนแรงทางสังคม และภัยคุกคามทางไซเบอร์

เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ได้สรุปองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองจากงานวิจัยเชิงปริมาณว่า ประกอบด้วยพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของสถาบัน การปฏิบัติตามมาตรฐานระบบรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อความปลอดภัยส่วนรวม โดยองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีและจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกันนั้น ถือเป็นกลไกที่มีน้ำหนักการทำนายพฤติกรรมเชิงความปลอดภัยของนักเรียนได้ดีที่สุด ซึ่งช่วยหนุนนำให้การบริหารจัดการระบบความปลอดภัยของโรงเรียนมีความยั่งยืน

Westheimer & Kahne (2016) ได้อธิบายองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองผ่านรูปแบบความรับผิดชอบเชิงโครงสร้างสังคม 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มหรือองค์กร และการมุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งเชิงระบบ องค์ประกอบความรับผิดชอบส่วนบุคคลและการร่วมมืออย่างกระตือรือร้นภายในองค์กร ถือเป็นแกนหลักที่ทำให้บุคคลหันมาใส่ใจในการรักษาระเบียบข้อบังคับความปลอดภัย และป้องกันกิจกรรมอันนำไปสู่อันตรายหรืออาชญากรรมในโรงเรียนและชุมชน

Banks, J. A. (2017) ได้จัดสรรองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองในสังคมพหุวัฒนธรรมไว้ 3 มิติ คือ มิติด้านอัตลักษณ์และวัฒนธรรม (การรู้คุณค่าความหลากหลาย) มิติด้านความรับผิดชอบเชิงคุณธรรมและกฎหมาย และมิติด้านการลงมือปฏิบัติเพื่อสิทธิและความเสมอภาค องค์ประกอบด้านการรู้คุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญที่สามารถช่วยลดความรู้สึกแปลกแยก ความเกลียดชัง และพฤติกรรมเลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นรากฐานอันสร้างระบบนิเวศที่มีความปลอดภัยทางจิตใจและร่างกายของทุกคน

Biesta, G. (2019) ได้ระบุองค์ประกอบสำคัญของหน้าที่พลเมืองว่า ประกอบด้วยทักษะความฉลาดทางสังคม จิตสำนึกรับผิดชอบต่อพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน และความกล้าหาญทางจริยธรรมในการปกป้องสวัสดิภาพของผู้อื่น องค์ประกอบด้านความกล้าหาญทางจริยธรรมมีส่วนผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลไม่อดทนต่อพฤติกรรมการเอารัดเอาเปรียบหรือความรุนแรงในทุกรูปแบบ จึงช่วยทำให้เกิดพฤติกรรมการรักษาความปลอดภัย สอดส่องดูแล และคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อของการล่วงละเมิดในสังคมได้อย่างมั่นคง

Pancer, S. M. (2022) ได้กำหนดองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองผ่านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของเยาวชน ได้แก่ การรับรู้คุณค่าตนเองในการพัฒนาสังคม การมีสัมพันธภาพเชิงบวกในกลุ่มเพื่อน และความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจเชิงสาธารณะ องค์ประกอบของการปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยของโรงเรียนและการร่วมทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อลดอุบัติภัยเป็นกุญแจสำคัญที่ขับเคลื่อนระบบช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการส่งเสริมความปลอดภัย และลดความเปราะบางของสถานประกอบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Osler, A. (2024) ได้จำแนกองค์ประกอบของหน้าที่พลเมืองภายใต้แนวคิดสิทธิมนุษยชนสากลว่า ประกอบด้วยการตระหนักรู้ในสิทธิขั้นพื้นฐานและการเคารพหน้าที่ ความรับผิดชอบในการร่วมวางนโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัย และความยึดมั่นในความสงบออมชอมอันปราศจากความรุนแรง องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมกับมาตรการต่าง ๆ มีความสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการซักซ้อมเผชิญเหตุและการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุ ซึ่งทำให้เยาวชนร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืน

จากการประมวลและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า องค์ประกอบของหน้าที่พลเมือง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักที่ประสานงานร่วมกัน ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจเชิงหน้าที่และระบบกฎเกณฑ์ (Cognitive Dimension) ซึ่งเป็นการตระหนักรู้ในสิทธิ หน้าที่ กฎระเบียบวินัย และระบบมาตรฐานความปลอดภัย 2) องค์ประกอบด้านเจตคติและจิตสำนึกต่อสังคม (Affective Dimension) อันครอบคลุมจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกัน ความเข้าอกเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย และการมีจิตสาธารณะที่ไม่นิ่งเฉยต่ออันตราย และ 3) องค์ประกอบด้านทักษะปฏิบัติและการมีส่วนร่วมเชิงรุก (Behavioral Dimension) ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี การประนีประนอมเพื่อความปลอดภัยร่วมกัน ตลอดจนการร่วมขับเคลื่อนสอดส่องและแจ้งเตือนภัยคุกคามในระบบสังคม ท้ายที่สุดแล้ว องค์ประกอบเหล่านี้ไม่ได้ดำเนินงานอย่างเป็นเอกเทศ หากแต่เป็นฟันเฟืองที่หนุนนำพฤติกรรมพลเมืองเพื่อความปลอดภัยของทุกคนในชุมชนและสถานศึกษาอย่างมีเอกภาพและมั่นคง

1.4 หน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษา

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ได้อธิบายถึงหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษาว่าเป็นการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมและระเบียบวินัยขั้นพื้นฐานเข้าสู่โครงสร้างของสถาบันการศึกษา โดยผู้เรียนมีหน้าที่หลักในการเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ และธรรมนูญของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด การกระทำดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในโรงเรียนเท่านั้น

แต่ยังเป็นการฝึกฝนตนเองให้พร้อมออกไปเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของรัฐ ผู้เรียนจึงต้องละเว้นจากการกระทำใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความไม่มั่นคงหรือความขัดแย้ง และร่วมมือกับทางสถานศึกษาในการธำรงไว้ซึ่งสวัสดิภาพของหมู่คณะ

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้ให้ทัศนะว่าหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษา คือ กระบวนการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ผ่านการยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีหน้าที่เคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเพื่อนนักเรียนด้วยกันโดยปราศจากการรังแกหรือเลือกปฏิบัติ รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่น การเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมเอื้อสังคมและพร้อมที่จะร่วมมือสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและปลอดภัย

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) ได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่พลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาว่ามีสาระสำคัญอยู่ที่การรักษาปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน การเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของครูอาจารย์ตามครรลองที่ถูกต้อง และการมีจิตสาธารณะในการดูแลรักษาสาธารณสมบัติของส่วนรวม ผู้เรียนในบริบทการศึกษามีหน้าที่ต้องไม่นิ่งดูดายเมื่อพบเห็นสิ่งผิดปกติหรือเหตุการณ์เสี่ยงภัยที่จะกระทบต่อเพื่อนพ้องและโรงเรียน การทำหน้าที่เป็นหูเป็นตาและประสานงานร่วมกับบุคลากรทางการศึกษาจึงเป็นบทบาทขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อยขององค์กร

สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ได้นิยามหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษาผ่านแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ว่า หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความพร้อมเชิงสมรรถนะในการปฏิบัติตนตามคู่มือการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในโรงเรียนอย่างถูกต้องปลอดภัย ผู้เรียนมีหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมการอบรม การซักซ้อมแผนเผชิญเหตุ และการร่วมประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงรอบตัว ความรับผิดชอบของผู้เรียนในด้านนี้จะช่วยให้มาตรการต่าง ๆ ของโรงเรียนสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุมาตรฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนยุคใหม่ว่าต้องยกระดับไปสู่การเป็น "ผู้เรียนที่สร้างสรรค์และตื่นรู้" (Active Learner) ซึ่งมีหน้าที่ในการร่วมออกแบบและจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนและครู ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งเชิงรับ แต่มีหน้าที่ในการสื่อสารเชิงบวกเพื่อยุติความขัดแย้ง การดูแลประคับประคองเพื่อนนักเรียนที่มีความเปราะบาง และการร่วมคิดค้นแนวทางสร้างสรรค์สวัสดิภาพของชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนผ่านโรงเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งความไว้วางใจและการเจริญเติบโตทางปัญญา

ประวิต เอราวรรณ์ (2565) ได้วิเคราะห์หน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในฐานะสมรรถนะหลักตามหลักสูตรการศึกษาว่า คือความรับผิดชอบในการบริหารจัดการตนเองให้มีวินัย มีเจตคติที่เปิดกว้างและเคารพความแตกต่างหลากหลายของบุคคลในโรงเรียน หน้าที่ของผู้เรียนครอบคลุมถึงการหลีกเลี่ยงและต่อต้านพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด การพนัน และความรุนแรงทุกรูปแบบ การที่ผู้เรียนหันมาใส่ใจในการปกป้องสิทธิของตนเองไปพร้อม ๆ กับการพิทักษ์สวัสดิภาพของกลุ่มเพื่อนย่อมเป็นการแสดงออกถึงสมรรถนะพลเมืองที่เข้มแข็งในมิติการศึกษา

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) ได้เสนอมุมมองว่าหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษายุคศตวรรษที่ 21 ต้องครอบคลุมทั้งมิติกายภาพและมิติดิจิทัล ผู้เรียนมีหน้าที่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี (Good Digital Citizen) โดยไม่กระทำการคุกคามทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ต่อเพื่อนร่วมสถาบัน และต้องตระหนักถึงหน้าที่ในการรักษาสุขภาวะทางจิตใจและความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) ของสังคมการเรียนรู้ มีความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น และพร้อมร่วมมือกับเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างสรรค์สังคมการศึกษาให้มีความอบอุ่นและปราศจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่

เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ได้สรุปหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนจากข้อค้นพบพฤติกรรมศาสตร์ว่า หมายถึง การสะท้อนบทบาทการเป็น "สมาชิกเชิงรุกของโรงเรียน" (Active School Member) ซึ่งผู้เรียนมีหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายของสถานศึกษาผ่านกลไกสภานักเรียน สโมสร หรือกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในบริบทนี้ประกอบด้วยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านระเบียบวินัย การเฝ้าระวังและรายงานเหตุความเสี่ยงต่อผู้บริหาร และการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างกลุ่มเพื่อนเพื่อลดช่องว่างของความขัดแย้งภายในสถาบัน

Westheimer & Kahne (2016) ได้จำแนกหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในโรงเรียนออกเป็นระดับพฤติกรรมว่า ประกอบด้วย หน้าที่ในการเป็นผู้เรียนที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Learner) เช่น การส่งงานตรงเวลา การรักษากฎห้องเรียน และหน้าที่ในการเป็นผู้เรียนที่มีส่วนร่วม (Participatory Learner) เช่น การเป็นผู้นำหรือสมาชิกร่วมจัดกิจกรรมของโรงเรียน การบ่มเพาะให้ผู้เรียนตระหนักในหน้าที่ทั้งสองระดับนี้อย่างสมดุล จะช่วยสร้างความมั่นคงและระเบียบวินัยทางสังคมภายในสถานศึกษา ป้องกันมิให้เกิดสภาวะเสี่ยงหรือความพังทลายของระบบการควบคุมดูแล

Banks, J. A. (2017) ได้เน้นย้ำว่าหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือ การเรียนรู้ที่จะยอมรับ อดทน และอยู่ร่วมกับเพื่อนนักเรียนที่มีความต่างด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และภูมิหลังทางสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ผู้เรียนมีพันธะหน้าที่ในการขจัดอคติและพฤติกรรมการกีดกัน

กลุ่มเพื่อน ซึ่งถือเป็นโครงสร้างทางพฤติกรรมที่สำคัญในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตสังคม (Psychosocial Safe Space) ภายในสถานศึกษา การทำหน้าที่เคารพในความหลากหลายนี้จะช่วยเปลี่ยนความหวาดระแวงให้เป็นพลังแห่งความร่วมมือ

Biesta, G. (2019) ได้ให้ทัศนะว่าหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนไม่ใช่การท่องจำเนื้อหาในวิชาหน้าที่พลเมือง แต่คือการฝึกฝนและแสดงออกจริงในชีวิตประจำวันของโรงเรียน ผู้เรียนมีหน้าที่ตามครรลองประชาธิปไตยในการร่วมรับผิดชอบต่อพื้นที่ส่วนรวมของสถาบัน มีความกล้าหาญทางจริยธรรมในการออกปกป้องเพื่อนนักเรียนที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิหรือถูกรังแก การที่ผู้เรียนใช้เสียงและความรับผิดชอบของตนในการสร้างความถูกต้องและเป็นธรรมในโรงเรียน ถือเป็นภารกิจหลักของการเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่แท้จริง

Pancer, S. M. (2022) ได้อธิบายหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนผ่านมุมมองกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า คือการที่นักเรียนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชมรม อาสาสมัคร หรือสภานักเรียนเพื่อพัฒนาสวัสดิภาพของโรงเรียน เยาวชนในบริบทการศึกษามีหน้าที่ทางจิตวิทยาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน (Peer Support) การสร้างความผูกพันเชิงบวกและการร่วมมือกันกำหนดแนวทางการป้องกันอุบัติภัยหรือความรุนแรงในโรงเรียน จะช่วยลดพฤติกรรมต่อต้านสังคมและยกระดับความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Osler, A. (2024) ได้เสนอแนวคิดว่าหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในปัจจุบันต้องผูกพันอยู่กับหลักสิทธิมนุษยชนสากล โดยผู้เรียนมีหน้าที่ปฏิเสธความรุนแรงทุกรูปแบบทั้งวาจาและทางกายภาพ และร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาแผนงานเพื่อความปลอดภัยและการจัดการภัยพิบัติ บทบาทของผู้เรียนในการเป็นพลเมืองโลกประจำสถาบันการศึกษาคือการสร้างค่านิยมความปลอดภัยร่วมกัน การโอบรับความแตกต่าง และการทำหน้าที่รักษาสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยและเอื้อต่อสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาของทุกคน

จากการประมวลและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า หน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษา หมายถึง บทบาท พฤติกรรม และความรับผิดชอบเชิงรุกที่นักเรียนพึงแสดงออกในฐานะสมาชิกของสถาบันการศึกษา โดยครอบคลุมตั้งแต่การปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย ข้อบังคับ และธรรมนูญของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด การเคารพสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเพื่อนนักเรียนโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติหรือการรังแกกัน ตลอดจนการทำหน้าที่เป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีเพื่อป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ นอกจากนี้ หน้าที่ของผู้เรียนยังรวมถึงการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ผ่านกลไกสภานักเรียนหรือกลุ่มกิจกรรมในการสอดส่อง

ดูแล เป็นหูเป็นตา และร่วมมือกับครูอาจารย์เพื่อเฝ้าระวังและแจ้งเหตุความเสี่ยงภัย ท้ายที่สุด พฤติกรรมเหล่านี้จะเปลี่ยนผ่านผู้เรียนจากการเป็นผู้รับการดูแลเพียงฝ่ายเดียว ไปสู่การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์และรักษาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้มีความสงบเรียบร้อย มีสันติวัฒนธรรม และมีความปลอดภัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 2.1 แสดงการวิเคราะห์หน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษา

หน้าที่พลเมืองของผู้เรียน	สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556)	ทิศนา แขมมณี (2558)	โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560)	สุพักตร์ พิบูลย์ (2562)	วิจารณ์ พานิช (2563)	ประวิต เอราวรรณ์ (2565)	สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566)	เจริญธรรม รัตนภักดี (2567)	Westheimer & Kahne (2016)	Banks, J. A. (2017)	Biesta, G. (2019)	Pancer, S. M. (2022)	Osler, A. (2024)	ความถี่	ร้อยละ
1. ปฏิบัติตามกฎระเบียบ วินัย	/	/	/	/		/		/	/					8	61.54
2. ความรับผิดชอบต่อตนเอง	/	/	/	/	/	/	/	/	/		/	/		11	84.62
3. เคารพสิทธิและความหลากหลาย		/			/	/	/			/	/		/	8	61.54
4. มีส่วนร่วมกิจกรรมประชาธิปไตย		/		/	/			/	/		/	/	/	8	61.54
5. จิตสาธารณะ	/	/	/	/	/			/	/		/	/	/	10	76.92
6. เฝ้าระวังและความปลอดภัย	/		/	/	/	/		/			/	/	/	9	69.23
7. ป้องกันความรุนแรง	/	/	/		/	/	/			/	/	/	/	10	76.92
8. พลเมืองดิจิทัล							/						/	2	15.38
9. สภาพแวดล้อมปลอดภัย	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	13	100

จากตารางที่ 2.1 การสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศ จำนวน 13 คน พบว่า หน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษา ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎระเบียบและมีวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเอง การเคารพสิทธิและความหลากหลาย การมีส่วนร่วมและจิตสาธารณะ การป้องกันความรุนแรงและพฤติกรรมเสี่ยง การเฝ้าระวังและร่วมสร้างความปลอดภัย การเป็นพลเมืองดิจิทัล และการร่วมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและยั่งยืน โดยองค์ประกอบที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด คือ การร่วมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและยั่งยืน (ร้อยละ 100.00) รองลงมา ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เรียน (ร้อยละ 84.62) ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อใช้เป็นตัวแปรในกรอบแนวคิดการวิจัย และได้ปรับข้อความในแต่ละองค์ประกอบเพื่อให้สื่อความหมายได้ครอบคุลม จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความรับผิดชอบและการมีวินัยของผู้เรียน (2) การเคารพสิทธิ ความเสมอภาค และความหลากหลาย (3) การมีส่วนร่วมและจิตสาธารณะ (4) การป้องกันและร่วมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา และ (5) การเป็นพลเมืองดิจิทัลและการสร้างสังคมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนในการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาเครื่องมือและรูปแบบการวิจัยต่อไป

1.5 หน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ได้ชี้แนะแนวทางปฏิบัติของหน้าที่พลเมืองเพื่อการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า ต้องอาศัยระบบการบังคับใช้ระเบียบวินัยที่สร้างสัญญาสังคมร่วมกันภายในสถาบัน โดยผู้เรียนต้องทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยตรวจตราและเฝ้าระวังภัยคุกคามทางกายภาพ เช่น จุดอับสายตาที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม หรือความชำรุดทรุดโทรมของอาคารสถานที่ การที่ผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่พลเมืองในการแจ้งเหตุและปฏิบัติตนตามแผนป้องกันภัยอย่างเคร่งครัด ย่อมเป็นกลไกพื้นฐานสำคัญในการลดอัตราความสูญเสียและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความมั่นคงปลอดภัยของสถานศึกษา

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้อธิบายถึงกระบวนการส่งเสริมความปลอดภัยผ่านหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนว่า คือการบูรณาการหลักมนุษยสัมพันธ์และทักษะการอยู่ร่วมกันเพื่อขจัดความรุนแรงในโรงเรียน หน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยในบริบทนี้จึงมุ่งเน้นการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการรังแกกัน (Bullying) ทั้งในและนอกห้องเรียน การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของเพื่อนนักเรียน และการร่วมมือกัน

แก้ไขปัญหาข้อพิพาทต่าง ๆ โดยไม่ใช้กำลังความรุนแรง ซึ่งถือเป็นมาตรการความปลอดภัยเชิงจิตสังคม (Psychosocial Safety) ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เรียน

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) ได้ให้แนวคิดว่าหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา เป็นระบบการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันที่มุ่งลดความเสี่ยงจากอุบัติภัยและอาชญากรรม โดยผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาวินัยจราจรภายในโรงเรียน การจัดระบบทางเดินรถที่ปลอดภัย และการเข้าร่วมตรวจสอบความมั่นคงแข็งแรงของอุปกรณ์เครื่องเล่นหรือสนามเด็กเล่น การทำหน้าที่สอดส่องและไม่นิ่งเฉยต่อพฤติกรรมที่ละเมิดระเบียบความปลอดภัยจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยสกัดกั้นการเกิดอุบัติภัยร้ายแรงได้อย่างมีนัยสำคัญ

สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ได้ชี้ช่องทางเชิงปฏิบัติการของหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยว่า คือการที่ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมใน "วงจรการบริหารความเสี่ยง" ของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ หน้าที่พลเมืองจะถูกขับเคลื่อนผ่านการเข้าร่วมอบรมดับเพลิง การซ้อมอพยพหนีไฟ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการร่วมประเมินมาตรฐานโรงเรียนปลอดภัย ความพร้อมเชิงสมรรถนะในการทำหน้าที่เหล่านี้ย่อมแปรเปลี่ยนระบบการตั้งรับภัยคุกคามไปสู่การป้องกันเชิงรุกที่สร้างความปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรมให้กับสถาบันการศึกษา

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้สะท้อนแนวคิดการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนผ่านหน้าที่พลเมืองยุคใหม่ว่า เป็นการร่วมกันสร้าง "วัฒนธรรมความปลอดภัย" (Safety Culture) ที่ผู้เรียนตระหนักรู้และสอดส่องดูแลสวัสดิภาพของเพื่อน ๆ ผ่านการสื่อสารที่สร้างสรรค์และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พฤติกรรมพลเมืองเพื่อความปลอดภัยในทัศนะนี้คือการป้องกันไม่ให้เพื่อนนักเรียนตกลงไปในวงจรของสิ่งเสพติด การพนัน หรือความซึมเศร้าเดี่ยวตราย โดยผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาและประสานงานนำทางไปสู่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอย่างทันท่วงที

ประวิต เอราวรรณ์ (2565) ได้ชี้แจงว่าหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษานั้น จะต้องดำเนินงานควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคุณลักษณะการมีวินัยในตนเองและการปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ พลเมืองผู้เรียนในสถาบันต้องทำหน้าที่สอดส่องและป้องกันการนำสิ่งแปลกปลอม อาวุธ หรือสารเสพติดเข้ามาในสถานศึกษา การที่ผู้เรียนร่วมกันปฏิเสธพฤติกรรมเหล่านี้และทำหน้าที่เป็นเครือข่ายต่อต้านภัยสังคม ย่อมช่วยยกระดับสวัสดิภาพและภาพลักษณ์ความปลอดภัยของสถาบันการศึกษาให้มีความน่าเชื่อถือ

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) ได้เสนอมุมมองหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาท่ามกลางยุคดิจิทัลว่า ต้องครอบคลุมถึงการสร้าง "ความปลอดภัยทางไซเบอร์"

(Cybersecurity) และสวัสดิภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เรียนมีหน้าที่พลเมืองในการปกป้องความเป็นส่วนตัวของตนเองและเพื่อน ไม่ส่งต่อข้อมูลที่เป็นเท็จหรือการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ และร่วมกันเฝ้าระวังไม่ให้เกิดการคุกคามทางระบบเครือข่ายในโรงเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยมิติใหม่ที่สำคัญอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21

เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ได้วิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมหน้าที่พลเมืองที่ส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า ประกอบด้วยความร่วมมืออย่างแข็งขันในการขับเคลื่อนมาตรการความปลอดภัยผ่านกลไกสภานักเรียน การจัดตั้งสารวัตรนักเรียนเพื่อตรวจตราระเบียบวินัย และการร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครองในการจัดการความปลอดภัยรอบรั้วโรงเรียน การทำหน้าที่เชิงรุกเหล่านี้จะช่วยประสานรอยต่อระหว่างระบบควบคุมของโรงเรียนกับจิตสำนึกรับผิดชอบของผู้เรียน ส่งผลให้มาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษามีความมั่นคงและยั่งยืน

Westheimer & Kahne (2016) ได้อธิบายหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยว่าเป็นการแสดงออกของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในการพิทักษ์ระเบียบวินัยและกติกาความปลอดภัยร่วมกันของส่วนรวม ในบริบทสถานศึกษา ผู้เรียนทำหน้าที่ปฏิบัติตามคู่มือความปลอดภัย ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาระเบียบการใช้ห้องปฏิบัติการและการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างถูกวิธี เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและการชำรุดเสียหายอันอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและสรีระของผู้เรียนคนอื่น ๆ ในสถาบัน

Banks, J. A. (2017) ได้ให้แนวคิดว่าหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษาพหุวัฒนธรรม คือการสร้างระบบปกป้องสิทธิของผู้เรียนทุกคนให้พ้นจากความเกลียดชังและการล่วงละเมิดเชิงอัตลักษณ์ พลเมืองนักเรียนมีหน้าที่ในการร่วมกันทำลายอคติ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ยอมรับความแตกต่าง และร่วมป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงจากความไม่เข้าใจกันทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นการทำหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยเชิงโครงสร้างสังคมที่ยั่งยืนที่สุดภายในสถาบันการศึกษา

Biesta, G. (2019) ได้ระบุว่าหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาคือการที่ผู้เรียนใช้อำนาจและบทบาทของตนในการปกป้องเพื่อนนักเรียนจากการถูกคุกคามเสรีภาพและสวัสดิภาพส่วนบุคคล พลเมืองที่ดีต้องไม่นิ่งเฉยเมื่อพบเห็นพฤติกรรมการเอารัดเอาเปรียบความไม่เป็นธรรม หรืออันตรายรอบตัวในโรงเรียน แต่ต้องมีหน้าที่ในการก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงและแจ้งเตือนภัย เพื่อธำรงไว้ซึ่งสถาบันการศึกษาที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการพัฒนาทางปัญญาของทุกคน

Pancer, S. M. (2022) ได้กำหนดว่าหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยในโรงเรียน คือการสร้างกลุ่มเครือข่ายเยาวชนเชิงบวก (Youth Civic Network) ที่ร่วมมือกันเฝ้าระวังภัยพิบัติและภัยคุกคามทางสังคมต่าง ๆ ผู้เรียนมีหน้าที่ในการสอดส่องและเยียวยาช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มที่ตกเป็นเหยื่อของอุบัติภัยหรือความรุนแรง การทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยดูแลความปลอดภัยร่วมกับคณะครูอย่างเป็นระบบย่อมช่วยยกระดับความเข้มแข็งของมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ

Osler, A. (2024) ได้เสนอแนะแนวคิดหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษายุคใหม่ว่า ต้องยึดโยงอยู่กับสิทธิมนุษยชนและการเตรียมความพร้อมเพื่อเผชิญเหตุวิกฤตสากล ผู้เรียนมีหน้าที่ร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนา ออกแบบ และซักซ้อมแผนป้องกันภัยพิบัติทางธรรมชาติ ภัยสังคม และภัยสาธารณสุข รวมถึงการร่วมสร้างคุณค่าความปลอดภัยร่วมกันเพื่อพัฒนาให้โรงเรียนเป็น "พื้นที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน" (Inclusive Safe School Environment) ที่แท้จริง

จากการประมวลและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า หน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา หมายถึง แนวทางปฏิบัติและกลไกเชิงพฤติกรรมศาสตร์ที่มีการบูรณาการสัญญาสังคมร่วมกัน เพื่อสร้างระบบการรักษาความปลอดภัยเชิงรุกและระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีความผาสุก ความสำคัญของแนวคิดนี้ปรากฏชัดในการแปรเปลี่ยนกฎเกณฑ์และระเบียบวินัยไปสู่ความรับผิดชอบร่วมกันในชีวิตประจำวัน โดยครอบคลุมการปฏิบัติตนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยใน 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติกายภาพ ผ่านการทำหน้าที่ตรวจตราสอดส่องดูแลโครงสร้างอาคารสถานที่ จุดเสี่ยงภัย และการปฏิบัติตามวินัยจราจรอย่างเข้มงวด มิติทางจิตสังคม ผ่านการสร้างสัมพันธภาพเชิงบวก การหลีกเลี่ยงและต่อต้านอบายมุข อาวุธ หรือสารเสพติด ตลอดจนการร่วมมือป้องกันพฤติกรรมการรังแกหรือกลั่นแกล้งกันในสถานศึกษา และมิติความปลอดภัยทางเทคโนโลยีและดิจิทัล ผ่านการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีเพื่อป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ นอกจากนี้ หน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยยังถูกขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านวงจรการบริหารความเสี่ยงและการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน เช่น การมีส่วนร่วมเชิงรุกในการจัดตั้งสารวัตรนักเรียนหรือขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยผ่านกลไกสภานักเรียน การเข้าร่วมอบรมและซักซ้อมแผนเผชิญเหตุฉุกเฉินและอุบัติภัยธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ ท้ายที่สุดแล้ว การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองในมิตินี้จึงมีพลังในการแปรสภาพสถานศึกษาจากการตั้งรับภัยคุกคาม ไปสู่การร่วมมือกันสร้าง "วัฒนธรรมความปลอดภัย" ที่มีความมั่นคง ยั่งยืน และสามารถคุ้มครองสวัสดิภาพรวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนในโรงเรียนได้อย่างแท้จริง

สรุปภาพรวมในมิติทางการศึกษาได้ว่า หน้าที่พลเมืองในบริบทการศึกษาหมายถึง พันธะผูกพัน ความรับผิดชอบ และแนวทางพฤติกรรมเชิงบวกที่บุคคลพึงปฏิบัติในฐานะสมาชิกของสังคมการเรียนรู้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ข้อบังคับ กฎหมาย และการเคารพในสิทธิ เสรีภาพ ตลอดจนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่นโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ซึ่งหน้าที่พลเมืองนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสถานศึกษาในฐานะที่เป็นกลไกเชิงพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ในการค้ำจุน รักษาเสถียรภาพ และสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้แก่พื้นที่เรียนรู้ โดยเป็นฟันเฟืองหลักที่เปลี่ยนผ่านระบบการตั้งรับภัยคุกคามไปสู่การป้องกันเชิงรุกในชีวิตประจำวัน และสร้าง "ตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม" ที่ช่วยลดการสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินอันเกิดจากอุบัติภัย ความขัดแย้ง พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ตลอดจนภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ องค์ประกอบสำคัญของหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยจะขับเคลื่อนผ่าน 3 มิติหลักที่ประสานงานร่วมกัน ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจเชิงหน้าที่และระบบกฎเกณฑ์ความปลอดภัย องค์ประกอบด้านเจตคติและจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกันต่อส่วนรวมโดยไม่นิ่งเฉยต่ออันตราย และองค์ประกอบด้านทักษะปฏิบัติและการมีส่วนร่วมเชิงรุกในการจัดการความเสี่ยงและแจ้งเตือนภัย สำหรับหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนในบริบทการศึกษานั้น จะสะท้อนออกอย่างเป็นรูปธรรมผ่านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกเชิงรุกของโรงเรียน เช่น การแสดงวินัยในตนเอง การหลีกเลี่ยงและต่อต้านพฤติกรรมเสี่ยงอย่างสิ่งเสพติดและความรุนแรงทุกรูปแบบ การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีเพื่อป้องกันการคุกคามทางไซเบอร์ ตลอดจนการมีส่วนร่วมผ่านกลไกกิจกรรมหรือสภานักเรียนในการร่วมซักซ้อมแผนเผชิญเหตุฉุกเฉินและอุบัติภัยธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ ท้ายที่สุดแล้ว หน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงเป็นการแปรเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากการเป็นผู้รับการปกป้องดูแลเพียงฝ่ายเดียว ไปสู่การเป็น "พลเมืองตื่นรู้" ที่มีความเข้าอกเข้าใจผู้อื่นและร่วมกันสร้างสรรค์ "วัฒนธรรมความปลอดภัย" ให้เกิดขึ้นจริงในองค์กร ส่งผลให้สถานศึกษากลายเป็นนิเวศการเรียนรู้ที่มีความสงบเรียบร้อย มีความอบอุ่นใจ และปลอดภัยในทุกมิติ ทั้งทางกายภาพ จิตสังคม และเทคโนโลยี ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

2. แนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.1 ความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษา

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ได้ให้ความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า คือ สภาวะแวดล้อมทางกายภาพของสถาบันการศึกษาอันประกอบด้วย อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง ครุภัณฑ์ และ

บริเวณโดยรอบ ที่ได้รับการจัดการ ควบคุม และตรวจสอบอย่างเป็นระบบจนอยู่ในลักษณะที่มั่นคง แข็งแรง และปราศจากปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอุบัติภัย อุบัติเหตุ หรืออันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของครู บุคลากร และผู้เรียน โดยความปลอดภัยในทัศนะนี้เน้นหนักที่การสร้างมาตรฐานเชิงโครงสร้างเพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาอย่างมั่นใจ

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้นิยามความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษาในมิติทางจิตสังคมว่า หมายถึง สภาพการณ์ภายในโรงเรียนที่มีความสงบเรียบร้อย เป็นมิตร และอบอุ่นใจ ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยปราศจากการข่มเข็ญ การใช้วิธีรุนแรง การละเมิดสิทธิ์ หรือการกลั่นแกล้งรังแกกัน (Bullying) ไม่ว่าจะทางวาจาหรือร่างกาย สภาวะความปลอดภัยในบริบทนี้จึงเป็นสภาวะที่จิตใจของผู้เรียนได้รับการคุ้มครองและดูแลให้เกิดความผาสุก มีความพร้อมในการพัฒนาทักษะและความสามารถอย่างรอบด้าน

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) ได้อธิบายความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า คือ สภาพความสอดคล้องและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเรียนที่เกิดจากการที่สมาชิกทุกคนปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และกติกาของสังคมการเรียนรู้อย่างเคร่งครัด ความปลอดภัยในทัศนะนี้จึงมิใช่เพียงแค่การไร้ซึ่งอุบัติเหตุเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสภาวะที่สถาบันมีระบบนิติธรรม วินัยจราจร และระเบียบปฏิบัติในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่ชัดเจน ซึ่งช่วยสกัดกั้นโอกาสการเกิดอาชญากรรมและอุบัติภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ได้กำหนดความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษาในเชิงการบริหารจัดการความเสี่ยงว่า หมายถึง ระดับหรือขีดความสามารถของสถานศึกษาในการควบคุม ประเมิน และบรรเทาโอกาสที่จะเกิดภัยพิบัติ อุบัติภัย และเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ ให้อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ความปลอดภัยในสถานศึกษาที่แท้จริงจึงเป็นสภาวะที่องค์กรมีความพร้อมเชิงกลไก มีแผนเผชิญเหตุ มีระบบการปฐมพยาบาล และกระบวนการกู้ภัยที่มีมาตรฐาน พร้อมที่จะคุ้มครองสวัสดิภาพของทุกคนในโรงเรียนได้อย่างทันท่วงที

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้ให้ความหมายความปลอดภัยในสถานศึกษาผ่านแง่มุมวัฒนธรรมองค์กรว่า คือ สภาวะการตระหนักรู้และจิตสำนึกร่วมกันของครูและผู้เรียนในการร่วมกันสร้าง "วัฒนธรรมความปลอดภัย" (Safety Culture) ภายในโรงเรียน โดยเป็นสภาวะที่ทุกคนรู้สึกปลอดภัยจากอบายมุข สารเสพติด และความรุนแรงทางอารมณ์ มีระบบการแนะแนวช่วยเหลือที่เข้มแข็ง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมั่นคง มีที่พึ่งพิง และรู้สึกว่าสถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดภัย (Safe Zone) สำหรับการใช้ชีวิตและการพัฒนาปัญญา

ประวิต เอราวรรณ์ (2565) ได้ระบุความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษาบนฐานคิดการประกันคุณภาพการศึกษาว่า คือ ดัชนีชี้วัดมาตรฐานธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการของผู้บริหารสถาบัน ที่สะท้อนผ่านความสามารถในการปกป้องผู้เรียนให้พ้นจากพฤติกรรมเสี่ยง ภัยสังคม สิ่งแปลกปลอม และอาวุธร้ายแรง ความปลอดภัยในบริบทนี้หมายถึงระบบสารสนเทศและการบังคับใช้มาตรการทางระเบียบที่ยุติธรรม รวดเร็ว และน่าเชื่อถือ เพื่อสกัดกั้นเหตุการณ์บานปลายที่อาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและสวัสดิภาพของสถาบัน

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) ได้วิเคราะห์ความหมายความปลอดภัยในสถานศึกษายุคพลิกผันว่าต้องขยายขอบเขตจากภัยทางกายภาพไปสู่ "ความปลอดภัยในโลกเสมือนจริง" หรือการมีความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) ซึ่งหมายถึง สภาวะที่ผู้เรียนได้รับการปกป้องสิทธิ์ ความเป็นส่วนตัว และสุขภาวะทางจิตใจให้พ้นจากการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying) การถูกล่อลวงหรือการเข้าถึงสื่อที่ไม่เหมาะสม โดยสถานศึกษามีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่รัดกุมและปลอดภัย

เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ได้สรุปความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษาในเชิงบูรณาการว่า คือ สภาวะความมั่นคงปลอดภัยแบบครบวงจรที่เกิดขึ้นจากการประสานพลังระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และส่วนราชการท้องถิ่น (บวร.ช.) โดยความปลอดภัยไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่รั้วโรงเรียน แต่หมายรวมถึงสภาวะที่ระบบรับ-ส่งนักเรียน เส้นทางจราจร และสภาพแวดล้อมรอบรั้วสถานศึกษามีความปลอดโปร่ง ปราศจากแหล่งมั่วสุมและภัยสังคม ซึ่งร่วมกันคุ้มครองผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

Westheimer & Kahne (2016) ได้อธิบายความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า สัมพันธ์กับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นระบบและมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedures) โดยหมายถึง สภาวะที่โรงเรียนมีระเบียบวินัยและการปฏิบัติตามคู่มือความปลอดภัยอย่างถูกต้องในการทำกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และลดความเสี่ยงจากการบาดเจ็บทางร่างกายและการชำรุดเสียหายของอุปกรณ์ให้เป็นศูนย์

Banks, J. A. (2017) ได้นิยามความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษาท่ามกลางความหลากหลายว่า คือ สภาวะที่ผู้เรียนทุกคนได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิ์และสวัสดิภาพให้พ้นจากการล่วงละเมิดเชิงอัตลักษณ์ อคติ และความรุนแรงเชิงโครงสร้าง โรงเรียนปลอดภัยหมายถึงพื้นที่ที่มีบรรยากาศโอบรับและยอมรับความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และเพศวิถี ซึ่งสร้างความรู้สึกปลอดภัยขั้นพื้นฐานและเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีสุขภาวะ

Biesta, G. (2019) ได้ระบุความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า คือ การสร้างสภาวะที่รักษาสมดุลระหว่างการคุ้มครองสวัสดิภาพทางกายภาพกับการเปิดเสรีภาพทางปัญญา พื้นที่ปลอดภัยในสถาบันต้องไม่ใช่พื้นที่ของการควบคุมหรือจำกัดความคิดจนปิดกั้นการเรียนรู้ แต่หมายถึงสภาวะที่ปราศจากการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมและการคุกคามสิทธิ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาและมีความเชื่อมั่นที่จะแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

Pancer, S. M. (2022) ได้กำหนดกรอบความหมายความปลอดภัยในโรงเรียนว่า คือ สภาวะที่มีความเข้มแข็งของระบบช่วยเหลือทางสังคม (Social Support System) และเครือข่ายความปลอดภัยเชิงรุก โดยหมายถึง สภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงกลุ่มเพื่อนร่วมวัยและครูที่มีสมรรถนะในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ระงับความรุนแรง และเยียวยาฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ได้รับผลกระทบจากอุบัติภัยได้อย่างเป็นระบบ ทันการณ์ และมีประสิทธิภาพ

Osler, A. (2024) ได้เสนอความหมายความปลอดภัยในสถานศึกษาร่วมสมัยว่า คือ หลักประกันความมั่นคงทางชีวิตและจิตใจของผู้เรียนบนฐานคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนสากลและการเตรียมความพร้อมรับมือวิกฤตการณ์โลก (Global Crises) โดยหมายถึง สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่โอบรับทุกคน (Inclusive Safe School Environment) มีแผนเผชิญเหตุที่มีความยืดหยุ่นต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติ วิกฤตสาธารณสุข และภัยคุกคามทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

จากการประมวลและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า ความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษา มิได้จำกัดอยู่เพียงแค่การรอดพ้นจากอุบัติเหตุทางกายภาพหรือสภาพอาคารสถานที่ที่มั่นคงแข็งแรงเท่านั้น แต่เป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบที่มีความครอบคลุมและหลากหลายมิติ โดยหมายถึง สภาวะหรือสภาพแวดล้อมทั้งภายในและบริเวณโดยรอบสถาบันการศึกษาที่มีการบริหารจัดการและประเมินความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวปราศจากภัยอันตราย อุบัติเหตุ อุบัติภัย พฤติกรรมความรุนแรง การละเมิดสิทธิ์ ตลอดจนภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในโลกดิจิทัลและไซเบอร์ ซึ่งความปลอดภัยในมิตินี้จะช่วยคุ้มครองสวัสดิภาพขั้นพื้นฐาน สิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงานได้อย่างมั่นใจ อบอุ่นใจ มีสุขภาวะที่ดี และมีความผาสุกทั้งทางร่างกายและจิตใจ ภายใต้การมีส่วนร่วมขับเคลื่อนของภาคีเครือข่ายสัญญาสังคมและวัฒนธรรมองค์กรที่ตระหนักรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน

2.2 ความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า เป็นปัจจัยพื้นฐานขั้นวิกฤต (Critical Infrastructure) ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐและการศึกษา หากสถานศึกษาปราศจากระบบความปลอดภัยที่ดี ย่อมก่อให้เกิดความสูญเสียทางงบประมาณ แหล่งเรียนรู้ และที่สำคัญที่สุดคือทรัพยากรบุคคลของชาติ ความปลอดภัยจึงมีความสำคัญในการลดความสูญเสียเชิงโครงสร้าง บรรเทาความเสี่ยงทางกฎหมาย และสร้างเสถียรภาพความมั่นคงให้กับภาพลักษณ์ของสถาบันการศึกษา

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้อธิบายความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษาต่อจิตวิทยาการเรียนรู้ว่า สภาพแวดล้อมที่อบอุ่นและปลอดภัยเป็นเงื่อนไขแรกสุดที่จะช่วยลดความวิตกกังวลและปิดกั้นความรู้สึกกลัวของผู้เรียน เมื่อสถาบันสร้างความปลอดภัยทางจิตสังคมได้สำเร็จ สมองของผู้เรียนจะเปิดรับข้อมูลและเกิดกระบวนการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ความปลอดภัยจึงมีความสำคัญในการเป็นสะพานเชื่อมโยงทักษะทางอารมณ์และสติปัญญาของผู้เรียน

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) ได้ระบุความสำคัญของความปลอดภัยในโรงเรียนว่า เป็นเครื่องมือหลักในการหล่อหลอมระเบียบวินัยและการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองแก่เยาวชน สังคมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามเกณฑ์ความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด จะช่วยบ่มเพาะให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและเคารพสิทธิสวัสดิภาพของผู้อื่น ความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งในการวางฐานรากของวัฒนธรรมแห่งการเคารพกฎหมายและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ได้สะท้อนความสำคัญของความปลอดภัยในฐานะเครื่องบ่งชี้คุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาว่า ระบบบริหารจัดการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพจะช่วยป้องกันอุบัติภัยร้ายแรงและสกัดกั้นเหตุฉุกเฉินไม่ให้ลุกลามบานปลาย ความปลอดภัยจึงมีความสำคัญในการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของรัฐ ช่วยลดอัตราการหยุดชะงักงันของกระบวนการเรียนรู้ และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของสถาบันสู่มาตรฐานสากล

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้เน้นย้ำความสำคัญของความปลอดภัยในฐานะองค์ประกอบของสวัสดิภาพทางจิตใจและสุขภาวะของผู้เรียนว่า การที่สถานศึกษาสามารถปกป้องผู้เรียนจากภัยคุกคามทางอารมณ์ สารเสพติด และความรุนแรง จะช่วยลดอัตราภาวะซึมเศร้าและการตัดขาดตัวเองออกจากสังคมของวัยรุ่น ความปลอดภัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้าง "สุขภาวะแบบองค์รวม" (Well-being) เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนรู้สึกมีตัวตนและมีคุณค่าในสตรีทของโรงเรียน

ประวิต เอราวรรณ์ (2565) ได้ชี้แจงความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษาว่าเป็นเสาหลักที่ค้ำจุนระบบความเชื่อมั่นทางการศึกษา (Educational Trust) ความปลอดภัยถือเป็นสิทธิ์ขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนพึงได้รับและการันตีว่าผู้ปกครองจะสามารถส่งบุตรหลานมาเรียนได้อย่างไร้กังวล มาตรการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญในการรักษาความน่าเชื่อถือทางธรรมาภิบาลของโรงเรียน และช่วยลดปัญหาความขัดแย้งเชิงคดีความระหว่างผู้รับบริการกับผู้ให้บริการทางการศึกษา

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) ได้อธิบายความสำคัญความปลอดภัยในโลกยุคใหม่ว่า การเน้นย้ำเรื่องความปลอดภัยทั้งทางกายภาพและไซเบอร์ช่วยปูทางให้ผู้เรียนเติบโตไปเป็นพลเมืองดิจิทัลที่เปี่ยมคุณภาพและมีเกราะป้องกันตนเอง การจัดการความปลอดภัยไซเบอร์ในโรงเรียนมีความสำคัญในการลดอันตรายจากการถูกล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต ป้องกันปัญหาทางจิตใจจากการกลั่นแกล้งบนเครือข่าย และช่วยรักษาเสถียรภาพความมั่นคงในการรับส่งข้อมูลภายในสถาบันการศึกษา

เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ได้สรุปความสำคัญของการส่งเสริมความปลอดภัยว่าเป็นแกนกลางในการผนึกกำลังร่วมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายสัญญาสังคม การจัดระเบียบความปลอดภัยในโรงเรียนไม่เพียงแต่ยกระดับสวัสดิภาพของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้ปกครองและชุมชนโดยรอบตื่นตัวในการสอดส่องดูแลความเรียบร้อยรอบรั้วโรงเรียน ความปลอดภัยจึงมีความสำคัญในการเปลี่ยนผ่านบทบาทของโรงเรียนสู่การเป็นศูนย์กลางในการประสานพลังพัฒนาสังคมให้เป็นสุข

Westheimer & Kahne (2016) ได้นำเสนอความสำคัญของความปลอดภัยในโรงเรียนว่าเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างพฤติกรรมพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) การซึมซับมาตรการความปลอดภัยและพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวันของโรงเรียน ช่วยให้เยาวชนตระหนักรู้ถึงภัยเงียบรอบตัว ส่งผลต่อการลดพฤติกรรมความประมาทและความสุ่มเสี่ยงในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในอนาคต ซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่มีคุณค่าสูงในมิติส่วนตัวและสังคม

Banks, J. A. (2017) ได้อธิบายความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษาพหุวัฒนธรรมว่าเป็นตัวเร่งการสร้างความยุติธรรมทางสังคมและความเสมอภาคทางการศึกษา เมื่อโรงเรียนสามารถคุ้มครองผู้เรียนให้ปลอดภัยจากอคติทางชาติพันธุ์ เพศสภาพ และสถานะทางเศรษฐกิจ จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความมั่นใจในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนกลุ่มย่อย ความปลอดภัยจึงมีความสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างพลังบวกให้แก่ทรัพยากรบุคคลทุกกลุ่ม

Biesta, G. (2019) ได้ระบุความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า เป็นดั่งพื้นที่กันชน (Buffer Zone) ที่ปกป้องเสรีภาพทางวิชาการและการเติบโตทางจิตวิญญาณของผู้เรียน

ความปลอดภัยที่สมดุลมีความสำคัญในการช่วยลดแรงกดดันทางสังคมภายนอกและปกป้องเยาวชนจากการแสวงหาประโยชน์เชิงระบบ ทำให้พวกเขามีเสรีภาพในการทดลอง คิดค้น และเรียนรู้จากความผิดพลาดภายใต้กรอบการดูแลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย

Pancer, S. M. (2022) ได้แสดงมุมมองความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและระบบช่วยเหลือทางสังคมที่เข้มแข็ง เป็นตัวทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเชิงพลเมืองของเยาวชน (Youth Civic Engagement) เมื่อเด็กนักเรียนรู้สึกมั่นใจในความปลอดภัยของโรงเรียน จะส่งผลให้พวกเขามีทัศนคติเชิงบวก ยินดีร่วมกิจกรรมอาสา และมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์สาธารณะเพื่อช่วยสอดส่องความเรียบร้อยของสังคมเพิ่มมากขึ้น

Osler, A. (2024) ได้สรุปความสำคัญความปลอดภัยในสถานศึกษายุคใหม่ว่า เป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิตประชากรและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ภายใต้ความผันผวนของภัยพิบัติ วิกฤตสาธารณสุข และภัยสงคราม การส่งเสริมความปลอดภัยในสถาบันการศึกษาจึงมีความสำคัญสูงสุดในการป้องกันชีวิตมนุษย์ สร้างระบบสาธารณสุขที่แข็งแกร่ง และเตรียมความพร้อมให้เยาวชนสามารถปรับตัวรับมือและฟื้นฟูสภาพจิตใจจากภัยพิบัติต่าง ๆ ได้ทันท่วงที

จากการประมวลและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า ความปลอดภัยในสถานศึกษามีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ที่ส่งผลกระทบอย่างเป็นพลวัตต่อตัวผู้เรียน กระบวนการจัดการความรู้ และการขับเคลื่อนพัฒนาการทางสังคมในวงกว้าง โดยความสำคัญของมิติดังกล่าวประกอบไปด้วยการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นทางการศึกษาแก่ผู้ปกครองและสาธารณชน การปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ชีวิต และร่างกายของทรัพยากรบุคคลอันมีค่าไม่ให้เกิดอุบัติภัยและอุบัติเหตุร้ายแรง และการเป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงจิตวิทยาที่ช่วยขจัดความกังวลและกระตุ้นการเรียนรู้เชิงลึกของนักเรียนได้อย่างเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ ระบบความปลอดภัยยังเปรียบเสมือนเครื่องมือบ่มเพาะทักษะชีวิต หน้าที่พลเมือง และวินัยส่วนบุคคล ผ่านการจำลองกติกาและระเบียบปฏิบัติที่ปลอดภัย ตลอดจนเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานและการคุ้มครองสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้เรียนจากการล่วงละเมิดเชิงอัตลักษณ์ อบายมุข และภัยคุกคามไซเบอร์ ท้ายที่สุดแล้ว การให้ความสำคัญและจัดลำดับความเร่งด่วนในประเด็นความปลอดภัยอย่างมีระบบ ย่อมแปรเปลี่ยนสถานศึกษาให้กลายเป็นจุดประสานภาคีเครือข่ายสัญญาสังคมที่เข้มแข็งเพื่อขจัดความเสี่ยง และเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นนิเวศการเรียนรู้ที่สามารถคุ้มครอง รักษาเยียวยา และหล่อหลอมเยาวชนที่มีคุณภาพสู่สังคมได้อย่างสมบูรณ์

2.3 องค์ประกอบของความปลอดภัยในสถานศึกษา

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ได้จำแนกองค์ประกอบของความปลอดภัยในสถานศึกษาออกเป็น 3 ด้านหลักที่มีความสำคัญในเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ด้านความปลอดภัยทางกายภาพ (Physical Safety) ซึ่งมุ่งเน้นความมั่นคงแข็งแรงของอาคารสถานที่และระบบสาธารณูปโภค ด้านการป้องกันอุบัติเหตุ (Accident Prevention) ที่เน้นการจัดระเบียบการใช้ยานพาหนะและเครื่องมืออุปกรณ์ และด้านการควบคุมรักษาความปลอดภัยเชิงระบบ (Security Management) เช่น ระบบเวรยามและมาตรการตรวจสอบคัดกรองบุคคลภายนอกเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมภายในสถาบัน

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบความปลอดภัยในสถาบันโดยจำแนกออกเป็นมิติต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสวัสดิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านกายภาพ ที่ปลอดภัยและปราศจากจุดเสี่ยง องค์ประกอบด้านจิตสังคมที่มุ่งเน้นการสร้างสัมพันธภาพเชิงสร้างสรรค์และการปราศจากการรังแกกลั่นแกล้งกัน (Bullying) และองค์ประกอบด้านกติกาทางสังคมในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการปกป้องสิทธิ์ ความแตกต่างหลากหลาย และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนทุกคน

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) ได้เสนอองค์ประกอบความปลอดภัยในสถานศึกษาผ่านมิติเชิงระบบและระเบียบปฏิบัติ โดยระบุว่าองค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย ระบบนิติธรรมและข้อบังคับความปลอดภัยที่ชัดเจน วินัยจราจรและการจัดทางสัญจรที่ปลอดโปร่ง ตลอดจนการมีส่วนร่วมเชิงรุกของสมาชิกในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมละเมิดความปลอดภัย การประสานกันระหว่างระเบียบวินัยและการตรวจสอบโครงสร้างทางกายภาพอย่างสม่ำเสมอถือเป็นองค์ประกอบหลักที่ขาดไม่ได้ในการสร้างสวัสดิภาพในองค์กร

สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบมาตรฐานโรงเรียนปลอดภัยในมิติการบริหารจัดการความเสี่ยง โดยแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การประเมินความล่อแหลม และจุดเสี่ยงภัย การวางนโยบายและจัดทำคู่มือมาตรการความปลอดภัย การเตรียมความพร้อมทางอุปกรณ์เพื่อรองรับเหตุฉุกเฉิน (เช่น ระบบดับเพลิง และอุปกรณ์ปฐมพยาบาล) และกระบวนการซักซ้อมบูรณาการแผนเผชิญเหตุเพื่อสร้างความชำนาญการในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบความปลอดภัยในโรงเรียนว่า ต้องครอบคลุมโครงสร้างที่เอื้อต่อสุขภาวะแบบองค์รวม โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาวะทางกายภาพที่สะอาดและปลอดภัย ด้านสุขภาวะทางจิตใจที่ผู้เรียนปราศจากความเครียดสะสมและการถูกกดดันทางอารมณ์ และด้านการเฝ้าระวังทางสังคม (Social Watch) ที่มุ่งเน้นระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อป้องกันเยาวชนไม่ให้เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด การพนัน และอบายมุขรอบสถานศึกษา

ประวิต เอราวรรณ์ (2565) ได้อธิบายองค์ประกอบความปลอดภัยภายใต้มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักที่เป็นเสาหลักค้ำจุนระบบ ได้แก่ ระบบป้องกัน (Prevention System) ที่เน้นการเฝ้าระวังและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสกัดกั้นเหตุ ระบบปลูกฝัง (Cultivation System) ที่เน้นการบ่มเพาะทักษะชีวิตและระเบียบวินัย และระบบแก้ไขเยียวยา (Suppression & Rehabilitation System) ที่มุ่งการบังคับใช้ระเบียบและระบบฟื้นฟูสวัสดิภาพผู้ได้รับผลกระทบ

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) ได้เสนอองค์ประกอบความปลอดภัยร่วมสมัยที่ต้องก้าวข้ามผ่านขอบเขตกายภาพแบบเดิม โดยจำแนกออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ความปลอดภัยในโลกจริง (Physical Safety) ที่คุ้มครองชีวิตและร่างกาย และความปลอดภัยในโลกเสมือน (Cybersecurity & Digital Well-being) ที่ครอบคลุมการควบคุมการคุกคามและการกลั่นแกล้งบนไซเบอร์ (Cyberbullying) ตลอดจนการวางโครงสร้างระบบเครือข่ายของโรงเรียนที่มีความน่าเชื่อถือและปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน

เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบความปลอดภัยในสถาบันการศึกษาจากการขับเคลื่อนเชิงเครือข่าย โดยแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการภายใน (Internal Management) ผ่านกลไกครู สภานักเรียน และมาตรการตรวจตรา องค์ประกอบด้านกายภาพทางสิ่งแวดล้อมและจราจร (Environmental & Traffic Safety) และองค์ประกอบด้านภาคีร่วมขจัดความเสี่ยง (Partnership Network) ผ่านการเชื่อมโยงระบบข้อมูลและการเฝ้าระวังร่วมกับครอบครัวและชุมชน

Westheimer & Kahne (2016) ได้อธิบายองค์ประกอบความปลอดภัยว่า ประกอบด้วยระบบจัดการโครงสร้างเชิงปฏิบัติตามมาตรฐาน โดยจำแนกเป็น ด้านความรู้ความเข้าใจในคู่มือการใช้งานวัสดุอุปกรณ์อย่างปลอดภัย ด้านจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสุขอนามัยของส่วนรวม และด้านการจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียนและการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้สอดรับกับข้อกำหนดการป้องกันอุบัติเหตุ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะร่วมกันสร้างเสถียรภาพทางกายภาพและความผาสุกให้แก่ประชากรในสถาบัน

Banks, J. A. (2017) ได้ให้แนวคิดว่าองค์ประกอบความปลอดภัยในสถานศึกษาท่ามกลางพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย ด้านนโยบายต่อต้านการเลือกปฏิบัติและอคติทางสังคม ด้านการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และยอมรับความหลากหลาย และด้านกลไกการเยียวยาคุ้มครองสิทธิ์ของผู้เรียนกลุ่มย่อย การวางองค์ประกอบเหล่านี้ให้ครบถ้วนจะช่วยขจัดความรุนแรงเชิงโครงสร้างและค่านิยมที่สร้างความหวาดกลัว เพื่อสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลต่อคุณค่าทางสากล

Biesta, G. (2019) ได้ระบุองค์ประกอบความปลอดภัยในสถานศึกษาว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบเชิงสมดุล ได้แก่ เสรีภาพทางปัญญาที่ได้รับการคุ้มครอง ระบบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการร่วมออกแบบโครงสร้างความปลอดภัย และข้อตกลงร่วมทางกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่ห้ามปรามการใช้ความรุนแรงและการล่วงละเมิดทางอำนาจ ซึ่งการประสานองค์ประกอบนี้ช่วยส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัยในเชิงพฤติกรรมศาสตร์และสากล

Pancer, S. M. (2022) ได้กำหนดองค์ประกอบความปลอดภัยโดยมุ่งเน้นที่ระบบการสร้างเสริมสวัสดิภาพสังคม (Social Well-being) ซึ่งแบ่งเป็น องค์ประกอบด้านเครือข่ายที่ปรึกษาและกลุ่มเพื่อนช่วยเหลือ (Peer Support System) องค์ประกอบด้านกลไกการเข้าไกล่เกลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับเบื้องต้น และองค์ประกอบด้านกระบวนการประสานงานส่งต่อไปยังนักจิตวิทยาเพื่อการบำบัดฟื้นฟูหลังเกิดสถานการณ์วิกฤตอันเป็นภัยร้ายแรง

Osler, A. (2024) ได้สรุปองค์ประกอบความปลอดภัยในสถานศึกษาร่วมสมัยว่า ประกอบด้วย 4 มิติมั่นคง ได้แก่ ความพร้อมต่อสู้และรับมือภัยพิบัติธรรมชาติ (Disaster Preparedness) การป้องกันภัยด้านสุขอนามัยและโรคอุบัติใหม่ (Public Health Safety) การคุ้มครองสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชนสากล และการสร้างสถาปัตยกรรมทางกายภาพและจิตสังคมที่เป็นมิตรและต้อนรับคนทุกคน (Inclusive Design and Safe Environment)

จากการประมวลและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า องค์ประกอบของความปลอดภัยในสถานศึกษาจัดเป็นโครงสร้างเชิงบูรณาการแบบสหวิทยาการที่ประสานทำงานร่วมกันอย่างครอบคลุม ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 เสาหลักสำคัญ ได้แก่ 1) องค์ประกอบทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมมาตรฐานความแข็งแรงมั่นคงของอาคารสถานที่ สนามเด็กเล่น ความปลอดภัยทางจราจร และการจัดระเบียบพื้นที่อับสายตาเพื่อป้องกันอาชญากรรม 2) องค์ประกอบทางด้านจิตสังคมและสุขภาวะ มุ่งเน้นการสร้างสัมพันธภาพเชิงสร้างสรรค์ การหลีกเลี่ยงและสกัดกั้นความรุนแรงทุกมิติ โดยเฉพาะพฤติกรรมการกลั่นแกล้งรังแก ตลอดจนระบบดูแลผู้เรียนให้รอดพ้นจากภัยอบายมุขและสิ่งเสพติด 3) องค์ประกอบทางด้านการบริหารจัดการ และกลไกเชิงระบบ ครอบคลุมการวางนโยบาย การประเมินความเสี่ยง การมีแผนเผชิญเหตุที่ยืดหยุ่น และการซักซ้อมรับมือภัยพิบัติฉุกเฉินอย่างสม่ำเสมอ และ 4) องค์ประกอบทางด้านดิจิทัลและภัยไซเบอร์ที่มุ่งคุ้มครองความเป็นส่วนตัว สิทธิ และการป้องกันการคุกคามบนโลกเสมือนจริง ท้ายที่สุดนี้ การจัดโครงสร้างองค์ประกอบความปลอดภัยให้มีความครอบคลุม ทันสมัย และสามารถทำงานร่วมกัน

ได้อย่างเป็นระบบ ย่อมช่วยยกระดับความเชื่อมั่นทางการศึกษาและแปรเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการสร้างสมรรถนะการเรียนรู้และปกป้องคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

2.4 นโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) (2565 - 2569) ได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน (Quick Win) และมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบเชิงรุก โดยมุ่งเน้นการปฏิรูปกลไกการเฝ้าระวังภัยคุกคาม 4 กลุ่มหลัก (ภัยจากการใช้ความรุนแรง, ภัยจากอุบัติเหตุ, ภัยจากการละเมิดสิทธิ์, และภัยจากผลกระทบทางสุขภาวะและไซเบอร์) ผ่านการขับเคลื่อนศูนย์ความปลอดภัย “MOE Safety Center” ที่ใช้ระบบแพลตฟอร์มดิจิทัลในการรับแจ้งเหตุและประสานงานแก้ไขปัญหาแบบทันท่วงที (Real-time) พร้อมทั้งกำหนดคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure: SOP) เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางใน 3 มาตรการหลัก คือ มาตรการป้องกัน มาตรการปลูกฝัง และมาตรการปราบปรามและเยียวยา ซึ่งส่งผลในการเปลี่ยนผ่านโรงเรียนสู่การเป็นพื้นที่ปลอดภัยทางกายภาพและจิตสังคมตามมาตรฐานสากล

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ได้เสนอแนะนโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัยว่า จะต้องถูกกำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเด่นชัดโดยผู้บริหารระดับสูง และแปรเปลี่ยนเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นระบบ มาตรการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะต้องให้น้ำหนักกับการควบคุมพื้นที่เสี่ยงทางกายภาพ การออกระเบียบกฎเกณฑ์การเข้า-ออกสถาบันอย่างเข้มงวด และการตรวจสอบคุณภาพโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำทางมาตรฐานความปลอดภัยและลดโอกาสการเกิดอุบัติภัยให้เหลือน้อยที่สุด

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้วิเคราะห์มาตรการความปลอดภัยในส่วนที่สัมพันธ์กับระบบการแนะแนวและจิตวิทยาเด็กว่า นโยบายความปลอดภัยต้องให้ความสำคัญกับมาตรการป้องกันเชิงรุกทางจิตสังคม โดยเฉพาะนโยบายต้านการกลั่นแกล้งรังแกกัน (Anti-Bullying Policy) ในโรงเรียน มาตรการเชิงบวกในการสร้างความเข้าอกเข้าใจ ทักษะการปฏิเสธความรุนแรง และการจัดสภาวะแวดล้อมที่ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย ย่อมเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยยับยั้งความขัดแย้งเชิงพฤติกรรมไม่ให้ลุกลามเป็นความสูญเสีย

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) ได้ระบุว่านโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการปฏิรูปกฎระเบียบวินัยและหลักนิติธรรมในสถาบัน เพื่อให้สอดรับกับนโยบายของส่วนกลาง มาตรการสำคัญต้องเริ่มจากการสถาปนาความยุติธรรมและระบบการลงโทษที่โปร่งใส การปลูกฝังระเบียบจราจร และการจัดระบบทางเท้าที่ปลอดภัย ความเด็ดขาดในการบังคับใช้กติกา

ด้านความปลอดภัยควบคู่กับการประเมินความสุ่มเสี่ยง จะทำให้พฤติกรรมพลเมืองเพื่อความปลอดภัยกลายเป็นวิถีปฏิบัติถาวร

สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ได้กำหนดว่านโยบายด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาที่ดีต้องเป็นนโยบายที่ขับเคลื่อนด้วยระบบข้อมูลสารสนเทศการประเมินความเสี่ยงและแผนเผชิญเหตุฉุกเฉินที่เป็นปัจจุบัน (SOP) มาตรการของสถาบันจะต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติตนที่ชัดเจนในยามเกิดเหตุอัคคีภัย ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรืออุบัติเหตุใหญ่ การซักซ้อมแผนปฏิบัติการร่วมกับชุมชนและหน่วยงานกู้ชีพภายนอกอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นมาตรการภาคบังคับที่ช่วยยกระดับมาตรฐานความมั่นคงปลอดภัย

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้สะท้อนมุมมองว่านโยบายด้านความปลอดภัยของโรงเรียนต้องหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจนิยมหรือมาตรการควบคุมเชิงลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ควรใช้นโยบายสร้าง "วัฒนธรรมความปลอดภัยเชิงบวก" ที่บูรณาการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมรอบด้าน มาตรการสำคัญคือการเปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากเยาวชน นโยบายคัดกรองปัญหาสารเสพติดและโรคซึมเศร้าอย่างเข้าใจ และการจัดพื้นที่ผ่อนคลายความเครียดที่ส่งผลดีต่อสุขภาวะทางจิตของผู้เรียน

ประวิต เอราวรรณ์ (2565) ได้อธิบายแนวนโยบายความปลอดภัยของสถาบันการศึกษาผ่านกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาว่า ต้องขับเคลื่อนผ่าน 3 มาตรการเสาหลัก คือ มาตรการป้องกัน (Prevention) มาตรการปลูกฝัง (Cultivation) และมาตรการแก้ไขเยียวยา (Suppression & Rehabilitation) สถาบันต้องจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุที่มีประสิทธิภาพสูง มีนโยบายคัดกรองสิ่งแปลกปลอมและสารเสพติดรอบรั้วสถาบัน และมาตรการเชิงปฏิบัติการที่รวดเร็วในการปกป้องและฟื้นฟูเยาวชนหลังประสบเหตุ

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) ได้เสนอบทวิเคราะห์ว่านโยบายความปลอดภัยในสถานศึกษายุคใหม่ ต้องให้ความสำคัญอย่างเร่งด่วนกับ "นโยบายความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์" (Cybersecurity Policy) มาตรการที่สถานศึกษาพึงกำหนดขึ้นประกอบด้วย การเฝ้าระวังภัยคุกคามและการกลั่นแกล้งบนแพลตฟอร์มออนไลน์ (Cyberbullying) การรักษาความลับและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของโรงเรียนให้มีความปลอดภัยและใช้งานได้อย่างสร้างสรรค์

เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ได้สรุปนโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัยในปัจจุบันว่า จำต้องยึดโยงอยู่กับนโยบายเร่งด่วน (Quick Win) ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้มาตรการบริหารจัดการในรูปแบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือ (Partnership Network) ภายใต้แนวทาง "บวร.ช."

มาตรการปฏิบัติงานต้องไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาเท่านั้น แต่ต้องดึงเอาศักยภาพของผู้ปกครอง ชุมชน และตำรวจท้องที่ เข้ามาร่วมลาดตระเวนและระวังภัยเพื่อความปลอดภัยรอบด้านอย่างแท้จริง

Westheimer & Kahne (2016) ได้เสนอแนวคิดว่านโยบายความปลอดภัยต้องเป็นนโยบายเชิงสถาบันที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ มาตรการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการออกระเบียบปฏิบัติมาตรฐาน (Standard Protocols) ในการใช้อุปกรณ์ สารเคมี หรือห้องปฏิบัติการเพื่อฝึกฝนสมรรถนะการปฏิบัติงานอย่างรอบคอบ การมีนโยบายตรวจสอบสภาพเครื่องมือเครื่องใช้อย่างเป็นวงรอบ จะช่วยลดอัตราความสูญเสียทางร่างกายและสรีระของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

Banks, J. A. (2017) ได้อธิบายว่านโยบายความปลอดภัยในสถานศึกษาพหุวัฒนธรรม ต้องตั้งอยู่บนนโยบายการขจัดการเลือกปฏิบัติและการกลั่นแกล้งทางสังคมในทุกระดับ มาตรการความปลอดภัยที่ยั่งยืนคือการจัดให้มีหลักสูตรสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและการยอมรับความต่างทางชาติพันธุ์ เพศสภาพ และศาสนา ความเสมอภาคและระบบการลงโทษที่ไม่ใช้ความรุนแรงเชิงอำนาจนิยมถือเป็นหัวใจของการสร้างหลักนโยบายความปลอดภัยที่สร้างความน่าเชื่อถือ

Biesta, G. (2019) ได้ระบุแนวคิดด้านนโยบายความปลอดภัยว่า สถาบันการศึกษาพึงระวังนโยบายความปลอดภัยแบบเบ็ดเสร็จ (Zero-Tolerance Policies) ที่ลิดรอนเสรีภาพและสิทธิในการเติบโตของเยาวชนจนกลายสภาพสถาบันเป็นสถานที่จองจำ นโยบายความปลอดภัยที่ดีควรมุ่งเน้นไปที่มาตรการส่งเสริมระบบประชาธิปไตยและการปฏิบัติตามวินัยในตนเอง โดยให้ผู้เรียนและคณะครูเข้ามาร่วมร่างกฎกติกาและมาตรการเผชิญเหตุร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจอันดี

Pancer, S. M. (2022) ได้กำหนดว่านโยบายความปลอดภัยในสถานศึกษาต้องมุ่งประเด็นไปที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของมาตรการช่วยเหลือทางสังคมและการพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์ มาตรการเชิงระบบที่ดีต้องเน้นหนักในการจัดตั้งและสนับสนุนสโมสรเยาวชนป้องกันภัย กลุ่มสภานักเรียนด้านความเรียบร้อย และระบบพี่ดูแลน้อง เพื่อให้เกิดพลังเครือข่ายเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง ความขัดแย้ง และการประคับประคองช่วยเหลือเยียวยาหลังเกิดวิกฤตภัย

Osler, A. (2024) ได้สรุปนโยบายและมาตรการความปลอดภัยยุคร่วมสมัยว่า ต้องสอดรับกับนโยบายพัฒนาสากลที่เป็นมิตรและโอบรับคนทุกคน (Inclusive Safety Policy) มาตรการความปลอดภัยต้องมีความยืดหยุ่นและเตรียมความพร้อมต่อวิกฤตการณ์โลก ทั้งภัยพิบัติเฉียบพลัน

ภัยด้านสาธารณสุข และภัยสงคราม โดยมีคู่มือการอพยพและการจัดการเยียวยาจิตใจที่ครอบคลุมสิทธิมนุษยชนสากล เพื่อเป็นหลักประกันความผาสุกให้กับครูและผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม

ตารางที่ 2.2 แสดงการสังเคราะห์มาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา

มาตรการ ด้านความปลอดภัย ของสถานศึกษา	สพฐ. (2565–2569)	สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556)	ทิศนา แขมมณี (2558)	โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560)	สุพักตร์ พิบูลย์ (2562)	วิจารณ์ พานิช (2563)	ประวิต เอราวรรณ์ (2565)	สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566)	เจริญธรรม รัตนภักดี (2567)	Westheimer & Kahne (2016)	Banks (2017)	Biesta (2019)	Pancer (2022)	Osler (2024)	ความถี่	ร้อยละ
1. นโยบายและมาตรฐาน	/	/		/	/	/	/	/	/	/	/	/		/	13	92.86
2. ป้องกัน และ บริหารความเสี่ยง	/	/	/	/	/		/	/	/	/			/	/	11	78.57
3. วัฒนธรรม ความปลอดภัย	/		/	/		/	/				/	/	/	/	10	71.43
4. เฝ้าระวัง/เยียวยา	/				/	/	/		/				/	/	8	57.14
5. ภาคีเครือข่าย	/				/	/			/			/	/	/	8	57.14
6. จิตสังคม/สิทธิ	/		/			/					/	/	/	/	8	57.14
7. ดิจิทัลและไซเบอร์	/							/							2	14.29

จากตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิชาการเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา จำนวน 14 แหล่ง พบว่า แนวคิดส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและมาตรฐานด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา มากที่สุด (ร้อยละ 92.86) รองลงมา ได้แก่ การป้องกันและบริหารจัดการความเสี่ยง (ร้อยละ 78.57) และ การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและการปลูกฝังผู้เรียน (ร้อยละ 71.43) นอกจากนี้ ยังพบประเด็นสำคัญ ได้แก่ ระบบเฝ้าระวัง แจ้งเหตุ และการช่วยเหลือเยียวยา การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและชุมชน และความปลอดภัยด้านจิตสังคม สิทธิมนุษยชน และการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งมีความถี่เท่ากัน (ร้อยละ 57.14) ส่วน ความปลอดภัยด้านดิจิทัลและไซเบอร์ แม้จะได้รับการกล่าวถึงน้อยกว่า (ร้อยละ 14.29) แต่เป็นประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ดังนั้น

ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อใช้เป็นตัวแปรในกรอบแนวคิดการวิจัย จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การกำหนดนโยบายและมาตรฐานด้านความปลอดภัย (2) การป้องกันและบริหารจัดการความเสี่ยง (3) การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและการปลูกฝังผู้เรียน (4) ระบบเฝ้าระวัง แจ้งเหตุ และการช่วยเหลือเยียวยา และ (5) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ครอบคลุมแนวคิดของนักวิชาการและสอดคล้องกับบริบทการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน

2.5 บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมความปลอดภัย

สมยศ นาวีการ (2556) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการองค์กรโดยมุ่งเน้นว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องมีบทบาทเชิงรุกในการกำหนดนโยบายความปลอดภัยและแผนกลยุทธ์เผชิญเหตุที่ชัดเจน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต้องเริ่มต้นจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาระบุและประเมินปัจจัยเสี่ยงอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรเพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ สถานศึกษาต้องมุ่งมั่นปลูกฝังวินัย ความตระหนักรู้ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้แก่บุคลากรและผู้เรียน ผ่านการฝึกอบรมการป้องกันภัยอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะด้านหน้าที่พลเมืองที่มีความใส่ใจต่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของสังคมโรงเรียน

ธีระ รุญเจริญ (2558) อธิบายถึงบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมความปลอดภัยว่า ต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบและเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนที่ต้องประสานความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมกันตรวจสอบพื้นที่เสี่ยงและเฝ้าระวังพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มาตรการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพจะต้องควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของเพื่อนร่วมสถาบัน ตลอดจนการมีระบบการรายงานและระงับเหตุฉุกเฉินที่มีความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อลดความสูญเสียและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง

ประวิต เอราวรรณ์ (2560) ระบุว่าบทบาทในการสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ความปลอดภัยทางกายภาพเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงความปลอดภัยทางจิตใจและสังคมของผู้เรียนด้วย สถานศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญในการสร้าง "วัฒนธรรมความปลอดภัย" (Safety Culture) ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ผ่านการบูรณาการเนื้อหาการรู้เท่าทันภัยและหน้าที่พลเมืองเข้าสู่หลักสูตร สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้มแข็งเพื่อป้องกันและแก้ไข

ปัญหาความรุนแรงและการบูลลี่ในสถานศึกษา พร้อมทั้งเปิดช่องทางที่ปลอดภัยและเป็นความลับให้นักเรียนสามารถแจ้งเหตุหรือขอความช่วยเหลือได้อย่างไว้วางใจ

สุวิมล ว่องวาณิช (2562) เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาระบบความปลอดภัยในสถานศึกษาควรขับเคลื่อนด้วยกระบวนการวิจัยและประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อค้นหาจุดอ่อนและปัจจัยเสี่ยงที่แท้จริงในบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง บทบาทของสถานศึกษาคือการจัดตั้งคณะกรรมการความปลอดภัยที่มีตัวแทนจากทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดดัชนีชี้วัดความปลอดภัยที่ชัดเจน และร่วมกันสอดส่องดูแลความเรียบร้อย การส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหาและเสนอแนวทางป้องกันภัยถือเป็นการฝึกปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย ยิ่งไปกว่านั้น สถานศึกษาควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยสนับสนุนระบบการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

วิจารณ์ พานิช (2563) ได้ให้ทัศนะว่าสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ควบคุมกฎระเบียบมาเป็นผู้สร้าง "พื้นที่ปลอดภัยเรียนรู้" (Safe Learning Space) ซึ่งความปลอดภัยด้านจิตวิทยาถือเป็นฐานรากสำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ สถานศึกษาต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่ปราศจากการคุกคามและการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ การปลูกฝังหน้าที่พลเมืองในยุคใหม่จึงต้องเน้นการสร้างความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเคารพสิทธิมนุษยชน และการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่จำเป็นเพื่อให้นักเรียนสามารถดูแลความปลอดภัยของตนเองและแสดงความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของสังคมรอบข้างได้อย่างเหมาะสม

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2565) นำเสนอว่าการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องใช้แนวคิดการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการ โดยกำหนดนโยบายความปลอดภัยให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ของโรงเรียน สถานศึกษาต้องวิเคราะห์ความเสี่ยงรอบด้าน ทั้งอุบัติภัย ภัยธรรมชาติ และภัยคุกคามทางไซเบอร์ โดยบทบาทที่สำคัญคือการพัฒนาศักยภาพของครู บุคลากร และนักเรียน ให้มีความรู้ความสามารถในการเผชิญเหตุ การปฐมพยาบาล และการปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองในการร่วมมือกันรักษาความปลอดภัยในระดับสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

สมพงษ์ จิตระดับ (2566) ชี้ให้เห็นว่าบทบาทของสถานศึกษาในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพทางสังคมและการป้องกันภัยอุบัติใหม่ เช่น ยาเสพติด ความรุนแรง และการคุกคามรูปแบบต่างๆ โรงเรียนต้องทำหน้าที่เป็นเกาะป้องกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชน ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เหนียวแน่นกับหน่วยงานภายนอก อาทิ ภาครัฐ สาธารณสุข และชุมชน การส่งเสริมหน้าที่

พลเมืองในสถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการสร้างจิตสาธารณะ การเฝ้าระวังภัยร่วมกัน และการคัดกรองบุคคลเข้า-ออกอย่างเข้มงวด ตลอดจนการจัดให้มีระบบจิตวิทยาการแนะแนวเพื่อเยียวยาและช่วยเหลือผู้เรียนที่ได้รับผลกระทบจากความไม่ปลอดภัยอย่างทันท่วงที

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2567) เสนอแนะว่าการยกระดับความปลอดภัยในสถานศึกษายุคดิจิทัล ผู้นำสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ โดยการนำนวัตกรรมและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอัจฉริยะมาใช้บริหารจัดการ เช่น ระบบกล้องวงจรปิดอัจฉริยะ และแอปพลิเคชันแจ้งเตือนภัย บทบาทของโรงเรียนคือการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยและแนวปฏิบัติที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจสิทธิและหน้าที่ในการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย (Digital Citizenship) เพื่อป้องกันภัยคุกคามทางออนไลน์ ซึ่งเป็นมิติความปลอดภัยที่สำคัญและส่งผลกระทบโดยตรงต่อสวัสดิภาพของผู้เรียนในปัจจุบัน

Cowan, K. C. (2016) ได้นำเสนอกรอบการดำเนินงานโรงเรียนปลอดภัยที่ครอบคลุม (Comprehensive School Safety Framework) ซึ่งระบุว่าสถานศึกษามีบทบาทหลักในการสร้างความสมดุลระหว่างการรักษาความปลอดภัยทางกายภาพและการดูแลสุขภาพจิตของนักเรียน การมีมาตรการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินที่เป็นระบบ ร่วมกับการเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีภายในโรงเรียน จะช่วยลดพฤติกรรมความรุนแรงลงได้ สถานศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในการสอดส่องดูแลและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างอบอุ่น

Cornell, D. (2018) เน้นย้ำว่าการส่งเสริมความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่การเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นป้อมปราการที่เข้มงวด แต่เกิดจากการจัดตั้งระบบประเมินภัยคุกคาม (Threat Assessment Teams) ที่มีประสิทธิภาพภายในโรงเรียน บทบาทของสถานศึกษาคือการฝึกอบรมให้ครูและบุคลากรสามารถคัดกรองและเข้าช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีความเครียดสะสมก่อนที่จะเกิดเหตุรุนแรง การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสที่เป็นความลับ ถือเป็นการส่งเสริมบทบาทและหน้าที่พลเมืองในการมีส่วนร่วมรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของส่วนรวม

Astor, R. A. (2021) เสนอแนวคิดการจัดทำแผนที่ความปลอดภัยในโรงเรียน (School Safety Mapping) โดยมีบทบาทในการกระตุ้นให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เสี่ยงภายในสถานศึกษา ความเข้าใจมิติเชิงพื้นที่และบริบททางสังคมช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การเพิ่มแสงสว่างและการเฝ้าระวังจุดอับสายตา

ได้อย่างตรงจุด กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับสวัสดิภาพความปลอดภัย แต่ยังเป็นการปลูกฝังหน้าที่พลเมืองและการตระหนักรู้ในความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่น

Steeves, V. (2023) ได้ขยายขอบเขตบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมความปลอดภัยไปสู่อาณาเขตดิจิทัล (Cyber Safety) เนื่องจากภัยคุกคามในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบไปสู่โลกออนไลน์มากขึ้น สถานศึกษาจึงมีบทบาทนำในการสร้างหลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและความรับผิดชอบในการใช้อินเทอร์เน็ตแก่นักเรียน การป้องกันการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (Cyberbullying) และการละเมิดความเป็นส่วนตัว ตลอดจนการพัฒนาทักษะของครูในการเฝ้าระวังและจัดการกับภัยทางเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและสภาพจิตใจของผู้เรียน

จากการประมวลความคิดเห็นและทฤษฎีของนักวิชาการไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมความปลอดภัย สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า สถานศึกษาถือเป็นองค์กรที่มีพันธกิจสำคัญและมีบทบาทเชิงรุกในการบริหารจัดการความปลอดภัยอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการจัดการด้านกายภาพ เช่น การตรวจสอบโครงสร้างอาคาร การปรับปรุงจุดเสี่ยง หรือการวางมาตรการคัดกรองบุคคลเข้า-ออกเท่านั้น แต่สถานศึกษายังต้องให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกื้อหนุนต่อสวัสดิภาพทางจิตใจ สังคม และสภาวะออนไลน์ของผู้เรียน การขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนยุทธศาสตร์เชิงระบบ การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยคุกคามอุบัติใหม่ และการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ กลไกสำคัญที่จะช่วยสร้างความปลอดภัยได้อย่างยั่งยืนคือ การบูรณาการการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเข้าสู่วิถีชีวิตในโรงเรียน โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเคารพในความแตกต่าง และการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและสะท้อนปัญหาความเสี่ยง ซึ่งการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีนี้จะช่วยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับการปกป้อง มาเป็นผู้ร่วมสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับการเรียนรู้อย่างแท้จริง

3. แนวคิดการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย

3.1 หลักการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง

การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสถานศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยและการสร้างความปลอดภัยที่ยั่งยืน ซึ่งมีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ให้แนวคิดและหลักการที่สำคัญไว้ ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2557) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองโดยมุ่งเน้นการพัฒนาจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมจากระดับฐานราก โดยชี้ว่าสถานศึกษาต้องเป็นกลไกหลักในการฝึกฝนให้ผู้เรียนเข้าใจสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงและการแก้ปัญหาในท้องถิ่น การพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีต้องอาศัยการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้การปกครองตนเองและสุขภาวะทางสังคม ซึ่งจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงความปลอดภัยและสันติสุขของส่วนรวมควบคู่กันไปอย่างเป็นระบบ

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2559) ได้อธิบายหลักการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย (Democratic Citizenship) ว่า สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนจากการสอนแบบเน้นวิชาการหรือการใช้อำนาจนิยม มาเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ใช้สิทธิและทำหน้าที่ของตนเองอย่างแท้จริง การสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักเคารพกฎกติกา การยอมรับความเห็นที่แตกต่างด้วยเหตุผล และการมีความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยทางสังคมรอบตัว เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่รู้จักหน้าที่และมีสติสัมปชัญญะในสังคม

สมพงษ์ จิตระดับ (2561) นำเสนอว่าการพัฒนาหน้าที่พลเมืองสำหรับเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะชีวิตและการปกป้องสิทธิ์ของตนเองภายใต้ความปลอดภัยทางสังคม สถานศึกษาต้องมีบทบาทในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรม และจิตสาธารณะอย่างเข้มข้น การสอนหน้าที่พลเมืองต้องไม่แยกส่วนแต่ต้องบูรณาการเข้ากับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อคอยเฝ้าระวังภัยสังคมที่ส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพของผู้เรียน และกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักในบทบาทหน้าที่การป้องกันภัยร่วมกันในสังคมโรงเรียน

ทิศนา แขมมณี (2563) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีและศาสตร์การสอนเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองโดยยึดหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิด (Reflection) สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเผชิญหน้ากับสถานการณ์ปัญหาจริงในระบบโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้ฝึกการระดมสมอง การหาทางเลือกที่ปลอดภัย และการตัดสินใจ

ร่วมกัน การฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีมภายใต้กรอบกติกาที่ตกลงร่วมกันนี้ ถือเป็นฐานรากสำคัญในการบ่มเพาะพฤติกรรมหน้าที่พลเมืองและความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยทางสังคมของกลุ่มผู้เรียน

สุวิมล ว่องวาณิช (2564) เสนอหลักการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนว่า สถานศึกษาจำต้องกำหนดโครงสร้างคุณลักษณะและดัชนีชี้วัดหน้าที่พลเมืองที่ชัดเจนและจับต้องได้ โดยบูรณาการการทำประโยชน์เพื่อสังคมและการรักษาระเบียบวินัยด้านความปลอดภัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการวัดผล การประเมินผลเชิงรุกตามสภาพจริงนี้ จะช่วยสะท้อนให้ครูและผู้เกี่ยวข้องเห็นจุดอ่อนในการพัฒนาพลเมือง และนำไปปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเน้นย้ำให้นักเรียนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในการรักษาสวัสดิภาพและความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นอย่างยั่งยืน

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2565) นำเสนอทัศนะว่าหน้าที่พลเมืองในศตวรรษที่ 21 มีความซับซ้อนและแปรผันตามบริบทของโลกยุคใหม่ สถานศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนให้ทันสมัย มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ตระหนักรู้และตื่นตัว (Active Citizen) โดยสอนให้เข้าใจถึงความเท่าเทียมกันในสังคม สิทธิมนุษยชน ตลอดจนการทำหน้าที่ดูแลสวัสดิภาพและความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม การฝึกให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงออกทางความคิดและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงภัยในโรงเรียน เป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยกระตุ้นความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองอย่างสร้างสรรค์

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2566) ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมของพลเมือง โดยระบุว่าสถานศึกษาต้องจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ซึมซับการปฏิบัติตามหลักนิติธรรมอย่างโปร่งใส บทบาทของโรงเรียนคือการสนับสนุนให้นักเรียนร่วมกันกำหนดนโยบายหรือกฎความปลอดภัยภายในชั้นเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจว่าหน้าที่พลเมืองที่แท้จริงเริ่มต้นจากการเคารพกติกาสังคมและการร่วมมือกันรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงปลอดภัยภายในสถาบันการศึกษา

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2567) ได้นำเสนอแนวคิดการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ว่า ในบริบทที่โลกมีความเชื่อมโยงทางเทคโนโลยีอย่างสูง สถานศึกษาจำต้องพัฒนาขีดความสามารถและทัศนคติของนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีบนโลกออนไลน์ ด้วยการตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคล ความปลอดภัยทางไซเบอร์ การกลั่นแกล้งออนไลน์ และความรับผิดชอบในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ ถือเป็นหน้าที่พลเมืองรูปแบบใหม่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องผลักดันและสอดแทรกไว้ในทุกนโยบายของโรงเรียนยุคดิจิทัล

Westheimer, J., & Kahne, J. (2016) ได้จำแนกคุณลักษณะพลเมืองออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบส่วนตน พลเมืองที่มีส่วนร่วม และพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมทางสังคม โดยอธิบายว่าสถานศึกษาต้องมีหลักการขับเคลื่อนที่มุ่งเน้นการสร้างพลเมืองประเภทที่สองและสามเป็นสำคัญ ด้วยการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนสามารถระดมความคิด วิเคราะห์โครงสร้างปัญหาสังคม ตลอดจนวางแผนมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อรักษาความสงบสุขและความปลอดภัยในชีวิตของคนทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียม

Banks, J. A. (2017) อธิบายถึงหลักการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองภายใต้แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาและการเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) โดยชี้ว่าสถานศึกษาต้องสอนให้ผู้เรียนเข้าใจสิทธิมนุษยชนและการเคารพความแตกต่างหลากหลายของบุคคลในมิติต่างๆ การตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองเริ่มจากการตระหนักรู้ในความยุติธรรมและการดูแลปกป้องเพื่อนมนุษย์ทุกคนให้มีความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงและการกดขี่ในทุกรูปแบบ ซึ่งจะช่วยผลักดันให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความปลอดภัยทางจิตใจของนักเรียนทุกคนอย่างเป็นสากล

Print, M. (2020) ได้เสนอแนวคิดว่าการบ่มเพาะหน้าที่พลเมืองในวัยเรียนจำต้องใช้วิธีขับเคลื่อนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในชีวิตจริง (Active Citizenship in Schools) โดยแนะว่าสถานศึกษาไม่ควรตีกรอบการเรียนรู้เฉพาะในตำรา แต่ต้องสร้างนโยบายที่เปิดเวทีให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ สำรวจ และแสดงบทบาทหน้าที่พลเมืองด้วยการนำเสนอแนวทางการป้องกันอุปสรรคหรือความเสี่ยงทางสังคมที่เกิดขึ้นรอบตัว การพัฒนาทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาในสภาวการณ์คับขันถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรักษาความปลอดภัยร่วมกัน

Biesta, G. (2023) ได้ให้มุมมองทางปรัชญาการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยว่า การศึกษาในโรงเรียนไม่ควรหยุดอยู่เพียงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้เด็กทำตามคำสั่ง (Socialization) แต่ต้องกระตุ้นให้เกิดเสรีภาพและการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนในการรับผิดชอบต่อโลกและเพื่อนมนุษย์ (Subjectification) บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมหน้าที่พลเมืองคือการท้าทายให้เด็กได้ตั้งคำถามอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับโครงสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมรอบตัว เพื่อปลุกจิตสำนึกของความรับผิดชอบร่วมกันในการร่วมสร้างสังคมที่มีความปลอดภัย มั่นคง และเกื้อกูลต่อสิทธิของทุกคน

จากการสังเคราะห์และทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับหลักการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของนักวิชาการไทยและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษาเป็นกระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักถึงบทบาทสิทธิ หน้าที่ ความ

รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ภายใต้ค่านิยมประชาธิปไตยที่เกื้อหนุนต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และปลอดภัย โดยหลักการสำคัญมีจุดร่วมร่วมกันในการผลักดันกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าการเรียนรู้ภาคทฤษฎีในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ สะท้อนคิด และเข้าใจถึงความรับผิดชอบสาธารณะและการเคารพในศักดิ์ศรีและความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ นอกจากนี้ การบูรณาการหน้าที่พลเมืองเข้าสู่วิถีชีวิตประจำวันของโรงเรียนยังเชื่อมโยงอย่างเหนียวแน่นกับประเด็นด้านความปลอดภัย ทั้งมิติทางกายภาพ จิตวิทยา และพื้นที่ออนไลน์ โดยกำหนดให้ผู้เรียนตระหนักว่าสวัสดิภาพและความปลอดภัยของส่วนรวมเป็นภารกิจของทุกคนที่พึงตระหนัก มีส่วนร่วมสอดส่องเฝ้าระวังภัย ปฏิบัติตนตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสถานศึกษา และสร้างกลไกขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเหนียวแน่น อันจะช่วยเตรียมความพร้อมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยและเอื้อต่อความมั่นคงในทุกมิติตลอดไป

3.2 กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2556) ได้นำเสนอแนวคิดตามทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมโดยชี้ว่า กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง ต้องเริ่มจากการพัฒนาจิตลักษณะพื้นฐาน ได้แก่ สติปัญญา ประสบการณ์ มุ่งอนาคต-ควบคุมตนเอง และความเชื่ออำนาจในตน สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมที่มุ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดเหตุผลเชิงจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงคุณค่าและผลกระทบของการกระทำของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์และการรักษาระเบียบวินัยด้านความปลอดภัยอย่างยั่งยืนด้วยความสมัครใจ

ทิศนา แขมมณี (2558) อธิบายว่ากระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงและการสะท้อนคิด (Action and Reflection) สถานศึกษาต้องบูรณาการขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม โดยเริ่มจากการเผชิญสถานการณ์จริง การวิเคราะห์ความรู้สึกและเหตุผลของตน การสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นทักษะชีวิต คุณลักษณะทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์รวมถึงการระมัดระวังภัยจะถูกพัฒนาขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่องในทุกแง่มุม

สุวิมล ว่องวาณิช (2560) เสนอว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนต้องอาศัยกลไกการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) สถานศึกษาต้องมีบทบาทในการกำหนดระบบการประเมินพฤติกรรมตามสภาพจริงที่โปร่งใส โดยเปิดโอกาสให้นักเรียน

เพื่อนร่วมชั้น และครู ได้มีส่วนร่วมในการสังเกตและประเมินพฤติกรรมซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ การรับรู้ผลการดำเนินงานและการได้รับการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องจากกลุ่มภาคีเครือข่ายรอบตัว จะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม

สมพงษ์ จิตระดับ (2562) ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ต้องใช้หลักจิตวิทยาเชิงบวกและการดูแลช่วยเหลืออย่างรอบด้าน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนต้องไม่ใช่การลงโทษด้วยความรุนแรง แต่ต้องแปรสภาพผ่านการสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและปลอดภัยในโรงเรียน สถานศึกษาต้องพัฒนากิจกรรมแนะแนวและระบบการให้คำปรึกษาที่เข้าถึงตัวเด็ก เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมสร้างความปลอดภัยแก่สังคมส่วนรวม

วิจารณ์ พานิช (2564) ได้นำเสนอแนวคิดว่ากระบวนการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนต้องมุ่งสร้างการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Learning: SEL) เป็นพื้นฐานสำคัญ โดยสถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถตระหนักรู้ในตนเอง ควบคุมอารมณ์ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ พฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีและการใส่ใจในสวัสดิภาพความปลอดภัยรอบตัว จะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เมื่อผู้เรียนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2565) ระบุว่าการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนในมิติของการมีจิตสาธารณะและการเคารพกฎหมาย ต้องขับเคลื่อนผ่านการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลและการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา โรงเรียนต้องออกแบบสภาพแวดล้อมที่จำลองหน้าที่พลเมืองและการปฏิบัติตามกฎกติกาความปลอดภัยไว้อย่างชัดเจน การให้รางวัลและการยกย่องชมเชยผู้เรียนที่มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในการดูแลความเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัย ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยสนับสนุนและสถาปนาพฤติกรรมเชิงบวกให้กลายเป็นค่านิยมกระแสหลักขององค์กร

รสจง โพธิ์สิทธิพันธ์ (2566) ได้อธิบายว่ากระบวนการปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน จำเป็นต้องอาศัยการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้และการปรับพฤติกรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา โดยเน้นว่าการมีตัวแบบ (Modeling) ที่ดีภายในสถานศึกษา ทั้งครู ผู้บริหาร และแกนนำนักเรียน มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการลอกเลียนแบบพฤติกรรมเชิงบวกของผู้เรียน โรงเรียนจึงต้องร่วมกันสร้างแบบอย่างการปฏิบัติงานและการรักษาระเบียบวินัยความปลอดภัยที่เคร่งครัด เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามตัวแบบได้อย่างเป็นธรรมชาติ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2567) เสนอแนะว่าในโลกยุคดิจิทัล กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนจำเป็นต้องใช้แอปพลิเคชันและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสร้างแรงจูงใจ (Gamification) ในการทำความดีและรักษาระเบียบวินัย สถานศึกษาต้องออกแบบระบบสะสมแต้มพฤติกรรมออนไลน์หรือช่องทางการแสดงความชื่นชมความประพฤติเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน พฤติกรรมหน้าที่พลเมืองและการตระหนักรู้เรื่องความปลอดภัยทางกายภาพและไซเบอร์จะถูกยกระดับขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อผู้เรียนได้รับการกระตุ้นผ่านสื่อที่ทันสมัยและระบบสื่อสารที่เชื่อมโยงถึงตัวอย่างโปร่งใส

Bandura, A. (2015) เจ้าของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาและสังคม ชี้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกพัฒนาและปรับเปลี่ยนผ่านปฏิสัมพันธ์สามเส้า ระหว่างบุคคล พฤติกรรม และสภาพแวดล้อม (Triadic Reciprocal Causation) สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดโครงสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการกระตุ้นพฤติกรรมเชิงบวก พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) เพื่อให้เด็กตระหนักว่าตนเองมีศักยภาพและหน้าที่ในการเลือกกระทำพฤติกรรมที่สร้างสรรค์และรักษาความปลอดภัยให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้

Skinner, B. F. (2018) ภายใต้ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ได้ระบุว่าพฤติกรรมของบุคคลถูกกำหนดโดยผลกรรมหรือสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นตามหลังพฤติกรรมนั้น ๆ ในบริบทของสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมการมีวินัยและการเคารพกฎความปลอดภัยจำเป็นต้องอาศัยการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เช่น การชื่นชม การมอบเกียรติบัตรหรือการสนับสนุนสิทธิ์พิเศษ แก่นักเรียนที่ปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะส่งผลให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เหล่านั้นมีความถี่ในการแสดงออกเพิ่มมากขึ้น

Goleman, D. (2020) ได้อธิบายกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมผ่านกรอบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) โดยระบุว่าพฤติกรรมที่แสดงออกทางสังคมของเด็กเป็นผลลัพธ์โดยตรงจากความสามารถในการเข้าใจและการจัดการอารมณ์ของตนเอง สถานศึกษาต้องสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อให้เกิดความมั่นใจ ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และการควบคุมแรงขับในทางที่ผิด การพัฒนาทักษะทางอารมณ์เหล่านี้จะแปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์ที่ดีปราศจากความก้าวร้าว และมีจิตสำนึกในการร่วมรักษาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยร่วมกับผู้อื่น

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2023) ระบุว่าพฤติกรรมที่พึงประสงค์จะมีความยั่งยืนก็ต่อเมื่อถูกขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) มากกว่าการบังคับควบคุม กระบวนการของสถานศึกษา จึงต้องเน้นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยา 3 ประการของผู้เรียน ได้แก่ ความมีอิสระในการเลือก ความรู้สึกมีความสามารถ และความรู้สึกผูกพันและเป็นส่วนหนึ่ง

ของสังคมโรงเรียนซึ่งจะหล่อหลอมให้นักเรียนแสดงออกถึงหน้าที่พลเมืองและการมีจิตสาธารณะในการดูแลระบบความปลอดภัยด้วยความเต็มใจ

จากการประมวลความคิดและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและรักสวัสดิภาพความปลอดภัยในสถานศึกษา ไม่ได้เกิดจากโครงสร้างการใช้อำนาจควบคุมหรือการลงโทษเชิงลบเพียงอย่างเดียว แต่ต้องดำเนินงานผ่านกระบวนการจัดการเชิงระบบที่มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม โดยเริ่มต้นจากการปูพื้นฐานจิตลักษณะและวุฒิภาวะทางอารมณ์ให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุผลเชิงจริยธรรม ตลอดจนการพัฒนาทักษะอารมณ์และสังคมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการควบคุมตนเองและเกิดแรงจูงใจจากภายใน นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและการมีตัวแบบที่ดีจากครูและแกนนำนักเรียนถือเป็นตัวแปรสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเลียนแบบพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์ปัญหา มีการร่วมสะท้อนคิด และได้รับการส่งเสริมผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารที่โปร่งใส รวมถึงการใช้ระบบการประเมินตามสภาพจริงและการเสริมแรงทางบวกอย่างสม่ำเสมอ ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนและหล่อหลอมพฤติกรรมทางสังคมที่ดีของผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความใส่ใจ รับผิดชอบต่อสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และร่วมมือกันรักษาความสงบสุขและความปลอดภัยภายในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนสืบไป

3.3 การบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้

การนำแนวคิดหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยในสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียนจำเป็นต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ เพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาสาระ ทักษะชีวิต และค่านิยมประชาธิปไตยให้เข้ากับบริบทจริงของผู้เรียน ซึ่งมีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้เสนอแนะหลักการและกระบวนการบูรณาการที่สำคัญไว้ ดังนี้

ทิศนา แขมมณี (2557) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการอย่างเป็นระบบ โดยจำแนกออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ได้แก่ บูรณาการแบบสอดแทรก บูรณาการแบบขนาน บูรณาการแบบสหวิ ทยาการ และบูรณาการแบบโครงการ ชี้ว่าการพัฒนาคุณลักษณะหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยไม่ควรแยกสอนเป็นวิชาเฉพาะ แต่ครูผู้สอนควรใช้การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion) เข้าไปในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการซึมซับและเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติ

วิจารณ์ พานิช (2559) อธิบายว่าการจัดการเรียนรู้บูรณาการในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนผ่านจากการสอนแบบท่องจำทฤษฎี ไปสู่การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงในบริบทสังคม (Project-Based Learning) สถานศึกษาต้องออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาหน้าที่พลเมืองเข้ากับปัญหาจริงในท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสืบสอบ การร่วมมือกันทำงาน และการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือความเสี่ยงภัยในโรงเรียน การบูรณาการในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเองในฐานะพลเมืองผู้สร้างความเปลี่ยนแปลงและร่วมสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียน

สุวิมล ว่องวาณิช (2561) เสนอว่าการเรียนรู้บูรณาการที่มีประสิทธิภาพสูง จำต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างการเรียนการสอนในชั้นเรียนกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู โดยครูผู้สอนควรออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่สอดแทรกประเด็นปัญหารอบตัวนักเรียน เช่น ความปลอดภัยทางกายภาพหรือภัยคุกคามรูปแบบใหม่ แล้วเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำโครงงานสำรวจและเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยง การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้บูรณาการนี้จะต้องมุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริงที่วัดทักษะและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมรักษาสวัสดิภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2563) ได้ให้แนวทางการบูรณาการสื่อและนวัตกรรมดิจิทัลเข้ากับการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง โดยระบุว่าครูยุคใหม่ต้องสามารถออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบไฮบริด (Hybrid Learning Environment) ที่สอดแทรกประเด็นการเป็นพลเมืองดิจิทัลและความปลอดภัยบนโลกออนไลน์ผ่านกิจกรรมที่น่าสนใจ การใช้เครื่องมือเทคโนโลยี เช่น การจัดกิจกรรมแบบสถานการณ์จำลอง (Simulation) หรือคลังความรู้ออนไลน์ จะช่วยโน้มน้าวให้ผู้เรียนเกิดความสนใจตื่นตัวที่จะปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี และรู้วิธีป้องกันตนเองจากภัยคุกคามในมิติต่างๆ อย่างเท่าทัน

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2564) ได้นำเสนอหลักการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้บูรณาการในองค์รวม โดยเน้นย้ำว่าผู้บริหารและครูผู้สอนต้องร่วมมือกันวางแผนจัดทำ "หน่วยการเรียนรู้เฉพาะกิจ" ที่หลอมรวมเอาประเด็นหน้าที่พลเมือง การมีจิตสาธารณะ และวินัยความปลอดภัยเข้าไว้ด้วยกัน การบูรณาการดังกล่าวจะไม่ประสบผลสำเร็จหากดำเนินการเฉพาะในระดับห้องเรียน แต่ระบบโรงเรียนทั้งหมดต้องมีความสอดคล้อง (Whole-School Approach) ตั้งแต่นโยบาย สภาพแวดล้อม ไปจนถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อรองรับกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2565) ชี้ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองที่ตื่นตัว (Active Citizenship) ต้องเน้นการบูรณาการประเด็นทางสังคมร่วมสมัยและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนเข้าสู่กระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์ในชั้นเรียน (Deliberative Pedagogy) ครูต้องปรับ

บทบาทจากผู้บรรยายความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) โดยการตั้งคำถามกระตุ้นความคิดให้นักเรียนวิเคราะห์โครงสร้างปัญหาร่วมกัน เพื่อให้เด็กตระหนักถึงหน้าที่การรักษาสิทธิของตนเอง การเคารพผู้อื่น และการร่วมรักษาสภาพแวดล้อมที่มั่นคงปลอดภัย

สมพงษ์ จิตระดับ (2566) เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการที่อิงกับฐานชีวิตและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยชี้ว่าหน่วยการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองที่ดีที่สุดคือ "ความปลอดภัยในชีวิตประจำวันของเด็ก" ครูต้องนำเอาประเด็นความปลอดภัยทางถนน ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ตลอดจนสวัสดิภาพทางใจ มาออกแบบเป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านการเล่น บทบาทสมมติ และการลงพื้นที่เฝ้าระวังภัยในพื้นที่จริงของโรงเรียนและชุมชนรอบข้าง การเรียนรู้ที่อิงกับความปลอดภัยในชีวิตจริงนี้ จะกระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกผูกพันและทำหน้าที่พลเมืองด้วยความใส่ใจ

โกวิท พวงงาม (2567) เสนอแนะการบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างรากแก้วแห่งความเป็นพลเมืองดี โดยยกตัวอย่างว่าโรงเรียนควรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ของชุมชน และความต้องการของท้องถิ่นเข้าไว้ในกระบวนการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่าย ปราชญ์ชาวบ้าน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและร่วมกันสร้างมาตรการความปลอดภัยในโรงเรียน จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่การเป็นพลเมืองในระดับท้องถิ่นที่มีความรับผิดชอบและพร้อมที่จะร่วมสร้างความปลอดภัยให้แก่บ้านเกิดของตน

Drake, S. M., & Burns, R. C. (2015) ผู้นำเสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้บูรณาการ ชี้ว่าการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระสามารถทำได้ใน 3 มิติหลัก ได้แก่ บูรณาการข้ามสาขาวิชา (Multidisciplinary) บูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) และบูรณาการเหนือสาขาวิชา (Transdisciplinary) ในการพัฒนาทักษะพลเมืองดีและความปลอดภัย การบูรณาการแบบ Transdisciplinary ซึ่งเป็นการยึดปัญหาจริงหรือประเด็นในชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แล้วระดมศาสตร์ต่างๆ เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหา ถือเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีพลังในการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียนได้ดีที่สุด

Banks, J. A. (2017) ได้นำเสนอแบบจำลองการบูรณาการเนื้อหาพหุวัฒนธรรมและหน้าที่พลเมืองเข้าสู่หลักสูตร (Levels of Integration of Multicultural Content) โดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ระดับการมีส่วนร่วมเฉพาะกิจ (Contributions Approach) ระดับการต่อเติมเนื้อหา (Additive Approach) ระดับการปรับเปลี่ยนมุมมอง (Transformative Approach) ไปจนถึงระดับการร่วมตัดสินใจและปฏิบัติการทางสังคม (Social Action Approach) ชี้ว่าการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ

ต้องมุ่งให้ถึงระดับที่สามและสี่ เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาจากหลากหลายมุมมอง และร่วมกันตัดสินใจดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความปลอดภัยและความอยุติธรรมในสังคมโรงเรียน

Darling-Hammond, L. (2020) ระบุว่าการจัดการเรียนรู้บูรณาการที่มุ่งพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม (Whole Child Education) จำเป็นต้องประสานการทำงานระหว่างมิติวิชาการเข้ากับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social-Emotional Learning) โรงเรียนต้องออกแบบหลักสูตรที่ช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ความรู้สึกส่วนบุคคล ไปพร้อมๆ กับการสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายส่วนรวม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและปลอดภัยนี้ จะช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนลง และหล่อหลอมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เห็นอกเห็นใจและเกื้อกูลต่อสวัสดิภาพของกันและกัน

Fogarty, R. (2021) เสนอแนะโมเดลการบูรณาการหลักสูตร 10 รูปแบบ โดยชี้ว่าวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการบูรณาการเนื้อหาหน้าที่พลเมืองเข้ากับทักษะชีวิตและความปลอดภัยในระดับชั้นเรียน คือ รูปแบบการประสานเชื่อมโยง (Connected Model) และรูปแบบบูรณาการเชิงลึก (Integrated Model) ซึ่งเน้นการหลอมรวมแกนหลักของสาระวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน ผ่านแนวคิดหลัก (Big Ideas) และคำถามสำคัญที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน การบูรณาการในลักษณะนี้จะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาสมรรถนะพลเมืองของผู้เรียนไปพร้อมกับการสร้างความตระหนักเรื่องสวัสดิภาพและความปลอดภัยได้อย่างมีพลังและเป็นรูปธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้บูรณาการเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองดี ตลอดจนความตระหนักด้านความปลอดภัยของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยหัวใจสำคัญของการบูรณาการไม่ได้อยู่ที่การอัดแน่นเนื้อหาวิชาการเข้าไปในเวลาเรียน แต่เป็นการเปลี่ยนทัศนะของครูและระบบสนับสนุนในสถานศึกษา ให้หันมาจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ยึดโครงงานและปัญหาจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียนเป็นฐาน (Problem and Project-Based Learning) ซึ่งช่วยเปิดเวทีให้นักเรียนได้เผชิญหน้ากับประเด็นปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความเสี่ยงภัย ร่วมระดมสมอง และมีบทบาทสำคัญในการร่วมแก้ไขปัญหาตามระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการผสานแนวคิดเรื่องความฉลาดทางอารมณ์และสังคมเข้ากับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและปรับพฤติกรรมของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้

การขับเคลื่อนความร่วมมือในภาพกว้างของโรงเรียนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างสอดคล้องและเหนียวแน่น จะช่วยเตรียมพร้อมและหนุนเสริมให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ สามารถรักษาสิทธิและหน้าที่ รักษาสวัสดิภาพของตนเอง และส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยให้กับสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนสืบไป

3.4 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นมิติสำคัญในการจัดการศึกษาที่นอกเหนือจากการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นกลไกเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพสูงในการปลูกฝังหน้าที่พลเมืองและการสร้าง เสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้เสนอแนวคิดและหลักการที่สำคัญไว้ ดังนี้

สมพงษ์ จิตระดับ (2558) ได้เสนอแนวคิดว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นเครื่องมือที่มีพลวัตสูงในการฝึกฝนทักษะชีวิตและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สถานศึกษาต้องใช้กิจกรรมเหล่านี้เป็นฐานการเรียนรู้ในการป้องกันภัยและเผชิญเหตุวิกฤต โดยออกแบบสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกทักษะการปฐมพยาบาล การหนีภัย ตลอดจนการเฝ้าระวังความเสี่ยงรอบตัว การเปลี่ยนผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมจากการเดินสวนสนามแบบเดิม มาเน้นการฝึกปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยในชีวิตจริง จะช่วยขับเคลื่อนพฤติกรรมหน้าที่พลเมือง ที่ใส่ใจสวัสดิภาพสังคมได้อย่างแท้จริง

ประวิต เอราวรรณ์ (2560) อธิบายว่ากระบวนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต้องมุ่งสร้าง "สำนึกทางสังคม" และคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการสังคม (Social Entrepreneurship) ตั้งแต่วัยเยาว์ การจัดกิจกรรมชุมนุมหรือชมรมในโรงเรียนต้องไม่ใช่การทำตามคำสั่งของครู แต่ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนรวมกลุ่มกันจัดตั้งกิจกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหาจริงในโรงเรียน เช่น ชุมนุมอาสาสมัครเฝ้าระวังภัยออนไลน์ หรือชมรมรณรงค์ความปลอดภัยทางถนนภายในพื้นที่รอบสถาบัน การเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมที่นักเรียนขับเคลื่อนด้วยตนเองนี้ จะช่วยหล่อหลอมจิตสำนึกพลเมืองที่ตื่นรู้และรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างมีทิศทาง

ทิศนา แขมมณี (2562) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านกระบวนการกลุ่มและการคิดขั้นสูง โดยเสนอว่ากระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวต้องถูกปรับใช้เพื่อส่งเสริมการเข้าใจตนเอง การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการจัดการความขัดแย้งโดยปราศจากความรุนแรง ครูผู้จัดกิจกรรมต้องบูรณาการขั้นตอนการถอดบทเรียน (AAR: After Action Review) หลังจากการปฏิบัติกิจกรรม

สาธารณประโยชน์ทุกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบว่าการกระทำของตนส่งผลดีต่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของชุมชนอย่างไร ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความรู้เชิงทัศนคติไปสู่การประพฤติปฏิบัติจริงในฐานะพลเมืองดี

สุวิมล ว่องวาณิช (2564) เสนอหลักการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) โดยระบุว่าพฤติกรรมหน้าที่พลเมืองและการตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยไม่สามารถประเมินผ่านข้อสอบวัดความรู้ได้ แต่สถานศึกษาต้องใช้วิธีประเมินเชิงสมรรถนะในระหว่างที่ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อสังคม การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนมาตรการป้องกันความปลอดภัยของสถานศึกษาผ่านการสอดส่องดูแลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขจุดเสี่ยง ถือเป็นเครื่องมือสะท้อนกลับที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักในบทบาทหน้าที่และเกิดพฤติกรรมป้องกันภัยเชิงบวกอย่างเหนียวแน่น

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2565) ชี้ว่าการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องอาศัยระบบการบริหารจัดการเชิงนโยบายที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น สถานศึกษาต้องจัดโครงสร้างกิจกรรมนักเรียนให้มีสัดส่วนของการทำประโยชน์สาธารณะควบคู่กับการประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัย การส่งเสริมให้นักเรียนจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเพื่อน หรือสภานักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงประสานงานด้านความเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัยภายในโรงเรียนจะช่วยสร้างความตระหนักว่าหน้าที่พลเมืองเป็นภารกิจหลักที่ทุกคนต้องลงมือปฏิบัติจริงในฐานะสมาชิกของสังคม

วิจารณ์ พานิช (2566) เสนอแนะว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคือหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ด้าน "จิตตปัญญาศึกษา" และทักษะอารมณ์สังคม (Social and Emotional Learning) ในการป้องกันพฤติกรรมความรุนแรงและการกลั่นแกล้งกันในสถานศึกษา โรงเรียนต้องออกแบบกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และกิจกรรมแนะแนวที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เชิงลึก เพื่อสร้างความเข้าอกเข้าใจ (Empathy) และความรู้สึกปลอดภัยทางใจร่วมกัน การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เกื้อกูลกันและกันนี้จะช่วยลดสภาวะความเครียดของเด็กและแปรสภาพเป็นพลังพลเมืองเชิงบวกที่พร้อมปกป้องดูแลสวัสดิภาพของเพื่อนนักเรียนร่วมสถาบันอย่างเต็มใจ

ศิริเดช สุชีวะ (2567) ได้นำเสนอแนวทางการปฏิรูปกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในยุคการศึกษาพลิกผันว่า สถานศึกษาต้องยกระดับการจัดกิจกรรมให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่ออัตลักษณ์ของคนรุ่นใหม่ การส่งเสริมบทบาทแกนนำสภานักเรียนหรือกลุ่มผู้นำเยาวชนผ่าน "ค่ายนวัตกรรมพลเมืองและความปลอดภัย" ถือเป็นวิธีการสร้างแรงจูงใจที่ดี ครูต้องเปลี่ยนหน้าที่จากการเป็นผู้ควบคุม

กิจกรรมมาเป็นที่ปรึกษา (Mentor) ที่เอื้อให้นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดแคมเปญสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับวินัยและมาตรการความปลอดภัยในโรงเรียนด้วยภาษาและสไตล์ที่เป็นตัวของตัวเอง

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2567) ได้เสนอแนะว่า กระบวนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัลต้องหลอมรวมความตระหนักรู้เรื่องความปลอดภัยทางไซเบอร์และการตระหนักรู้เท่าทันสื่อเข้ากับกิจกรรมชุมนุมและกิจกรรมสาธารณประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม โดยแนะนำว่าครูแนะแนวและผู้ดูแลกิจกรรมนักเรียนต้องเปิดช่องทางให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงออกผ่านการสร้างสื่อรณรงค์ออนไลน์ การจัดกิจกรรมแข่งขันเชิงสร้างสรรค์เรื่องการป้องกันตนเองและเพื่อนจากภัยคุกคามทางเทคโนโลยี การสร้างแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการร่วมสังเกตและรายงานความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษา จะช่วยยกระดับพฤติกรรมพลเมืองที่มีความฉลาดทางดิจิทัลและร่วมสร้างระบบโรงเรียนปลอดภัยอย่างยั่งยืน

Larson, R. W. (2015) อธิบายว่าการเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร (Extracurricular Activities) ที่มีโครงสร้างชัดเจนและมีแรงจูงใจเชิงบวก ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงลึกเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการทำประโยชน์เพื่อสังคม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะสัมฤทธิ์ผลเมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสในการเป็นผู้นำ มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในกลุ่ม และรับผิดชอบความปลอดภัยของสมาชิกในทีมการฝึกฝนผ่านกระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่องนี้ จะช่วยบ่มเพาะให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นพลเมืองดีที่พร้อมใส่ใจในสวัสดิภาพรอบข้างอย่างถาวร

Eccles, J. S., & Roeser, R. W. (2017) ระบุว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมชุมนุมเป็นพื้นที่กลางที่สำคัญในการเปลี่ยนผ่านค่านิยมส่วนตนไปสู่ค่านิยมสาธารณะ (Civic Engagement) การสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และการอภิปรายประเด็นสังคมในระดับกลุ่มเพื่อน จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะยอมรับสิทธิ ความเป็นธรรม และกฎเกณฑ์ความปลอดภัยส่วนรวม นอกจากนี้ การจัดโครงสร้างกิจกรรมนักเรียนที่มีเป้าหมายชัดเจนร่วมกับการสนับสนุนจากครูอย่างอบอุ่น จะช่วยให้เด็กมีเกราะป้องกันจากพฤติกรรมเสี่ยงและเติบโตขึ้นเป็นผู้ร่วมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในสังคมโรงเรียน

Mahoney, J. L. (2020) ได้นำเสนอแบบจำลองการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมโรงเรียนที่ปลอดภัย โดยเน้นว่าความปลอดภัยทางกายภาพและจิตวิทยาในขณะจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (Safe and Structured Environment) เป็นปัจจัยเอื้อสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียน การที่สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมของชุมนุมหรือกิจกรรมอาสาสมัครอย่างเป็น

ระเบียบ ปราศจากการกดขี่หรือรังแกกัน จะส่งผลให้เด็กซึมซับและเรียนรู้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และพัฒนาไปสู่การทำหน้าที่พลเมืองที่มีวินัยและพร้อมส่งต่อพฤติกรรมความปลอดภัยนั้นไปยังสังคมส่วนรวมรอบข้าง

Youniss, J. (2023) เสนอทรรศนะว่าความเข้าใจในบทบาทหน้าที่พลเมืองในหมู่วัยรุ่นเกิดขึ้นได้ดีที่สุดผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและกลุ่มอาสาสมัครที่เป็นรูปธรรม (Organized Youth Groups) การฝึกฝนให้นักเรียนทำงานรับใช้สังคมและช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความเสี่ยงภัยในพื้นที่ชุมชนแวดล้อมโรงเรียน จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสร้างความผูกพันเชิงสังคมและการตระหนักรู้ในสิทธิมนุษยชน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เชื่อมต่อระหว่างโรงเรียนกับภายนอกอย่างสร้างสรรค์นี้ จะช่วยสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ยั่งยืนและเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีสืบต่อไป

จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ทั้งกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์) ไม่ใช่เพียงกิจกรรมเสริมเวลาเรียน แต่เป็นช่องทางสำคัญในการบ่มเพาะจิตสำนึกหน้าที่พลเมืองและปรับพฤติกรรมด้านความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม หัวใจสำคัญของการจัดกิจกรรมอยู่ที่การเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นแกนกลางในการคิด วางแผน ลงมือปฏิบัติ และขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสังคมและสถานศึกษาด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวทางและดูแลสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิทยาให้มีความปลอดภัยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การบูรณาการกระบวนการแก้ปัญหาชีวิตจริง การถอดบทเรียนสะท้อนคิดหลังการจัดกิจกรรม การสอดส่องและประเมินพฤติกรรมตามสภาพจริงร่วมกับเพื่อน และการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยสื่อสารและรณรงค์ประเด็นความปลอดภัยล้วนเป็นเครื่องมือกระตุ้นแรงจูงใจเชิงบวกให้แก่คนรุ่นใหม่ ซึ่งจะช่วยยกระดับให้เกิดทัศนคติแห่งความเห็นอกเห็นใจ มีวินัยเคารพกติกาสังคม และกระตุ้นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมสอดส่องและป้องกันความปลอดภัยภายในสถานศึกษาอย่างมั่นคงสถาพร

3.5 บทบาทของครูและผู้บริหาร

การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและการขับเคลื่อนมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืนไม่ได้ หากขาดการประสานพลังและบทบาทที่เข้มแข็งของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนและการบริหารจัดการองค์กร โดยนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้เสนอแนวคิดและหลักการปฏิบัติที่สำคัญไว้ ดังนี้

ประวิต เอราวรรณ์ (2556) ได้อธิบายบทบาทเชิงรุกของครูและผู้บริหารว่า จะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทการใช้อำนาจแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็น "ผู้นำทางวิชาการและการเรียนรู้" (Learning Leader) ผู้บริหารต้องส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ครูสามารถใช้นวัตกรรมการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ ส่วนครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในการแสดงออกทางพฤติกรรมพลเมืองที่ดีและการมีส่วนร่วมรักษาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยรอบตัว

สุวิมล ว่องวาณิช (2559) เสนอว่า บทบาทสำคัญของครูและผู้บริหารคือการร่วมมือกันสร้าง "ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ" (Professional Learning Community: PLC) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ ถอดบทเรียน และปรับปรุงพฤติกรรมของผู้เรียนที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยในโรงเรียน ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสรรเวลาและทรัพยากร ขณะที่ครูต้องนำผลการสะท้อนคิดจากการทำ PLC ในประเด็นความปลอดภัยและหน้าที่พลเมืองไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง

สมพงษ์ จิตระดับ (2561) ชี้ให้เห็นว่า ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ปลอดภัยจากภัยสังคมยุคใหม่ ครูและผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็น "ผู้อภิบาลและผู้เฝ้าระวัง" (Caregiver and Monitor) อย่างใกล้ชิด ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาความปลอดภัยที่สามารถเชื่อมโยงระบบโรงเรียนเข้ากับเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน ขณะที่ครูต้องเป็นผู้รับฟังเชิงลึกที่เข้าใจธรรมชาติของเด็ก คอยเฝ้าระวังความปลอดภัยทางกายภาพและจิตวิทยารายบุคคล เพื่อไม่ให้เด็กเผชิญกับการกลั่นแกล้งหรือภาวะเสี่ยงภัยต่างๆ

ทิศนา แขมมณี (2563) ได้อธิบายว่า บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีคือการเป็น "ผู้ออกแบบประสบการณ์" (Experience Designer) ครูต้องรู้วิธีการหลอมรวมประเด็นความปลอดภัยเข้ากับทักษะหน้าที่พลเมืองผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก ส่วนผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็น "ผู้สนับสนุนเชิงระบบ" (Systemic Supporter) ที่คอยช่วยปลดล็อกข้อจำกัดทางวิชาการและโครงสร้างหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดกติกาความปลอดภัยในสถานศึกษา

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2564) ได้นำเสนอว่า บทบาทของผู้บริหารคือการสร้าง "วัฒนธรรมคุณภาพและความปลอดภัย" (Safety and Quality Culture) ให้เกิดขึ้นทั่วทั้งองค์กร โดยการกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ด้านความปลอดภัยของโรงเรียนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมหน้าที่พลเมืองของผู้เรียน ส่วนครูผู้สอนต้องแปลงแผนกลยุทธ์ดังกล่าวไปสู่บทบาทการเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษา

ระเบียบวินัยและการจัดการชั้นเรียนที่ปลอดภัย เพื่อหล่อหลอมให้นักเรียนซึมซับค่านิยมเชิงบวกเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวัน

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2565) ชี้ว่า ครูและผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องมีบทบาทในฐานะ "ผู้นำส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม" (Democratic and Participatory Leaders) ผู้บริหารต้องยินดีและสนับสนุนการเปิดเวทีรับฟังเสียงสะท้อนของนักเรียนและสภานักเรียนอย่างเป็นธรรม ขณะที่ครูต้องทำหน้าที่สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยทางความคิดและจิตใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปราย ถกเถียง และเสนอกฎกติกาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งจะช่วยยกระดับจิตสำนึกพลเมืองที่ตื่นตัวอย่างแท้จริง

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2566) ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานยุคใหม่กับธรรมาภิบาล โดยระบุว่าผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่เป็น "ผู้บังคับใช้กฎบัตรและผู้นำที่โปร่งใส" (Transparent and Rule-of-Law Leader) เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการสวัสดิภาพและความปลอดภัยที่ยุติธรรม ปราศจากการเล่นพรรคเล่นพวก ในขณะที่ครูต้องมีบทบาทในการถ่ายทอดและบ่มเพาะให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของกฎกติกา การเคารพในกติกาและการปฏิบัติงานตามระบบรักษาความปลอดภัยของสถาบัน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2567) ได้นำเสนอแนวคิด "ผู้นำดิจิทัลเชิงรุก" (Proactive Digital Leader) โดยชี้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและจัดหาเทคโนโลยีความปลอดภัย รวมถึงแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมทางดิจิทัลให้แก่บุคลากรและนักเรียน ขณะที่ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเป็น "ครูโค้ชด้านพลเมืองดิจิทัล" (Digital Citizenship Coach) ที่คอยให้คำแนะนำ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนบนโลกออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ และช่วยเหลือนักเรียนให้ปลอดภัยจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ทวีความซับซ้อนขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

Leithwood, K. (2015) ผู้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษา ชี้ว่า บทบาทสำคัญที่สุดของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนคือ "ผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง" (Transformational Leader) ซึ่งต้องสร้างขวัญกำลังใจ มอบอำนาจการตัดสินใจให้แก่ครูในการจัดการเรียนรู้ และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมเรื่องความปลอดภัย ส่วนครูต้องสวมบทบาทเป็น "ผู้นำในห้องเรียน" (Teacher Leader) ที่คอยเป็นแบบอย่างและสร้างแรงจูงใจภายในใจของนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้เด็กรักษาหน้าที่พลเมืองและรักษากฎความปลอดภัยด้วยความเต็มใจ

Banks, J. A. (2017) อธิบายว่า ครูและผู้บริหารต้องรับบทบาทเป็น "ผู้ส่งเสริมความเท่าเทียมและสิทธิมนุษยชน" (Human Rights and Equity Promoters) ภายใต้สังคมที่มีความ

หลากหลาย ผู้บริหารต้องมีทัศนคติที่เปิดกว้างและจัดระบบปกป้องสิทธิ์ของนักเรียนทุกคนให้มีความเท่าเทียมและปลอดภัย ขณะที่ครูต้องทำหน้าที่ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยสอดแทรกค่านิยมการเห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์ เพื่อลดอคติและการเลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพฤติกรรมพลเมืองและการสร้างสรรค์สังคมโรงเรียนที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืน

Fullan, M. (2020) ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยและหน้าที่พลเมืองอย่างจริงจัง จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่ทำหน้าที่เป็น "ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงลึก" (Deep Change Leader) ที่มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา ครูจึงต้องตอบสนองด้วยการสวมบทบาทเป็น "ผู้ร่วมเรียนรู้และลงมือทำ" (Co-learner and Agent of Change) ร่วมกับสภานักเรียน เพื่อระบุปัญหา ค้นหาสาเหตุ และร่วมสถาปนามาตรการความปลอดภัยในองค์กรอย่างจริงจังร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว

Sergiovanni, T. J. (แนวคิดที่ได้รับความนิยมต่อเนื่องจนถึง 2023) อธิบายว่า บทบาทอันยิ่งใหญ่ของผู้บริหารคือการสร้างโรงเรียนให้เป็น "ชุมชนแห่งศีลธรรมและการเอาใจใส่" (Caring and Moral Community) ผ่านการใช้คุณธรรมนำหน้าวิชาการ โดยครูและผู้บริหารต้องร่วมกันสถาปนา "พันธสัญญาความปลอดภัยและสิทธิพลเมือง" ที่ทุกคนต้องร่วมปฏิบัติด้วยหัวใจ การดำเนินงานโดยยึดหลักจริยธรรมนี้ จะช่วยให้นักเรียนซึมซับและปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับค่านิยมความปลอดภัยได้อย่างราบรื่นและยั่งยืน

จากการประมวลความคิดและสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับบทบาทของครูและผู้บริหาร สามารถสรุปได้ว่า ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสองเสาหลักที่ทำงานสอดประสานกันเชิงระบบในการพัฒนาพฤติกรรมหน้าที่พลเมืองและยกระดับระบบความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงและผู้นำเชิงคุณธรรมที่เป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบายเชิงธรรมาภิบาล และบูรณาการนวัตกรรมเทคโนโลยีมาสนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความปลอดภัยรอบด้าน ตลอดจนขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชนอย่างจริงจัง ในขณะที่ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนผ่านบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ตามตำราแบบเดิม มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เชิงรุก ครูโค้ชด้านพลเมืองดิจิทัล และผู้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามหลักประชาธิปไตยและการรักษาวินัยความปลอดภัย นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือเชิงลึกผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การจัดสภาพแวดล้อมทางใจที่ปลอดภัยทางความคิด และการให้อำนาจสภานักเรียนในการตัดสินใจร่วมกำหนดกฎความปลอดภัย ล้วนเป็นเงื่อนไขที่เกิดจากการทำงาน

ร่วมกันของครูและผู้บริหาร ซึ่งจะหนุนนำให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การเป็นพลเมืองดี ที่รับผิดชอบต่อสิทธิ หน้าที่ และรักษาสวัสดิภาพความปลอดภัยของส่วนรวมได้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนสืบไป

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการพัฒนาสังคมและการบริหารจัดการสถานศึกษาตามระบอบประชาธิปไตย โดยเป็นเครื่องมือและกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบ ซึ่งมีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายและคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2557) ได้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการที่ประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุ การร่วมวางแผนตัดสินใจ การร่วมลงทุนและดำเนินงาน ตลอดจนการร่วมรับผลประโยชน์และประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเกิดจากความสมัครใจและมุ่งเน้นการเสริมสร้างอำนาจ (Empowerment) ให้แก่สมาชิก เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและจัดการปัญหาของส่วนรวมได้อย่างยั่งยืน

ประวิต เอราวรรณ์ (2559) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมในบริบททางการศึกษา หมายถึงกระบวนการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน (School-Family-Community Partnerships) ในการร่วมกำหนดทิศทาง นโยบาย และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน การมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการเข้าร่วมสังเกตการณ์หรือการสนับสนุนปัจจัยทางกายภาพ แต่เป็นการที่ภาคีเครือข่ายได้รับการยอมรับให้มีอำนาจร่วมในการตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์การเรียนรู้และความปลอดภัยของนักเรียน

สุวิมล ว่องวาณิช (2561) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่บุคคลแสดงออกในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือกิจกรรมของสถาบันด้วยความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตน ในทางการวิจัยและประเมินผล การมีส่วนร่วมสะท้อนผ่านระดับปฏิสัมพันธ์และการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร การร่วมวิเคราะห์ข้อจำกัด และการร่วมสะท้อนคิดเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมเชิงบวกและความสามัคคีในองค์กร

ทิศนา แขมมณี (2562) อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมในมิติของการเรียนรู้ว่า หมายถึง สภาวะที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวและกระฉับกระเฉง (Active Engagement) ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ในกระบวนการเรียนรู้และการทำกิจกรรมกลุ่ม การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้เรียนได้รับอิสระในการแสดงความคิดเห็น การเลือกแนวทางการปฏิบัติงาน และการร่วมกำหนดกติกาการอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยในสถานศึกษา

สมพงษ์ จิตระดับ (2563) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมของเยาวชนและภาคีเครือข่ายว่า เป็นกลไกการเปิดพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ให้เด็ก เยาวชน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ได้เข้ามามีเสียงและมีบทบาทเท่าเทียมกันในการป้องกันและแก้ไขภัยสังคมรอบตัว การมีส่วนร่วมในมิตินี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่หลักการบริหาร แต่เป็นกระบวนการเชิงจิตวิทยาที่สร้างความรู้สึกผูกพัน ปลอดภัย และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีในการดูแลสวัสดิภาพของกันและกัน

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2565) ชี้ว่า การมีส่วนร่วมคือแกนกลางของการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ (Active Citizenship) โดยหมายถึง พฤติกรรมการเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามวิถีประชาธิปไตย ตั้งแต่การแลกเปลี่ยนพูดคุยเพื่อหาข้อยุติที่เป็นธรรม การตรวจสอบความโปร่งใสของสถาบัน ไปจนถึงการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมที่แวดล้อมตนเอง การมีส่วนร่วมจึงเป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในสังคม

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2566) ระบุว่า การมีส่วนร่วมคือกระบวนการทางนโยบายสาธารณะและการบริหารการพัฒนา ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลหรือผู้รับบริการได้รับข้อมูลข่าวสาร แสดงทัศนะ และร่วมใช้อำนาจปกครองตนเองผ่านตัวแทนหรือทางตรง เพื่อกำหนดมาตรการและทิศทางการพัฒนาองค์กร การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาลจะต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียม

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2567) ได้นำเสนอความหมายของการมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลว่า หมายถึง การที่ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง สามารถใช้เครือข่ายและแพลตฟอร์มเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร แสดงความคิดเห็น และร่วมมือกันจัดกิจกรรมหรือรายงานปัญหาของสถานศึกษาได้อย่างสะดวกรวดเร็ว การมีส่วนร่วมยุคใหม่จึงทลายข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ และเน้นย้ำถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อร่วมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทั้งทางกายภาพและโลกออนไลน์

Arnstein, S. R. (2015) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการกระจายอำนาจของพลเมือง (Citizen Power) โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 8 ขั้น ตั้งแต่ระดับการไม่มีส่วนร่วมที่แท้จริง (Non-participation) ไปจนถึงระดับที่ประชาชนได้รับการปรึกษาหารือ (Tokenism)

และระดับสูงสุดคือระดับที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ ควบคุม และบริหารจัดการด้วยตนเอง (Citizen Control)

Pretty, J. (2018) นิยามว่า การมีส่วนร่วมมีตั้งแต่ระดับต่ำสุดคือการมีส่วนร่วมแบบหลอกลวงหรือถูกจัดตั้งขึ้น (Manipulative Participation) ไปจนถึงระดับสูงสุดคือการมีส่วนร่วมที่เกิดจากแรงผลักดันและแรงจูงใจภายในกลุ่มตนเอง (Self-Mobilization) โดยการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนจะต้องเป็นกระบวนการที่เปิดกว้างให้ผู้เข้าร่วมมีสิทธิ์มีเสียงในการวิเคราะห์ระบบ วางโครงการและร่วมดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนจบ

Banks, J. A. (2017) อธิบายการมีส่วนร่วมในมิติของการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยว่า คือการที่ปัจเจกบุคคลจากพื้นฐานวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย มีปฏิสัมพันธ์และดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างสรรค์ความเท่าเทียมในสถาบัน การมีส่วนร่วมหมายรวมถึงพฤติกรรมการเป็นผู้ปกป้องสิทธิ์ของผู้อื่นและการร่วมสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนให้มนุษย์ทุกคนมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยและมีศักดิ์ศรี

Biesta, G. (2023) ให้มุมมองว่า การมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงแค่การปรากฏตัวในกิจกรรมหรือการทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ (Integration) แต่หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนสร้างปรับเปลี่ยน และกำหนดทิศทางของพื้นที่สังคมนั้นๆ ด้วยความตระหนักรู้และการมีเสรีภาพในตนเอง การมีส่วนร่วมของนักเรียนในสถานศึกษาจึงหมายถึงโอกาสที่เด็กได้ทดลองปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีและเผชิญความรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาสวัสดิภาพและความปลอดภัยของส่วนรวม

จากการสังเคราะห์และทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทางสังคมและการบริหารจัดการเชิงระบบที่เปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน) เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างกระตือรือร้นและสมัครใจในลักษณะของการร่วมคิดร่วมวิเคราะห์ปัญหา การร่วมตัดสินใจและวางแผน การร่วมลงมือปฏิบัติกิจกรรม และการร่วมรับผิดชอบประเมินผลการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องก้าวพ้นการมีส่วนร่วมเฉพาะกิจหรือการถูกบังคับควบคุม ไปสู่การมีส่วนร่วมที่เน้นการเสริมสร้างอำนาจการตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่พลเมือง ตลอดจนการกระจายอำนาจและการแบ่งปันความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียม ทั้งผ่านกระบวนการปกติในสถานศึกษาและแพลตฟอร์มเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อร่วมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย มีวินัยเคารพกติกาสังคม และมีความสอดคล้องประสานสัมพันธ์ในการดูแลสวัสดิภาพของสังคมร่วมกันอย่างยั่งยืน

4.2 หลักการมีส่วนร่วม

การจัดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพและสามารถขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมและความปลอดภัยของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องดำเนินงานภายใต้หลักการและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งมีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้เสนอแนะหลักการมีส่วนร่วมที่สำคัญไว้ ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2557) ได้นำเสนอหลักการมีส่วนร่วมโดยเน้น "การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน" (Sense of Ownership) และ "หลักความสมัครใจ" โดยชี้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องตั้งอยู่บนฐานความจริงใจและผลประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ใช่การบังคับควบคุม สถานศึกษาต้องยึดหลักการสร้างความตระหนักรู้และแบ่งปันคุณค่าของกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ภาคีเครือข่ายเกิดแรงขับเคลื่อนจากภายในในการร่วมดูแลสภาพแวดล้อมและรักษาสวัสดิภาพความปลอดภัยในสถาบัน

ประวิต เอราวรรณ์ (2559) เสนอแนะว่าหลักการมีส่วนร่วมในโรงเรียนต้องใช้ "หลักการสร้างภาคีเครือข่ายที่มีเป้าหมายร่วมกัน" (Goal-Oriented Partnership) ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจและยอมรับในความเท่าเทียมและการให้เกียรติซึ่งกันและกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพสูงจะต้องจัดโครงสร้างให้มีความรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Accountability) โดยยึดผลลัพธ์การเรียนรู้และความปลอดภัยของผู้เรียนเป็นแกนกลางของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ทุกครั้ง

สุวิมล ว่องวาณิช (2561) นำเสนอว่าหลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมคือ "หลักการสื่อสารสองทางและการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ" (Two-Way Communication and Double-Loop Learning) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องเปิดช่องทางให้สมาชิกในสถาบันได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างทั่วถึง และร่วมวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานอย่างเปิดเผย การสร้างเวทีสะท้อนคิดเชิงลึกนี้จะช่วยลดความขัดแย้งเชิงโครงสร้างและช่วยสนับสนุนระบบการเฝ้าระวังภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้อย่างทันท่วงที

ทิศนา แขมมณี (2562) อธิบายว่า หลักการมีส่วนร่วมในมิติของการพัฒนาผู้เรียนจะต้องตั้งอยู่บน "หลักการจัดสภาวะแวดล้อมที่เกื้อหนุน" (Supportive Learning Environment) และ "หลักการเสริมสร้างอำนาจผู้เรียน" (Student Empowerment) การมีส่วนร่วมของนักเรียนไม่สามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้บรรยากาศที่ใช้อำนาจนิยม ครูผู้จัดกิจกรรมจึงต้องเปลี่ยนผ่านบรรยากาศห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยทางความคิด ปราศจากการกดขี่ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าแสดงทัศนะและร่วมออกแบบมาตรการความปลอดภัยในโรงเรียนด้วยความรับผิดชอบ

สมพงษ์ จิตระดับ (2563) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมในการปกป้องดูแลสวัสดิภาพเด็กว่า ต้องยึด "หลักผลประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน" (Best Interests of the Child) และ "หลักการบูรณาการความร่วมมือข้ามภาคส่วน" (Multisectoral Collaboration) การป้องกันภัยคุกคามในโรงเรียนยุคใหม่ต้องระดมความร่วมมือตั้งแต่กระทรวง ท้องถิ่น ชุมชน ไปจนถึงระดับผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมจะต้องมีการเชื่อมโยงสอดประสานกันอย่างเป็นเอกภาพและเน้นระบบดูแลช่วยเหลือรอบด้านอย่างทันสถานการณ์

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2565) นำเสนอทัศนะว่าหลักการมีส่วนร่วมตามครรลองประชาธิปไตยต้องยึด "หลักความเสมอภาค" (Equality) และ "หลักการประชาร่วมพิจารณา" (Deliberative Process) การจัดกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกเรื่อง ตั้งแต่การกำหนดหลักสูตรไปจนถึงมาตรการควบคุมความปลอดภัยในสถาบัน จะต้องมีการเปิดพื้นที่ให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอภิปรายถกเถียงอย่างสร้างสรรค์และเท่าเทียมกัน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักเหตุผลและข้อยุติที่เป็นธรรมร่วมกัน

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2566) ชี้ให้เห็นถึงหลักการมีส่วนร่วมภายใต้การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) ประกอบด้วย "หลักความโปร่งใส" (Transparency) และ "หลักภาระรับผิดชอบ" (Accountability) การมีส่วนร่วมจะสัมฤทธิ์ผลก็ต่อเมื่อผู้บริหารเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง มีระบบรับฟังความคิดเห็นที่เปิดกว้าง และยอมรับการตรวจสอบการทำงานจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและการยินดีปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอย่างเต็มใจ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2567) เสนอหลักการมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลว่า ต้องยึด "หลักความง่ายและเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา" (Accessibility and Inclusivity) โดยการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมออนไลน์ (Digital Participation Platforms) การเชื่อมต่อระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียนผ่านระบบนิเวศการทำงานแบบไฮบริด จะช่วยยกระดับความเร็วในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานเพื่อเฝ้าระวังปัญหาหรือส่งสัญญาณแจ้งเตือนภัยความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

Larson, R. W. (2015) ผู้นำเสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมเชิงรุกของเยาวชน ชี้ว่าต้องยึด "หลักการสร้างแรงจูงใจภายในและการให้โอกาสเป็นผู้นำ" (Intrinsic Motivation and Leadership Opportunities) กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมโรงเรียนจะยั่งยืนและเปลี่ยนทัศนคติของเด็กได้ ก็ต่อเมื่อเด็กมีสิทธิ์ในการเป็นผู้ตัดสินใจ วางแผนปฏิบัติ และแก้ไขข้อผิดพลาดด้วยกลุ่มเพื่อนของตนเองโดยมีผู้ใหญ่อยู่ในบทบาทของโค้ชหรือผู้ให้คำปรึกษาเท่านั้น

Banks, J. A. (2017) อธิบายถึงหลักการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภายใต้พหุวัฒนธรรมศึกษาว่า ต้องยึด "หลักการเคารพในความหลากหลายและความเป็นธรรมทางสังคม" (Respect for Diversity and Social Justice) การมีส่วนร่วมในสถานศึกษาต้องไม่เกิดการเลือกปฏิบัติหรือกีดกันกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม การออกแบบพื้นที่และกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่เห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยทางจิตวิทยาและร่วมรักษาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

Fullan, M. (2020) เสนอหลักการมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงลึกว่าต้องใช้ "หลักการสร้างขีดความสามารถร่วมกัน" (Capacity Building) และ "หลักความเป็นผู้นำร่วม" (Shared Leadership) การขับเคลื่อนภารกิจความปลอดภัยหรือการพัฒนาคุณลักษณะหน้าที่พลเมืองไม่สามารถทำสำเร็จโดยคำสั่งของผู้บริหารเพียงคนเดียว แต่สถานศึกษาต้องสร้างระบบนิเวศที่ส่งเสริมให้ครู สภานักเรียน และผู้ปกครอง ได้พัฒนาทักษะการวิเคราะห์และทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งจากฐานราก

Biesta, G. (2023) เสนอแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาว่า หลักการมีส่วนร่วมที่ดีต้องยึด "หลักการเปิดพื้นที่แห่งเสรีภาพและภาระรับผิดชอบเชิงศีลธรรม" (Freedom and Ethical Responsibility) การมีส่วนร่วมในโรงเรียนไม่ใช่การบังคับควบคุมหรือการขัดเกลาสังคมให้เด็กเป็นผู้เชื่อฟัง (Submission) แต่ต้องท้าทายให้ผู้เรียนได้ทดลองประพฤติตนเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบของการกระทำของตน และร่วมกันสร้างระบบโรงเรียนปลอดภัยที่เป็นธรรมและเป็นสุขสำหรับทุกคน

จากการสังเคราะห์และทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมของนักวิชาการไทยและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม เป็นรากฐานเชิงปฏิบัติการที่สำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมและการร่วมกันสร้างสถานศึกษาปลอดภัย โดยมีจุดร่วมสำคัญที่มุ่งขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมผ่านความสมัครใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของเป้าหมายร่วมกัน มากกว่าการบังคับควบคุมเชิงโครงสร้างหรือการทำเพียงเชิงสัญลักษณ์ โดยหลักการที่สำคัญประกอบด้วยการเคารพในสิทธิและความเสมอภาคเท่าเทียมกันของบุคคล การยอมรับความหลากหลายและการให้เกียรติภาคีเครือข่ายทุกระดับ นอกจากนี้การจัดการศึกษาและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต้องมุ่งเสริมสร้างอำนาจและการให้โอกาสผู้เรียนเป็นผู้นำ มีสิทธิ์ร่วมอภิปราย ถกเถียงเชิงเหตุผลเพื่อร่วมตกลงกติกาและแก้ปัญหาความเสี่ยงภัยในพื้นที่ด้วยความรับผิดชอบ ทั้งนี้ การจัดสรรสภาพแวดล้อมทางใจที่ปลอดภัย ความโปร่งใสของระบบข้อมูลข่าวสาร และการใช้แพลตฟอร์มเทคโนโลยีดิจิทัลที่ง่ายต่อการเข้าถึง ล้วนเป็นปัจจัยหนุนนำที่ช่วยให้ครู

ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน สามารถประสานกำลังกันทำหน้าที่พลเมืองดี มีส่วนร่วมสอดส่องเฝ้าระวังภัยพิบัติ ตลอดจนการร่วมสถาปนาวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืนและแท้จริง

4.3 รูปแบบการมีส่วนร่วม

การจัดประเภทหรือการกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วม (Forms/Typologies of Participation) ถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้นักบริหารและนักวิชาการสามารถวิเคราะห์ จำแนก และประเมินลักษณะการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในกระบวนการทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายมิติ ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2557) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 รูปแบบหลัก คือ 1. การมีส่วนร่วมที่เป็นทางการ (Formal Participation) ซึ่งเป็นการดำเนินงานผ่านโครงสร้าง คณะกรรมการ หรือระเบียบข้อบังคับที่กฎหมายและองค์กรรองรับ และ 2. การมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นทางการ (Informal Participation) ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ความเอื้ออาทร และการรวมกลุ่มกันอย่างอิสระตามธรรมชาติของชุมชน สำหรับการขับเคลื่อนความปลอดภัยในองค์กร การผสมผสานทั้งสองรูปแบบจะช่วยให้เกิดระบบเฝ้าระวังที่มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ประวิต เอราวรรณ์ (2559) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมในบริบทการบริหารและการจัดการเรียนรู้เชิงหน้าที่พลเมืองออกเป็น 4 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมเชิงข้อมูลข่าวสาร (การรับรู้และแบ่งปันข้อเท็จจริง) 2. การมีส่วนร่วมเชิงให้คำปรึกษา (การสะท้อนมุมมองเชิงบวกและข้อจำกัด) 3. การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการ (การร่วมจัดกิจกรรมและร่วมแก้ไขปัญหา) 4. การมีส่วนร่วมเชิงนโยบายและตัดสินใจ (การร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารและรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ร่วมกัน)

สุวิมล ว่องวาณิช (2561) แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมตามมิติพฤติกรรมศาสตร์ออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1. การมีส่วนร่วมทางปัญญา (Cognitive Participation) เช่น การวิเคราะห์ความเสี่ยง การวางแผนงาน และการร่วมระดมสมอง 2. การมีส่วนร่วมทางพฤติกรรม (Behavioral Participation) เช่น การลงมือปฏิบัติงานตามแผน การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย และการร่วมเฝ้าระวังภัย 3. การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) เช่น การสนับสนุนทรัพยากร การประสานงานเครือข่าย และการประชาสัมพันธ์สื่อสารเชิงบวก

ทิศนา แขมมณี (2562) อธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาสถานศึกษาไว้ 4 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมทางกาย (Physical Participation) (การเคลื่อนไหวเข้าร่วมกิจกรรม) 2. การมีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) (การคิด

วิเคราะห์ และสะท้อนมุมมอง) 3. การมีส่วนร่วมทางอารมณ์และความรู้สึก (Emotional Participation) (ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวและความตระหนักร่วม) 4. การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) (การปฏิสัมพันธ์และการทำกระบวนการกลุ่ม)

สมพงษ์ จิตระดับ (2563) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการคุ้มครองและดูแลความปลอดภัยเด็กและเยาวชนออกเป็น 3 รูปแบบเชิงกลยุทธ์ คือ 1. รูปแบบตั้งรับ (Reactive Form) (การแจ้งเหตุ แจ้งเบาะแส และการช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยขึ้นแล้ว) 2. รูปแบบเชิงรุก (Proactive Form) (การสอดส่องตรวจสอบจุดเสี่ยง และการรณรงค์สร้างวัคซีนทางปัญญา) 3. รูปแบบร่วมรังสรรค์ (Co-creative Form) (การเปิดพื้นที่ให้เด็กและผู้ใหญ่ออกแบบนวัตกรรมป้องกันภัยร่วมกันอย่างเสมอภาค)

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2565) แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมของพลเมืองออกเป็น 1. การมีส่วนร่วมตามขนบประเพณี (Conventional Participation) เช่น การสิทธิ์เลือกตั้ง การเป็นคณะกรรมการตามระบบราชการ 2. การมีส่วนร่วมทางเลือกใหม่ (Non-conventional Participation) เช่น การทำแคมเปญออนไลน์ การรวมกลุ่มกดดันเชิงนโยบายเพื่อสวัสดิภาพสังคม ซึ่งรูปแบบทางเลือกใหม่กำลังมีบทบาทอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้เยาวชนกล้าเป็นหูเป็นตาเพื่อรักษาสิทธิ์ความปลอดภัยของตนเอง

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2566) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารนโยบายสาธารณะตามระดับอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เป็น 3 ระดับรูปแบบ คือ 1. การมีส่วนร่วมระดับรับฟังความคิดเห็น (Consultative Participation) 2. การมีส่วนร่วมระดับร่วมมือตัดสินใจ (Partnership Participation) 3. การมีส่วนร่วมระดับการมอบหมายสิทธิขาดควบคุม (Delegated Power Participation) ซึ่งรูปแบบที่สองและสามเป็นตัวชี้วัดความเป็นธรรมในการบริหารจัดการสถาบันที่โปร่งใส

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2567) ชี้ให้เห็นถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนผ่าน โดยแบ่งเป็น 1. รูปแบบทางกายภาพ (On-site Participation) (การประชุมในห้องปฏิบัติงาน การลงตรวจพื้นที่จริง) 2. รูปแบบเสมือนจริง (Virtual/Digital Participation) (การมีส่วนร่วมผ่านกลุ่มไลน์ แอปพลิเคชันโรงเรียน และแพลตฟอร์มคลาวด์ร่วมกันเพื่อสอดส่องความปลอดภัย) 3. รูปแบบผสมผสาน (Hybrid Participation) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่ได้ดีที่สุด

Hart, R. (แนวคิดทฤษฎีขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของเด็กที่ได้รับการอ้างอิงพัฒนาต่อเนื่องจนถึง 2016) แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมของเด็กออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1. รูปแบบการมีส่วนร่วมเทียม

(Non-Participation) เช่น การใช้เด็กเป็นเครื่องมือบังหน้าเพื่อเป้าหมายของผู้ใหญ่ หรือ การเข้าร่วมเป็นไม้ประดับเชิงสัญลักษณ์ 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) เช่น การมีส่วนร่วมที่ผู้ใหญ่เป็นฝ่ายริเริ่มแต่เด็กมีส่วนร่วมตัดสินใจ ไปจนถึงรูปแบบสูงสุดคือการร่วมคิดและดำเนินงานร่วมกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในฐานะหุ้นส่วนที่เท่าเทียม

Banks, J. A. (2017) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของพลเมืองในโลกยุคโลกาภิวัตน์และพหุวัฒนธรรมไว้ 3 ลักษณะ คือ 1. การมีส่วนร่วมเชิงกฎหมายและสถาบัน (Legalistic-Institutional Participation) (การทำตามกฎ ระเบียบ และกฎหมายเพื่อความสงบเรียบร้อย) 2. การมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์ (Critical-Transformative Participation) (การตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรมและโครงสร้างความเสี่ยงภัยในสังคม) 3. การมีส่วนร่วมเชิงช่วยเหลือเกื้อกูล (Altruistic-Humanitarian Participation) (การอาสาสมัครดูแลสวัสดิภาพและคุ้มครองผู้เปราะบาง)

Fullan, M. (2020) นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อผลักดันการปฏิรูปการศึกษาออกเป็น 1. การมีส่วนร่วมระดับล่างขึ้นบน (Bottom-up Participation) (ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ร่วมสะท้อนและเสนอแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาจากฐานราก) 2. การมีส่วนร่วมระดับบนลงล่าง (Top-down Alignment) (การสนองตอบนโยบายเพื่อความเป็นเอกภาพทางวิชาการ) 3. การมีส่วนร่วมแบบเครือข่ายแนวราบ (Lateral Participation) (การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพร่วมกัน)

Biesta, G. (2023) แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมในโรงเรียนประชาธิปไตยออกเป็น 1. การมีส่วนร่วมเพื่อรับการปรับตัวทางสังคม (Socialization-oriented Participation) (การเข้าร่วมเพื่อเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางวินัยและจรรยาบรรณวิชาชีพ) 2. การมีส่วนร่วมเพื่อสร้างอัตลักษณ์และคุณลักษณะเฉพาะตน (Subjectification-oriented Participation) (การเข้าร่วมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพ เสรีภาพ และความรับผิดชอบในการเลือกปฏิบัติเพื่อส่วนรวมอย่างปลอดภัยและมีวุฒิภาวะ)

จากการสังเคราะห์และจำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วม สามารถจำแนกและประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยในสถานศึกษาออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1. มิติด้านโครงสร้างและช่องทาง (Structural Dimension): ครอบคลุมทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เป็นทางการผ่านคณะกรรมการและโครงสร้างระเบียบราชการ ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการในรูปแบบการอาสาสมัคร เครือข่ายจิตอาสา และการมีส่วนร่วมแบบไฮบริดผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลที่สะดวกรวดเร็ว

2. มิติด้านระดับและสิทธิ์ในการดำเนินงาน (Empowerment Dimension) ไล่เรียงตั้งแต่รูปแบบที่เน้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชิงรับ การร่วมให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็น ไปจนถึงรูปแบบเชิงรุกที่ภาคีเครือข่ายร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติการเชิงบูรณาการ และร่วมรับผิดชอบเป็นหุ้นส่วนต่อสวัสดิภาพความปลอดภัยในสถาบัน 3. มิติด้านการแสดงออกและปฏิสัมพันธ์ (Behavioral Dimension) สะท้อนผ่านการมีส่วนร่วมทางปัญญาในการระดมความคิดและวางมาตรการลดความเสี่ยง การมีส่วนร่วมทางกายและพฤติกรรมในการลงมือดูแลสวัสดิภาพของกันและกัน และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ความรู้สึกที่มีความรับผิดชอบเชิงศีลธรรมร่วมกันในฐานะพลเมืองดี

4.4 ภาคีเครือข่ายทางการศึกษา

วรากรณ์ สามโกเศศ (2555) กล่าวว่า การจัดการศึกษาภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยกลไกความร่วมมือในลักษณะภาคีเครือข่ายที่ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เนื่องจากโครงสร้างภาครัฐเพียงส่วนเดียวไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ การสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายจะช่วยสนับสนุนการแลกเปลี่ยนทรัพยากร องค์ความรู้ และประสบการณ์อย่างเป็นระบบ ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาควบคู่ไปกับการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสทางการเรียนรู้ของประชาชน โดยการดำเนินงานต้องตั้งอยู่บนฐานคิดแห่งการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจร่วมกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2558) กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาร่วมสมัยมีหลักการสำคัญในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและองค์กรภายนอกตามแนวคิดภาคีเครือข่ายทางการศึกษา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ โครงสร้างและเป้าหมายการดำเนินงานของภาคีร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่กับการจัดระบบสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเกื้อหนุนให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและสังคม

กฤษณพงศ์ กีรติกร (2560) กล่าวว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างภาคการศึกษากับภาคแรงงานและอุตสาหกรรม เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีความยืดหยุ่นระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และสถานประกอบการ จะช่วยให้เกิดการร่วมมือกัน

พัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในสถานที่จริง ตลอดจนการพัฒนาทักษะวิชาชีพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งความร่วมมือในมิติดังกล่าวไม่เพียงแต่นำมาซึ่งการสนับสนุนด้านทรัพยากรทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระบบการศึกษากับระบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นเอกภาพ

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2562) กล่าวว่า แนวคิดการจัดการศึกษาโดยใช้ภาคีเครือข่ายเป็นกลไกหลักในการกระจายอำนาจและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีส่วนช่วยลดข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรของรัฐได้อย่างมีนัยสำคัญ การสร้างสัมพันธภาพและกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีความมุ่งมั่นในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้ ผู้นำสถานศึกษาจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้ประสานพลังความร่วมมือเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เยาวชนในพื้นที่

สมพงษ์ จิตระดับ (2564) กล่าวว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาในมิติของภาคประชาสังคมเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาและการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยเฉพาะการดูแลช่วยเหลือกลุ่มผู้เรียนที่มีความเปราะบางและเสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษา การผนึกกำลังร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และองค์กรพัฒนาเอกชน จะช่วยสร้างกลไกการเฝ้าระวัง การคัดกรอง และการส่งต่อความช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างรอบด้าน ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์โรงเรียนจากการเป็นสถาบันปิดทางวิชาการไปสู่การเป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

สุภัทร จำปาทอง (2565) กล่าวว่า การพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติผ่านระบบภาคีเครือข่าย ถือเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การบริหารราชการแผ่นดินในแนวดิ่งที่มีขั้นตอนซับซ้อน ไปสู่การบริหารงานในแนวราบที่มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง การบูรณาการเชื่อมโยงระบบข้อมูลสารสนเทศและการระดมสมรรถนะของภาคีเครือข่ายในระดับต่าง ๆ จะช่วยขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดระบบการกำกับติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ที่สะท้อนความเป็นจริง ส่งผลให้ระบบการศึกษาสามารถปรับตัวรองรับความผันผวนทางเทคโนโลยีและบริบทโลกยุคใหม่ได้อย่างมั่นคง

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2566) กล่าวว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านไปสู่การสร้างนิเวศการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยการจัดตั้งภาคีเครือข่ายทางการศึกษา

ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้นำสถานศึกษายุคใหม่ต้องมีสมรรถนะสูงในการติดต่อสื่อสารและการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับองค์กรต่าง ๆ การแสวงหาความร่วมมือในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นเพียงมิติด้านทรัพยากรทางการเงินเท่านั้น แต่เป็นการดึงเอาความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยี และนวัตกรรมจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตและทักษะวิชาชีพที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

อรรถพล สังขวาสี (2567) กล่าวว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมระดับภูมิภาคอย่างยั่งยืน การผสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานการศึกษาในพื้นที่ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการบริการ และองค์กรชุมชน จะช่วยร่วมกันวิเคราะห์ช่องว่างทักษะแรงงานและการออกแบบหลักสูตรระยะสั้น ที่ตรงตามความจำเป็นของแต่ละบริบทเชิงพื้นที่ ส่งผลให้เยาวชนและประชากรวัยแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพที่ตรงความต้องการของตลาดงานในท้องถิ่น นำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศจากฐานรากอย่างแท้จริง

Michael Fullan (2015) กล่าวว่า การเชื่อมโยงระบบการศึกษาและการยกระดับคุณภาพของสถาบันการศึกษาทั้งระบบจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการจัดระบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่มีลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและมีเป้าหมายร่วมกัน การทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มโรงเรียนและหน่วยงานภายนอกจะช่วยสร้างพลังการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ลดบรรยากาศการแข่งขันที่เน้นผลสัมฤทธิ์ส่วนบุคคล และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนที่ดีเลิศ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความพร้อมทางวิชาชีพ และส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อความสำเร็จในระยะยาวของผู้เรียนผ่านการสนับสนุนทางสังคมเชิงบวก

Andy Hargreaves (2018) กล่าวว่า การขับเคลื่อนระบบการศึกษาผ่านกลไกภาคีเครือข่ายความร่วมมือถือเป็นกระบวนการเสริมสร้างทุนทางวิชาชีพร่วมกันที่ช่วยขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ โดยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา คณาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับชุมชน จะช่วยลดความโดดเดี่ยวในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน พร้อมทั้งส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันต่อคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนทุกคนในสังคม นอกจากนี้เครือข่ายความร่วมมือยังเป็นแหล่งกำเนิดนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นและตอบรับกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม

Alma Harris (2021) กล่าวว่า สภาวการณ์แวดล้อมที่มีความผันผวนและการเกิดภาวะวิกฤตทางสังคมทั่วโลกส่งผลให้ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาแปรสภาพจากกลไกสนับสนุนไปสู่โครงสร้างพื้นฐาน

ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการรักษาความต่อเนื่องของการเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือแบบพหุภาคีระหว่างสถาบันการศึกษา ชุมชน สมาคมเทคโนโลยี และหน่วยงานภาครัฐ ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดระบบการเรียนรู้แบบผสมผสานและการเรียนรู้ทางไกลได้อย่างทั่วถึง การอาศัยโครงสร้างผู้นำแบบกระจายอำนาจภายใต้ระบบเครือข่ายจึงถือเป็นทางออกสำคัญที่ช่วยสร้างความยืดหยุ่นและความสามารถในการฟื้นตัวจากวิกฤตการณ์ของระบบการศึกษาในปัจจุบัน

Christopher Chapman (2024) กล่าวว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาในศตวรรษปัจจุบันได้รับการยกระดับให้เป็นระบบนิเวศวิทยาการเรียนรู้เชิงพื้นที่ ซึ่งขับเคลื่อนด้วยข้อมูลขนาดใหญ่และแพลตฟอร์มเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย การผสานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียนขั้นพื้นฐาน ชุมชน และภาคอุตสาหกรรมในทศวรรษนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการระดมทรัพยากรเท่านั้น แต่เป็นการร่วมมือกันวิเคราะห์ระบบ สรุปผลสัมฤทธิ์ และแก้ไขความต้องการจำเป็นของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ยกระดับความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี และเป็นการวางรากฐานการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ที่มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้

จากการวิเคราะห์และประมวลกรอบแนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศตั้งแต่พุทธศักราช 2555 ถึง 2567 และคริสต์ศักราช 2015 ถึง 2024 สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาถือเป็นนวัตกรรมการบริหารและการจัดการศึกษาสมัยใหม่ที่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิรูประบบการศึกษา โดยเป็นการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์จากการทำงานในแนวดิ่งตามโครงสร้างระบบราชการดั้งเดิม ไปสู่การขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันในแนวราบที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรในระดับท้องถิ่น การดำเนินงานในฐานะภาคีเครือข่ายช่วยส่งเสริมความมั่นคงในการจัดการเรียนรู้ผ่านการระดมและแบ่งปันทรัพยากร ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังเป็นส่วนสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายที่เปราะบาง นอกจากนี้ ภาคีเครือข่ายยังมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพวิชาชีพของครูผ่านการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีเลิศเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ พร้อมทั้งการออกแบบหลักสูตรและการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ให้สอดรับกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และบริบทโลกที่มีความผันผวนในยุคปัจจุบัน ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของภาคีเครือข่ายจึงขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของผู้นำสถานศึกษาในการประสานสัมพันธ์ การกำหนดระบบ

หน้าที่รับผิดชอบของภาคีร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนการปรับตัวสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้อย่างยั่งยืนเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

4.5 บทบาทของภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัย

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2556) กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาร่วมสมัยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจำเป็นต้องยึดโยงกับระบบภาคีเครือข่าย เพื่อเป็นกลไกในการหนุนเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการและการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา องค์กรวิชาชีพ และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยยกระดับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม การบูรณาการศักยภาพในลักษณะเครือข่ายแนวราบนี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดช่องว่างด้านการจัดการศึกษาของภาครัฐเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดระบบการตรวจสอบถ่วงดุลและการประกันคุณภาพการศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นสาธารณะและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ประวิต เอราวรรณ์ (2559) กล่าวว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา จากระบบรวมศูนย์อำนาจไปสู่การบริหารงานเชิงพื้นที่ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา ภาคเอกชน และสถาบันทางสังคมในพื้นที่ ช่วยให้การวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นไปอย่างตรงจุด การหนุนเสริมสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย จะช่วยกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและสอดรับกับพลวัตความต้องการของแรงงานในท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2561) กล่าวว่า แนวคิดการสร้างภาคีเครือข่ายทางการศึกษาภายใต้บริบทการขับเคลื่อนประเทศสู่โมเดลประเทศไทย 4.0 มุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันอุดมศึกษา เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการ เครือข่ายทางการศึกษาในยุคนี้ต้องก้าวข้ามขอบเขตของการแบ่งปันทรัพยากรขั้นพื้นฐาน ไปสู่การร่วมกันออกแบบหลักสูตรและการเรียนรู้ตามปรากฏการณ์จริง (Phenomenon-based Learning) ที่สามารถบ่มเพาะทักษะขั้นสูงและจิตสาธารณะให้แก่เยาวชน การผสานพลังในรูปแบบเครือข่ายพหุภาคีเช่นนี้จะเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างสมดุล

สุชาติ ธาดาธำรงเวช (2563) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในสภาวะวิกฤตและความผันผวนทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยภาคีเครือข่ายทางการศึกษาเป็นเครื่องมือในการกระจายโอกาสและการจัดสรรทรัพยากรอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การระดมความร่วมมือจากองค์กรธุรกิจและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแก่สถาบันการศึกษา ถือเป็นปัจจัยเร่งด่วนที่ช่วยขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีการสร้างกลไกเชิงนโยบายและมาตรการจูงใจทางภาษีที่เอื้อให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนและพัฒนาการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้สถาบันการศึกษาสามารถผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะตรงตามอุปสงค์ของตลาดแรงงานโลก

ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค (2565) กล่าวว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาถือเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนความเสมอภาคทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเชิงพื้นที่ ความร่วมมือระหว่างกองทุนภาครัฐ สถาบันวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายภาคประชาสังคม ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลสารสนเทศขนาดใหญ่เพื่อการค้นหา คัดกรอง และช่วยเหลือกลุ่มผู้เรียนที่ยากจนและเปราะบางไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการงบประมาณเยียวยาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ทางเลือกที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการปฏิรูประบบสวัสดิการทางการศึกษาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนจากฐานราก

อนุชาติ พวงสำลี (2566) กล่าวว่า การพัฒนาสถาบันการศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่งการบ่มเพาะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ จำเป็นต้องอาศัยการถักทอภาคีเครือข่ายที่เชื่อมโยงระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนอย่างแน่นแฟ้น เครือข่ายทางการศึกษาในมิตินี้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและวิถีประชาธิปไตยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบผ่านการร่วมลงมือพัฒนาท้องถิ่น การที่ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้จะช่วยเปลี่ยนบทบาทของสถาบันการศึกษาจากผู้ถ่ายทอดวิชาการแต่เพียงฝ่ายเดียวไปสู่การเป็นแกนกลางในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะและวัฒนธรรมความปลอดภัยร่วมกันของคนในสังคม

วิโรจน์ ลิ้มไขแสง (2567) กล่าวว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาในมิติการพัฒนาการศึกษาอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาขั้นสูง มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์กับภาคอุตสาหกรรมในลักษณะร่วมผลิตและร่วมรับผิดชอบ การสร้างเครือข่ายทวิภาคีและพหุภาคีในปัจจุบันมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับและปรับเปลี่ยนทักษะแรงงาน ผ่านการจัดทำหลักสูตรระยะสั้นที่ทันต่อการ

เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การแบ่งปันบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือ และสถานที่ฝึกปฏิบัติงานระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ภายใต้การสนับสนุนของกลไกเครือข่าย จะช่วยลดช่องว่างด้านทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาและช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ได้อย่างมีเสถียรภาพ

ดนุช ตันเทอดทิตย์ (2567) กล่าวว่า การขับเคลื่อนระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมภาคีเครือข่ายเป็นกลไกขับเคลื่อนหลัก โดยสถาบันการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินงานให้มีความเปิดกว้างและยืดหยุ่นเพื่อเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคบริการ และวิสาหกิจชุมชน ความร่วมมือในรูปแบบนี้จะช่วยผสานองค์ความรู้สากลเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เอื้อให้เกิดการพัฒนาธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) และการรับรองสมรรถนะการทำงานจริง ซึ่งจะเปิดโอกาสให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงการศึกษาและการพัฒนาทักษะอาชีพได้ในทุกช่วงวัยตามอัธยาศัย โดยมีเครือข่ายทำหน้าที่ช่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

John Hattie (2015) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถขับเคลื่อนได้อย่างก้าวกระโดดผ่านการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่มีการประสานพลังความเชี่ยวชาญ (Collaborative Expertise) ของบุคลากรทางการศึกษา การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนช่วยให้เกิดการร่วมมือกันวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประเมินผลสะท้อนกลับอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีขนาดผลกระทบสูงต่อความสำเร็จของนักเรียน มากกว่าการมุ่งเน้นปรับปรุงโครงสร้างทางกายภาพ ความร่วมมือในมิตินี้ช่วยให้เกิดการถ่ายทอดแนวทางการสอนที่เน้นการมองเห็นการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน ส่งผลให้ครูผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีหลักการ

Pasi Sahlberg (2018) กล่าวว่า แนวคิดการปฏิรูประบบการศึกษายุคใหม่ต้องเปลี่ยนผ่านจากกระบวนทัศน์การแข่งขันและการทดสอบตามมาตรฐานที่สร้างความตึงเครียด ไปสู่การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือและการพึ่งพาอาศัยกันทางวิชาชีพ การสร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรระหว่างสถานศึกษาจะช่วยส่งเสริมความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยการแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และครูผู้เชี่ยวชาญร่วมกัน ระบบการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในระดับโลกแสดงให้เห็นเด่นชัดว่า ความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายแนวราบที่ให้ความไว้วางใจแก่สถานศึกษาและชุมชนในการร่วมกันบริหารจัดการ จะช่วยสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืนกว่าระบบที่เน้นการแข่งขันแยกส่วน

Yong Zhao (2021) กล่าวว่า ในยุคสมัยของการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนการเรียนรู้ส่วนบุคคลและการพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นรายบุคคล เครือข่ายทางการศึกษาสมัยใหม่ต้องเปิดกว้างและขยายขอบเขตจากโรงเรียนไปสู่ระดับโลก โดยเชื่อมโยงผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญ และภาคีเครือข่ายทางสังคมในระดับสากล การดำเนินงานของเครือข่ายในลักษณะนี้ช่วยเปลี่ยนบทบาทของนักเรียนจากผู้รับความรู้เชิงรับ ไปสู่การเป็นผู้นำการเรียนรู้ร่วมกับภาคีภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกจริง

Diane Ravitch (2024) กล่าวว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงสถาบันที่มีความสำคัญสูงสุดในการปกป้องและพัฒนาการศึกษาของรัฐให้คงอยู่เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นธุรกิจแสวงหากำไร การผนึกกำลังร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง คณาจารย์ สมาคมวิชาชีพครู และองค์กรชุมชนในระบบเครือข่าย จะช่วยสร้างพลังในการคัดค้านนโยบายที่สร้างความเหลื่อมล้ำและทำลายความเสมอภาคทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายที่มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาโรงเรียนชุมชนให้มีความปลอดภัย มั่นคง และมีทรัพยากรที่เพียงพอ ถือเป็นหลักประกันสำคัญในการบ่มเพาะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีความรับผิดชอบและพร้อมรับใช้สังคม

จากการประมวลและการวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์กรอบแนวคิดของนักวิชาการไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายทางการศึกษา สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า ภาคีเครือข่ายทางการศึกษาทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์และนวัตกรรมการบริหารจัดการการศึกษาร่วมสมัยที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิรูประบบการศึกษาในเชิงมหภาค โดยเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการบริหารงานแนวดิ่งแบบรวมศูนย์อำนาจตามโครงสร้างระบบราชการดั้งเดิม ไปสู่การจัดการความร่วมมือในแนวราบที่มีลักษณะยืดหยุ่น เปิดกว้าง และพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น การดำเนินงานในรูปแบบภาคีเครือข่ายช่วยหนุนเสริมขีดความสามารถของสถานศึกษาผ่านการระดมและแบ่งปันทรัพยากร องค์ความรู้เฉพาะทาง และเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนช่วยขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการเรียนรู้ โดยการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศเพื่อค้นหาและปกป้องกลุ่มผู้เรียนที่เปราะบางไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนทางวิชาชีพของครูผ่านการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีเลิศและการสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ร่วมกัน

ซึ่งส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน นอกจากนี้ ภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ยังช่วยผสานองค์ความรู้สากลเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการออกแบบหลักสูตรและการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่สอดรับกับอุปสงค์ของตลาดแรงงานและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอันเป็นฐานรากของการบ่มเพาะเยาวชนให้เป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ตื่นรู้ มีความรับผิดชอบ และร่วมกันขับเคลื่อนวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาและสังคมอย่างยั่งยืน

5. บริบทของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา

5.1 การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ได้บัญญัติเรื่องการศึกษาไว้ใน มาตรา 4 ไว้ว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายและของการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 9 บัญญัติไว้ว่า การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และ การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในโรงเรียน
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร องค์การปกครอง องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นในส่วนของการบริหารและจัดการศึกษาของเอกชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาเอกชนตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ไว้ในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 43 ว่าการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของรัฐ และต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กร ชุมน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและพ้น จากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านจัดการศึกษา การการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐของเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเอกชน โดยให้ รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์การปกครองส่วน ท้องถิ่น รับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 46 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อน หรือการยกเว้นภาษีและสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

5.2 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2554) กำหนดให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนเอกชนเป็นไปจามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติโรงเรียนเอก พ.ศ. 2550 ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมและประสานงานการศึกษาเอกชนและดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามเสนอนโยบายยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน กำหนดกฎระเบียบและเกณฑ์มาตรฐานกลางในการจัดการศึกษาเอกชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการประกันคุณภาพ การวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเอกชน

2. ดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนทางการศึกษาเอกชน การอุดหนุนการศึกษาเอกชน การคุ้มครองการทำงาน สิทธิประโยชน์ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเอกชนและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเอกชน

3. เป็นศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนข้อมูลทะเบียนกลางทางการศึกษาเอกชน ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาเอกชน

4. ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีอ านาจหน้าที่ตามประราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ดังต่อไปนี้

1. เสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชนต่อคณะกรรมการ

2. ส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ การประกันคุณภาพ การวิจัยและพัฒนาเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา

3. รับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุน

4. ดำเนินการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาเอกชนตามมาตรการที่คณะกรรมการกำหนดมาตรา 13(4)

5. เป็นศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนข้อมูล และทะเบียนกลางทางการศึกษาเอกชน ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาเอกชน

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีพันธกิจ ดังต่อไปนี้

1. เร่งปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบให้สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2. เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาเอกชนให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

3. พัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาเอกชนตามหลักธรรมาภิบาลและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้สู่สังคมสันติสุข

5.3 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ (ส านักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม, 2560) ข้อ 11 ให้มีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการเพื่อปฏิบัติภารกิจ

ของกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดการปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ นโยบาย และยุทธศาสตร์ของส่วนราชการต่างๆ ที่มอบหมายและให้มีอำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด ดังต่อไปนี้

1. รับผิดชอบงานธุรการของ กศจ. อกศจ. คณะอนุกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์ คณะอนุกรรมการเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา คณะอนุกรรมการและคณะทำงานรวมทั้งปฏิบัติงานราชการที่เป็นไปตามอำนาจและหน้าที่ของ กศจ. และตามที่ กศจ. มอบหมาย

2. จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการ

3. สั่งการ กำกับ ดูแล เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการหรือหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

4. จัดระบบ ส่งเสริม และประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ

6. ดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

7. ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การนิเทศ และแนะแนวการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท รวมทั้งติดตามและประเมินผลระบบบริหาร และการจัดการศึกษา

8. ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบด้านการบริหารการเงิน และการบัญชีของส่วนราชการหรือหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

9. ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา เพื่อการศึกษา

10. ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเอกชน

11. ปฏิบัติภารกิจตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามที่ได้รับ มอบหมาย รวมทั้งปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการ และประสานงานต่าง ๆ ในจังหวัด

โครงสร้างอำนาจหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด มีดังนี้

ตามประกาศสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 11 เมษายน 2560 ได้แบ่งหน่วยราชการภายในสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ข้อ 5 และข้อ 11 ของคำสั่งหัวหน้าคณะ รักษาความสงบแห่งชาติ

ที่ 19/2560 เรื่อง ปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ ลง วันที่ 3 เมษายน 2560 ประกอบกับมติคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค ครั้งที่ 7/2560 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2560 และมติ อ.ก.พ. กระทรวงศึกษาธิการในคราวประชุม ครั้งที่ 3/2560 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2560 จึงให้ยกเลิก ประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งหน่วยราชการภายในสำนักงานศึกษาธิการ ภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 11 เมษายน 2560 และประกาศการแบ่งหน่วยราชการภายในและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด แบ่งกลุ่มงานออกเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ
2. กลุ่มบริหารงานบุคคล
3. กลุ่มนโยบายและแผน
4. กลุ่มพัฒนาการศึกษา
5. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
6. กลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน
7. กลุ่มลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจการนักเรียน
8. หน่วยตรวจสอบภายใน

วิสัยทัศน์

“บริหารจัดการศึกษาระดับพื้นที่แบบบูรณาการ ผู้เรียนมีสมรรถนะตามศักยภาพ มีคุณธรรม รู้เท่าทันโลกยุคใหม่”

พันธกิจ

1. ส่งเสริมการจัดการศึกษาร่วมกับทุกภาคส่วนให้ผู้เรียนสมรรถนะตามศักยภาพ มีคุณธรรมและมีทักษะสำหรับโลกยุคใหม่

2. สนับสนุนการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

3. พัฒนาสมรรถนะของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่

4. จัดระบบ ส่งเสริม ประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษาแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา (ฉบับปรับปรุงตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร)

5. บริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการทุกระดับ ทุกพื้นที่ ด้วยเครือข่ายทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ค่านิยม TEAMWINS

T = Teamwork การทำงานเป็นทีม

E = Equality of Work ความเสมอภาคในการทำงาน

A = Accountability ความรับผิดชอบ

M = Morality and Integrity การมีศีลธรรมและมีความซื่อสัตย์

W = Willful ความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานอย่างเต็มศักยภาพ

I = Improvement การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

N = Network and Communication การเป็นเครือข่ายที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

S = Service Mind การมีจิตมุ่งบริการ

เป้าประสงค์รวม

1. ทุกภาคส่วนร่วมจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะตามศักยภาพ มีคุณธรรม และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่

2. ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเท่าเทียม

3. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีคุณภาพ ได้รับการพัฒนาสมรรถนะที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาตามการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

4. หน่วยงานมีระบบการทำงานบนเทคโนโลยีสารสนเทศ ดิจิทัล และนวัตกรรมที่เชื่อมโยงและบูรณาการการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ

5. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา มีการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนภายใต้การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างขององค์กรทางการศึกษาด้านระบบบริหารจัดการและด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) จากเดิมที่มีโรงเรียนเอกชนอยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

มาสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกำกับ ดูแลการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา มีโรงเรียนเอกชนในสังกัด จำนวน 113 โรงเรียน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

สมศักดิ์ กาญจนการุณ และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษา เรื่องระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับการสร้างวินัยและหน้าที่พลเมืองของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาที่ยั่งยืนประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก ได้แก่ มาตรการป้องกัน มาตรการปลูกฝัง และมาตรการปราบปรามหรือแก้ไข โดยแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือมาตรการปลูกฝังผ่านการเสริมสร้างวินัยในตนเอง การตระหนักรู้ในบทบาทและหน้าที่พลเมือง ตลอดจนการพัฒนาทักษะการเอาชีวิตรอดจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการประเมินความเสี่ยงและร่วมมือกันรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีและความปลอดภัยในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเชิงรุก (Active Citizen) ควบคู่กับการสร้างมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและการดูแลความปลอดภัยในสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) ที่เน้นการเคารพสิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม และการเคารพความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดังกล่าวนอกจากจะช่วยลดปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงและการกลั่นแกล้งกันในสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญแล้ว ยังช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยทั้งทางกายภาพและจิตใจให้แก่ผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

ณิชากานต์ พลเยี่ยม และคณะ (2566) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม

ของครูในการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนเอกชนต้องอาศัยการส่งเสริมบทบาทความเป็นพลเมืองในองค์กรของครูผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเน้นย้ำกระบวนการมีส่วนร่วม การสอดส่องดูแล และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความปลอดภัยทั้งในด้านกายภาพ สังคม และจิตวิทยา ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในโรงเรียนเอกชนอย่างจริงจัง

ปาริชาต แสงกระจ่าง และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีที่ส่งผลต่อการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ด้านการเคารพกฎระเบียบและสิทธิผู้อื่น และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความปลอดภัย โดยกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์สามารถช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงและความรุนแรงในสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

เกศรินทร์ ประเสริฐสังข์ (2563) ได้ทำการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการงานกิจการนักเรียนเพื่อส่งเสริมวินัยและความปลอดภัยในโรงเรียนเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและเสนอแนวทางการบริหารจัดการงานกิจการนักเรียนที่เน้นการส่งเสริมวินัย ความรับผิดชอบ และความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนเอกชนที่ได้ผลดีที่สุด คือการปรับเปลี่ยนบทบาทของงานกิจการนักเรียนจากการเน้นการลงโทษมาเป็นการส่งเสริมบทบาทหน้าที่พลเมืองในโรงเรียน การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการดูแลกันและกัน (Peer Monitoring) ตลอดจนการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองในการเฝ้าระวังภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

ธนกฤต เพชรอนันต์ และคณะ (2566) ได้ทำการศึกษา เรื่อง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเอกชนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและคุณลักษณะพลเมืองดีในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเอกชนในการดูแลความปลอดภัยควบคู่กับการปลูกฝังความเป็นพลเมือง ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์สำคัญประกอบด้วยการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัยทั้งทางกายภาพและออนไลน์ (Cyber Safety) ควบคู่กับการสอดแทรกทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ที่มีความรับผิดชอบ การสร้าง

วัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับความคิดเห็น และการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินและบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษาด้วยตนเอง

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Mowen and Freng (2019) ได้ทำการศึกษา เรื่อง มาตรการความปลอดภัยในโรงเรียน การมีส่วนร่วมของนักเรียนและการรับรู้ความปลอดภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลเมืองของนักเรียน กับระดับการรับรู้ความปลอดภัยและอัตราการเกิดเหตุความรุนแรงในสถานศึกษา ผลการวิจัยติดตามผลระยะยาวระบุว่า นักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพลเมืองของโรงเรียน เช่น สภานักเรียน กิจกรรมจิตอาสา หรือการร่วมกำหนดกฎระเบียบด้านความปลอดภัย มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎระเบียบน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ สถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความปลอดภัย จะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและไว้วางใจกันได้อย่างยั่งยืนกว่าการใช้วิธีการควบคุมจากฝ่ายบริหารเพียงฝ่ายเดียว

Kerr and King (2020) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยและครอบคลุมผ่านการศึกษาหน้าที่พลเมือง: นโยบายและการปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยและครอบคลุมในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองที่เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้สิทธิในการแสดงความคิดเห็น การเคารพสิทธิผู้อื่น และการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ส่งผลโดยตรงต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวในสถานศึกษา การปลูกฝังความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน (Sense of Belonging) และนำไปสู่การร่วมมือกันเฝ้าระวังความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

Grmuša and Hong (2024) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การส่งเสริมโรงเรียนที่ปลอดภัยและสนับสนุนผู้เรียน: ความปลอดภัยทางจิตวิทยาและบรรยากาศในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของบรรยากาศในโรงเรียนและการส่งเสริมพฤติกรรมพลเมืองทางสังคมที่มีต่อความรู้สึกปลอดภัยทางจิตวิทยาและการลดความรุนแรงในโรงเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การใช้วัตถุหรืออุปกรณ์รักษาความปลอดภัยทางกายภาพเพียงอย่างเดียวไม่อาจสร้างความรู้สึกปลอดภัยได้อย่างแท้จริง แต่การส่งเสริม "ความปลอดภัยทางจิตวิทยา" ผ่านการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนเชิงบวก การส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน และการปลูกฝังความรับผิดชอบเชิงพลเมืองในการดูแล

ซึ่งกันและกัน ถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการลดปัญหาการกลั่นแกล้งและความรุนแรงในสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

Johnson and Smith (2021) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความรับผิดชอบเชิงพลเมืองและการป้องกันความรุนแรงในการศึกษาเอกชนและภาครัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลของการส่งเสริมความรับผิดชอบเชิงพลเมืองต่อการลดเหตุความรุนแรงในสถานศึกษาเอกชนและสถานศึกษารัฐบาล ผลการวิจัยระบุว่า ในบริบทของสถานศึกษาเอกชน การสร้างค่านิยมร่วมด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนและการเคารพสิทธิระหว่างบุคคล ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการลดสถิติการกลั่นแกล้งกัน (Bullying) และการฝ่าฝืนระเบียบวินัย โดยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมจิตอาสาและการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเกื้อกูลกันได้ดียิ่งขึ้น

García-Moya et al. (2022) ได้ทำการศึกษา เรื่อง บรรยากาศในโรงเรียน การมีส่วนร่วมเชิงพลเมือง และความรู้สึกปลอดภัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของบรรยากาศในโรงเรียนและการมีส่วนร่วมเชิงพลเมืองของนักเรียนต่อระดับการรับรู้ความปลอดภัยในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศในโรงเรียนที่สนับสนุนการแสดงออกเชิงพลเมืองอย่างมีเหตุผลและการมีส่วนร่วมของนักเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความรู้สึกปลอดภัยของนักเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหาด้านความปลอดภัยช่วยลดความตื่นตระหนก และส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจระหว่างนักเรียนกับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

Alvarez-Roldan and Fernandez-Castillo (2023) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การส่งเสริมความปลอดภัยทางจิตวิทยาและความเป็นพลเมืองเชิงรุกในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความปลอดภัยทางจิตวิทยาควบคู่กับการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizenship) ในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและการเคารพความหลากหลาย ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะความเป็นพลเมืองที่สำคัญให้แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความปลอดภัยทางจิตวิทยา ทำให้ผู้เรียนรู้สึกได้รับการคุ้มครองและกล้าที่จะแจ้งเหตุความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในโรงเรียนมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปและสาระสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดและการพัฒนางานวิจัย ได้ใน 3 มิติหลัก ซึ่งประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนมิติการจัดการความปลอดภัยจากมาตรการเชิงควบคุมสู่มาตรการเชิงปลูกฝัง ผลการวิจัยในภาพรวมสะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่า การใช้วัตถุ อุปกรณ์ หรือมาตรการทางกายภาพเพื่อการรักษา

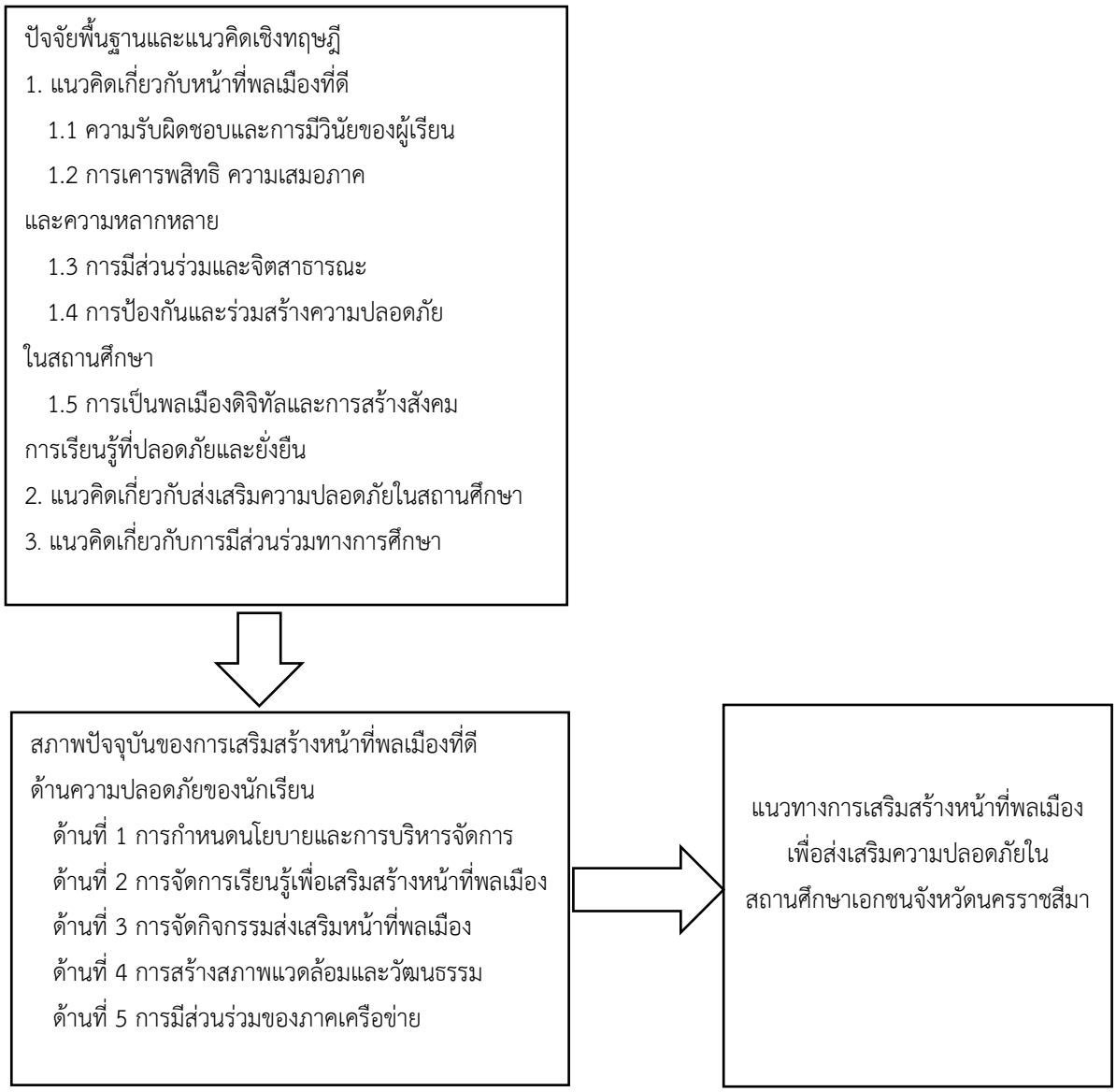
ความปลอดภัยเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถสร้างสภาวะความปลอดภัยที่แท้จริงและยั่งยืนให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาได้ ในทางกลับกันกลไกเชิงป้องกันที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือการมุ่งเน้น "มาตรการเชิงปลูกฝัง" ผ่านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเชิงรุก (Active Citizenship) การสร้างวินัยในตนเอง การตระหนักรู้ในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการพัฒนาทักษะการเอาชีวิตรอดจากภัยคุกคามร่วมสมัย ซึ่งการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดังกล่าวนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดอัตราการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การฝ่าฝืนระเบียบวินัย และปัญหาการกลั่นแกล้งกัน (Bullying) สำหรับการสร้างบรรยากาศทางการศึกษาและการส่งเสริมความปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) งานวิจัยในระดับนานาชาติให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนวัฒนธรรมสถานศึกษาเชิงบวก โดยชี้ให้เห็นว่าสภาวะความปลอดภัยทางจิตวิทยาอันเกิดจากการที่ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา (Sense of Belonging) และได้รับการยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย ถือเป็นฐานรากสำคัญในการลดความรุนแรงทุกรูปแบบ การเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และการร่วมกำหนดแนวทางการรักษาความปลอดภัย ไม่เพียงแต่นำไปสู่การสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจระหว่างผู้เรียน บุคลากร และผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการร่วมมือกันเฝ้าระวังและบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษาด้วยตนเองอย่างเข้มแข็ง สุดท้ายการบูรณาการความร่วมมือและการบริหารจัดการในบริบทสถานศึกษาเอกชน ในการดำเนินงานบริบทของสถานศึกษาเอกชนนั้นงานวิจัยระบุว่าความสำเร็จในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจำเป็นต้องอาศัยการส่งเสริมบทบาทความเป็นพลเมืองในองค์กรของครูและบุคลากรทางการศึกษา ควบคู่กับการปรับเปลี่ยนบทบาทของงานกิจการนักเรียนจากการเน้นการลงโทษมาเป็นการส่งเสริมกระบวนการดูแลซึ่งกันและกัน (Peer Monitoring) นอกจากนี้การปรับตัวต่อบริบทสังคมร่วมสมัยด้วยการสอดแทรกทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เพื่อสร้างความปลอดภัยในโลกออนไลน์ (Cyber Safety) ร่วมกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ถือเป็นองค์ประกอบวิกฤต (Critical Factor) ที่จะช่วยยกระดับระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนให้มีความเข้มแข็ง ครอบคลุม และยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศต่างชี้ให้เห็นอย่างสอดคล้องว่า การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษ าเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล การพัฒนาผู้เรียนให้มีความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่พลเมือง มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

และมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา จึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสถานศึกษาเอกชนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยทั้งทางกายภาพ สังคม และจิตวิทยาอย่างแท้จริง

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาและพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา ให้เกิดเป็นรูปธรรมนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง โดยสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย การมีส่วนร่วมทางการศึกษา และภาคีเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อนำมาศึกษาสภาพการดำเนินงานเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน ก่อนนำไปสู่การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1.1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนย่อยที่ 1.2 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

โดยผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังภาพประกอบที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดของการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1.1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.1 เนื้อที่ศึกษา ได้แก่

1) แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย

2) แนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา

3) แนวคิดการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย

4) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยในสถานศึกษา

1.1.2 แหล่งข้อมูล ได้แก่

เอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และเอกสารเชิงนโยบายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

1.1.4 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1) ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

2) สร้างแบบสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

3) ตรวจความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษา (Content Validity) โดยนำแบบสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษา (Content Validity) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการวัด

0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการวัด

-1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการวัด

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ประกอบด้วย

3.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ได้แก่

3.1.1) ดร.ฉัตรชัย ตั้งศรีทอง อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกุดตาลาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

3.1.2) ดร.กิ่งดาว หวังร่วมกลาง ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

3.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย ซึ่งเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหาร หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาการวิจัย จำนวน 2 คน ได้แก่

3.2.1) รองศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3.2.2) ดร.ต่อศักดิ์ บุญเสือ ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

3.3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้ภาษา จำนวน 1 คน ได้แก่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมวดี ล้ำเลิศ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

4) วิเคราะห์ผลการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน แล้วนำข้อคำถามที่ได้มาประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของแบบสังเคราะห์เอกสารจนครบทุกข้อ แล้วเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 70-72) สรุปได้ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่า ข้อคำถามทุกข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้

5) ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.1.5 ระยะเวลา

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาสภาพการดำเนินงานและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ในเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

ขั้นตอนย่อยที่ 1.2 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

1.2.1 เนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบาย

และการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน ด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา และด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย

1.2.2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

1.2.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่

1) ประชากร ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 113 แห่งๆ ละ 2 คน รวม 226 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง

2.1) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 184 คน จากสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 92 แห่งๆ ละ 2 คน

2.2) การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างตามหลักสถิติ บบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยผู้วิจัยจำแนกประชากรออกเป็นชั้นภูมิตามเครือข่ายโรงเรียนเอกชน จำนวน 6 เครือข่าย กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเครือข่ายให้เป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนประชากร และดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายภายในแต่ละชั้นภูมิ จำนวน 92 แห่งๆ ละ 2 คน รวม 184 คน ดังแสดงตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกประชากรออกเป็นชั้นภูมิตามเครือข่ายโรงเรียนเอกชน จำนวน 6 เครือข่าย

ที่	เครือข่าย	จำนวนสถานศึกษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่าย ที่ 1	24	20
2	เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่าย ที่ 2	16	13
3	เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่าย ที่ 3	18	15
4	เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่าย ที่ 4	16	13
5	เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่าย ที่ 5	17	14
6	เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่าย ที่ 6	22	17
	รวม	113	92

จากตารางที่ 3.1 พบว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 92 แห่งๆ ละ 2 คน ประกอบด้วยผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น 184 คน ซึ่งจำแนกเป็นเครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่ายที่ 1 จำนวน 20 แห่ง เครือข่ายที่ 2 จำนวน 13 แห่ง เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่ายที่ 3 จำนวน 15 แห่ง เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่ายที่ 4 จำนวน 13 แห่ง เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่ายที่ 5 จำนวน 14 แห่ง เครือข่ายโรงเรียนเอกชนเครือข่ายที่ 6 จำนวน 17 แห่ง

1.1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

1.1.5 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1) ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง แนวคิดและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน แนวคิดและมาตรการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อสร้างความปลอดภัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยในสถานศึกษา และหลักการสร้างแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale)

2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยมีค่าความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการบริหารการศึกษา ด้านการพัฒนางานวิจัย และด้านการใช้ภาษา พิจารณาตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย และเนื้อหาการดำเนินการด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) ใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการวัด

0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการวัด

-1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการวัด

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ประกอบด้วย

3.1) ดร.ต่อศักดิ์ บุญเสือ ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา

3.2) ดร.ฉัตรชัย ตั้งศรีทอง อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา

3.3) ดร. กิ่งดาว หวังร่วมกลาง อำนวยการโรงเรียนเมืองนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา

3.4) รองศาตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย

3.5) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมวดี ล้ำเลิศ อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้ภาษา

4) วิเคราะห์ผลการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน แล้วนำข้อคำถามที่ได้มาประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามจนครบทุกข้อ แล้วเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 70-72) สรุปได้ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าข้อคำถามทุกข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้

5) ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวิจัยโดยนำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหาร และครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 30 คน ที่สุรนารายณ์วิทยา ซึ่งมีสภาพบริบทโดยรวมใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามแนวทางของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 99-100) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α- Coefficient) ทั้งฉบับเท่ากับ .981

7) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม และจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.1.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms ส่งให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามครบถ้วนทุกคน จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

1.1.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และนำผลไปเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 21) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51–5.00 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51–4.50 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51–3.50 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51–2.50 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00–1.50 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดในส่วนข้อเสนอแนะ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่ประเด็นที่มีเนื้อหาในลักษณะเดียวกัน สังเคราะห์และเรียบเรียงเป็นประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

1.1.8 ระยะเวลา

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

1.2.1 เนื้อหาที่ศึกษา

ได้แก่ การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน

1.2.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

1.2.3 กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง ด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน และด้านการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย

1) รองศาตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

2) พลตรีธนัชพงศ์ นันทสิริสิทธิ์ ผู้อำนายการศูนย์พัฒนาการศึกษากองทัพภาคที่ 2

3) พันตำรวจเอกศิริชัย ศรีชัยปัญญา ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา

4) นายอนัน โกนสันเทียะ รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา

5) นางสาวจารึก แบขุนทด นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา

6) ดร.พิรุณ เรืองไพศาล รองผู้อำนวยการโรงเรียนมารีย์รักษ์

7) ดร.ยุภาพร เทพสุริยานนท์ หัวหน้าฝ่ายปฐมวัยโรงเรียนอัสสัมชัญนครราชสีมา

8) ดร.ธีระชัย งามทรัพย์ทวีคูณ หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนมารีย์วิทยานครราชสีมา

9) ดร.สำราญ ตั้งศรีทอง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

10) ดร.กิติพงศ์ พงศ์สุรเวท นายกเทศมนตรีตำบลโพธิ์กลาง จังหวัดนครราชสีมา

1.2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

1.2.5 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวทาง กลไก กระบวนการ วิธีดำเนินงานในการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

2) ร่างแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

3) หาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการนำร่างแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างหัวข้อการสนทนากลุ่ม (Focus groups) กับเนื้อหาเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ประกอบด้วย

3.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นหรือเคยเป็นผู้อำนวยการเชี่ยวชาญหรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ได้แก่

3.1.1) ดร.ต่อศักดิ์ บุญเสือ ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา

3.1.2) ดร.ฉัตรชัย ตั้งศรีทอง อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา

3.1.3) ดร. กิ่งดาว หวังร่วมกลาง อำนวยการโรงเรียนเมืองนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา

3.1.4) รองศาตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย

3.1.5) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมวดี ล้ำเลิศ อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้ภาษา

โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) ใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาที่ต้องการวัด

0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาที่ต้องการวัด

-1 เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาที่ต้องการวัด

4) วิเคราะห์ผลการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน แล้วนำประเด็นข้อคำถามที่ได้มาประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus groups) จนครบทุกข้อ แล้วเลือกเฉพาะประเด็นข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 70-72) สรุปได้ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) เท่ากับ 1 ทุกข้อ แสดงว่าประเด็นข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถนำไปใช้ได้

5) ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ไปใช้ในการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

1.2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการสนทนา วิเคราะห์และ

สังเคราะห์ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย แล้วเรียบเรียงเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

1.2.8 ระยะเวลา

ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และวิเคราะห์ข้อมูล ในวันที่ 21 เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2569

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดทำแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ฉบับสมบูรณ์โดยดำเนินการหลังจากขั้นตอนที่ 2 ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนมิถุนายน - สิงหาคม พ.ศ. 2569

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนการวิจัย

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

μ หมายถึง ค่าเฉลี่ยที่วิเคราะห์จากประชากร

$\bar{x}$ หมายถึง ค่าเฉลี่ยที่วิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่าง

σ หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่วิเคราะห์จากประชากร

S.D. หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่วิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่าง

N หมายถึง ประชากร

n หมายถึง กลุ่มตัวอย่าง

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนย่อยที่ 1.1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

ประเด็น	รายชื่อนักการศึกษา	องค์ประกอบของรูปแบบ ที่จะใช้ในงานวิจัยครั้งนี้
หน้าที่พลเมืองของผู้เรียน	สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ทิศนา แขมมณี (2558) โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) วิจารณ์ พานิช (2563)ประวิต เอราวรรณ์ (2565) สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) Westheimer & Kahne (2016) Banks, J. A. (2017) Biesta, G. (2019) Pancer, S. M. (2022) Osler, A. (2024)	1. ความรับผิดชอบและการมีวินัยของผู้เรียน 2. การเคารพสิทธิ ความเสมอภาค และความหลากหลาย 3. การมีส่วนร่วมและจิตสาธารณะ 4. การป้องกันและร่วมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา 5. การเป็นพลเมืองดิจิทัลและการสร้างสังคมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและยั่งยืน
มาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา	สพฐ. (2565–2569) สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2556) ทิศนา แขมมณี (2558) โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2560) สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) วิจารณ์ พานิช (2563) ประวิต เอราวรรณ์ (2565) สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2566) เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) Westheimer & Kahne (2016) Banks (2017) Biesta (2019)Pancer (2022) Osler (2024)	1. การกำหนดนโยบายและมาตรฐานด้านความปลอดภัย 2. การป้องกันและบริหารจัดการความเสี่ยง 3. การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและการปลูกฝังผู้เรียน 4. ระบบเฝ้าระวัง แจ้งเหตุ และการช่วยเหลือเยียวยา 5. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผลการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และนโยบายที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบที่จะใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 2 ประเด็นหลัก รวมทั้งสิ้น 10 องค์ประกอบ โดยในประเด็นด้านหน้าที่พลเมืองของผู้เรียน ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบได้แก่ ความรับผิดชอบและการมีวินัยของผู้เรียน การเคารพสิทธิ ความเสมอภาคและความหลากหลาย การมีส่วนร่วมและจิตสาธารณะ การป้องกันและร่วมสร้างความปลอดภัย

ในสถานศึกษา และการเป็นพลเมืองดิจิทัลและการสร้างสังคมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและยั่งยืน ส่วนในประเด็นด้านมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดนโยบายและมาตรฐานด้านความปลอดภัย การป้องกันและบริหารจัดการความเสี่ยง การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและการปลูกฝังผู้เรียน ระบบเฝ้าระวัง แจ้งเหตุ และการช่วยเหลือเยียวยา และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า องค์ประกอบทั้ง 2 ประเด็นข้างต้น มีความครอบคลุม เชื่อมโยง และสอดคล้องกับแนวคิดทางวิชาการ ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงได้นำองค์ประกอบทั้งหมดนี้ไปใช้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ต่อไป

ขั้นตอนย่อยที่ 1.2 การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยศึกษาโดยสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 184 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน และคณะครู จำนวน 92 คน จากโรงเรียนเอกชน จำนวน 92 แห่ง ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงตามตารางที่ 4.2-43 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

(n=184)

สถานภาพ	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	92	50
	หญิง	92	50
	อื่นๆ	-	-
	รวม	184	100
2. อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	24	13.04
	31-40 ปี	58	31.52
	41-50 ปี	55	29.90
	51 - 60 ปี	47	25.54
	61 ปีขึ้นไป	-	
	รวม	184	100

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

(n=184)

สถานภาพ	ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	138	75.00
	ปริญญาโท	44	24.00
	ปริญญาเอก	2	1.00
	อื่น ๆ.....	-	-
	รวม	184	100
4. ระยะเวลาการปฏิบัติงาน	ต่ำกว่า 5 ปี	66	35.86
	ตั้งแต่ 6 - 15 ปี	109	59.23
	ตั้งแต่ 16 - 25 ปี	9	4.89
	ตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป	-	-
	รวม	184	100
5. ตำแหน่ง	ครูผู้สอน	92	50.00
	ผู้บริหารสถานศึกษา	92	50.00
	ผู้รับใบอนุญาต	-	-
	อื่น ๆ.....	-	-
	รวม	184	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีเพศชายและเพศหญิงเท่ากัน จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 เท่ากัน ส่วนใหญ่มีอายุ 31–40 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 31.52 รองลงมา ได้แก่ อายุ 41–50 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 29.90 และอายุ 51–60 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 25.54 ตามลำดับ ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาคือระดับปริญญาโท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 ด้านระยะเวลาการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานตั้งแต่ 6–15 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 59.23 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 35.86 และตั้งแต่ 16–25 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.89 ตามลำดับ สำหรับตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอน จำนวน 92 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 เท่ากัน

ตารางที่ 4.3 แสดงสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

(n=184)

ที่	ประเด็นข้อคำถาม	สภาพการดำเนินงาน		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย				
1	ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียนในนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา	4.49	.558	มาก
2	สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัยให้กับผู้เรียนอย่างชัดเจน	4.42	.629	มาก
3	สถานศึกษามีการกำหนดแผนงานหรือโครงการที่มุ่งเสริมสร้างจิตสำนึกด้านหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	4.63	.569	มากที่สุด
4	ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบแก่บุคลากรในการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยอย่างชัดเจน	4.69	.526	มากที่สุด
5	สถานศึกษามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยของผู้เรียน	4.54	.701	มากที่สุด
6	สถานศึกษามีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัย และนำผลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	3.45	.655	ปานกลาง
	รวมด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย	4.37	.606	มาก
ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย				
7	ครูผู้สอนบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยไว้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.58	.552	มากที่สุด
8	ครูใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาจิตสำนึกด้านหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยของผู้เรียน	3.47	.645	ปานกลาง
9	ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางหรือวิธีการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา	3.40	.737	ปานกลาง

ตารางที่ 4.3 แสดงสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

(n=184)

ที่	ประเด็นข้อคำถาม	สภาพการดำเนินงาน		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
10	ครูจัดการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติหรือจำลองสถานการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน	4.49	.572	มาก
11	ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบของตนเองต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น	4.69	.524	มากที่สุด
12	ครูมีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะและเจตคติที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัย	4.47	.668	มาก
	รวมด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย	4.18	.616	มาก
ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน				
13	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ	4.59	.603	มากที่สุด
14	สถานศึกษามีกิจกรรมหรือโครงการที่ปลูกฝังวินัย ความรับผิดชอบและการเคารพกฎระเบียบของสถานศึกษา	4.59	.603	มากที่สุด
15	สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการป้องกันอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น	4.66	.522	มากที่สุด
16	สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยของสถานศึกษา	4.62	.572	มากที่สุด
17	สถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์หรือสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัย	3.17	.499	ปานกลาง
18	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมฝึกซ้อมเกี่ยวกับการป้องกันและรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน	4.43	.719	มาก
	รวมด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน	4.34	.586	มาก
ด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา				
19	สถานศึกษามีมาตรการหรือแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม	4.49	.634	มาก

ตารางที่ 4.3 แสดงสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

(n=184)

ที่	ประเด็นข้อคำถาม	สภาพการดำเนินงาน		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
20	สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลหรือแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยให้ผู้เรียนรับทราบอย่างทั่วถึง	3.21	.521	ปานกลาง
21	บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา	4.46	.722	มาก
22	สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความปลอดภัยของผู้เรียน	4.72	.511	มากที่สุด
23	ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อกำหนดด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา	4.69	.494	มากที่สุด
24	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น	3.36	.730	ปานกลาง
	รวมด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา	4.16	.602	มาก
ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย				
25	สถานศึกษาส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านความปลอดภัยระหว่างสถานศึกษาและชุมชน	4.44	.699	มาก
26	สถานศึกษามีความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้เรียน	3.33	.702	ปานกลาง
27	สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน	4.38	.744	มาก
28	ผู้ปกครองได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาด้วยช่องทางที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ	3.28	.580	ปานกลาง
29	สถานศึกษามีกิจกรรมหรือโครงการร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยให้กับผู้เรียน	3.34	.589	ปานกลาง
30	สถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการสร้างจิตสำนึกด้านหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน	4.36	.779	มาก
	รวมด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย	3.86	.682	มาก
	รวมทุกด้าน	4.18	.619	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.18, S.D. = .619) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.37, S.D. = .606) รองลงมา ได้แก่ ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน ($\bar{X}$= 4.34, S.D. = .586) ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = .616) และด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = .602) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.86, S.D. = .682)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มี 9 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อ 6 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานและนำผลไปใช้ในการวางแผนพัฒนา ($\bar{X}$= 3.45, S.D. = .655) ข้อ 8 การใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาจิตสำนึกด้านหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัย ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = .645) ข้อ 9 การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางหรือวิธีการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา ($\bar{X}$= 3.40, S.D. = .737) ข้อ 17 การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์หรือสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัย ($\bar{X}$= 3.17, S.D. = .499) ข้อ 20 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลหรือแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยให้ผู้เรียนรับทราบอย่างทั่วถึง ($\bar{X}$= 3.21, S.D. = .521) ข้อ 24 การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = .730) ข้อ 26 ความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้เรียน ($\bar{X}$= 3.33, S.D. = .702) ข้อ 28 การสื่อสารข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยแก่ผู้ปกครองผ่านช่องทางที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$= 3.28, S.D. = .580) และข้อ 29 การจัดกิจกรรมหรือโครงการร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยให้กับผู้เรียน ($\bar{X}$= 3.34, S.D. = .589)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีระดับการดำเนินงานต่ำกว่าประเด็นอื่น และยังมีช่องว่างในการส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการติดตามและใช้ผลเพื่อการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทเป็นผู้นำ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ด้านความปลอดภัย และการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ซึ่งผู้วิจัย

จะนำประเด็นดังกล่าวไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมาในระยะต่อไป

นอกจากนี้ จากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอให้มีการพัฒนาการดำเนินงานในประเด็นสำคัญ ได้แก่ การจัดอบรมและพัฒนาความรู้ด้านหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง การปลูกฝังจิตสำนึกและการเป็นพลเมืองที่ดีแก่ผู้เรียน การจัดกิจกรรมด้านความปลอดภัยที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ และแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัย การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารข้อมูลด้านความปลอดภัย ตลอดจนการจัดทำแนวทาง หลักสูตร หรือคู่มือการดำเนินงานที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะดังกล่าวสอดคล้องกับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางจากตารางที่ 4.3 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้เป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา และจะนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษาในขั้นตอนที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา โดยนำผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้เป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสอบถาม มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดประเด็นสำหรับการศึกษาแนวทาง ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา การจัดการเรียนรู้ การเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ และเสนอแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ผลการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดตามตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงสรุปผลสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

(N=10)

ด้าน	ประเด็นการอภิปราย	ผลการอภิปรายของผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย	1. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัย	ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของสถานศึกษา ยังขาดความชัดเจนและความเป็นระบบ เนื่องจากสถานศึกษามีข้อจำกัดด้านเวลา จำนวนบุคลากร ภาระงานของครูและบุคลากร รวมทั้งยังขาดตัวชี้วัดหรือเกณฑ์ที่สะท้อนพฤติกรรมด้านหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน จึงควรกำหนดระบบการติดตามและประเมินผลที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และสามารถดำเนินการได้จริงในบริบทของสถานศึกษา โดยควรมีการติดตามอย่างต่อเนื่องทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน ไม่ควรเน้นเฉพาะการประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม ทั้งนี้ ควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การนิเทศภายใน การสังเกตพฤติกรรม การติดตามการปฏิบัติจริง การประเมินตามสภาพจริง และการสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรกำหนดตัวชี้วัดด้านพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและประเมินได้ เช่น การมีวินัย การรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การรู้จักป้องกันตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น และการมีจิตสาธารณะ ตลอดจนควรมีการติดตามพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่ความไม่ปลอดภัย เช่น ความรุนแรง ยาเสพติด ปัญหาสุขภาพกายและจิตใจ และภัยจากสื่อออนไลน์ โดยอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย

ตารางที่ 4.4 แสดงสรุปผลสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

(N=10)

ด้าน	ประเด็นการอภิปราย	ผลการอภิปรายของผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย	1. การใช้วิธีจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอแนวทางความปลอดภัย	ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้านหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยควรปรับจากการเรียนรู้ที่เน้นการรับความรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้จากสถานการณ์จริง โดยครูควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และสามารถออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงหน้าที่พลเมืองกับสถานการณ์ด้านความปลอดภัยในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ควรใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การใช้กรณีศึกษา การจำลองสถานการณ์ การฝึกปฏิบัติ การทำงานกลุ่ม การใช้ฐานการเรียนรู้ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเรียนรู้จากปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ เสนอแนวทางป้องกันและร่วมแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยของตนเองและส่วนรวม รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะที่จำเป็น เช่น การป้องกันอุบัติเหตุ การปฐมพยาบาล การป้องกันยาเสพติด การรู้เท่าทันภัยออนไลน์ และการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ควบคู่กับการปลูกฝังวินัย ความรับผิดชอบ จิตสาธารณะ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการเป็นพลเมืองที่ดี โดยควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีการฝึกปฏิบัติซ้ำจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ตารางที่ 4.4 แสดงสรุปผลสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

(N=10)

ด้าน	ประเด็นการอภิปราย	ผลการอภิปรายของผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน	การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์ด้านความปลอดภัย	ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า การส่งเสริมความปลอดภัยไม่ควรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารหรือครูเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์และดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัย ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตั้งแต่การสำรวจปัญหา การคิดและกำหนดประเด็น การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วม ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมผู้นำนักเรียน การรณรงค์ด้านความปลอดภัย การฝึกซ้อมและจำลองสถานการณ์ กิจกรรมเฝ้าระวังความเสี่ยง และกิจกรรม “เพื่อนดูแลเพื่อน” เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยสื่อสารข้อมูลด้านความปลอดภัย แนะนำเพื่อน เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง และช่วยเหลือกันในขอบเขตที่เหมาะสม ตลอดจนสร้างเครือข่ายนักเรียนด้านความปลอดภัยภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ กิจกรรมควรมุ่งพัฒนาภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ วินัย จิตสาธารณะ การทำงานเป็นทีม และการเคารพกฎกติกา เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมที่ผู้เรียนรู้สึกว่า “ทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัย”

ตารางที่ 4.4 แสดงสรุปผลสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

(N=10)

ด้าน	ประเด็นการอภิปราย	ผลการอภิปรายของผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา	1. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านความปลอดภัย 2. การสร้างพฤติกรรมคำนึงถึงความปลอดภัย	ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจำเป็นต้องดำเนินการทั้งในด้านสภาพแวดล้อม การสื่อสาร และการสร้างพฤติกรรมของผู้เรียนและบุคลากร โดยสถานศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์และสื่อสารข้อมูลด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ไม่ควรดำเนินการเฉพาะในช่วงที่เกิดเหตุการณ์หรือเมื่อมีโครงการเท่านั้น ควรใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มสื่อสารออนไลน์ การประกาศเสียงตามสาย ป้ายประชาสัมพันธ์ กิจกรรมหน้าเสาธง การประชุมผู้ปกครอง และการสื่อสารโดยตรงกับผู้เรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงได้ง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ในส่วนของการสร้างพฤติกรรม ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงความปลอดภัยผ่านกิจวัตรประจำวัน การฝึกปฏิบัติซ้ำ และการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และตัดสินใจอย่างปลอดภัย โดยผู้บริหาร ครู และบุคลากรควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และมาตรการด้านความปลอดภัย นอกจากนี้ ควรจัดสภาพแวดล้อมให้มีความปลอดภัยทั้งด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม มีการสำรวจจุดเสี่ยง เฝ้าระวัง และป้องกันปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดอันตราย เพื่อให้ความปลอดภัยกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสถานศึกษา

ตารางที่ 4.4 แสดงสรุปผลสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

(N=10)

ด้าน	ประเด็นการอภิปราย	ผลการอภิปรายของผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย	1. สถานศึกษามีความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้เรียน 2. ผู้ปกครองได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาด้วยช่องทางที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ 3. สถานศึกษามีกิจกรรมหรือโครงการร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยให้กับผู้เรียน	ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า การส่งเสริมหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยของผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เนื่องจากสถานศึกษาไม่สามารถดูแลความปลอดภัยของผู้เรียนได้เพียงลำพัง จึงควรพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ชัดเจนและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายการวางแผนร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเฝ้าระวังและติดตามพฤติกรรมของผู้เรียน และการประเมินผลร่วมกัน สำหรับผู้ปกครองควรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการและแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่ายและเหมาะสม เช่น กลุ่มสื่อสารออนไลน์ การประชุมผู้ปกครอง เอกสารประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารโดยตรง เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการดูแลผู้เรียนต่อเนื่องจากสถานศึกษาไปสู่ครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมหรือโครงการร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เช่น การอบรมให้ความรู้ด้านความปลอดภัย การฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุ การปฐมพยาบาล การป้องกันยาเสพติด การป้องกันภัยออนไลน์ กิจกรรมจิตอาสา และกิจกรรมสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัย โดยภาคีเครือข่ายสามารถสนับสนุนองค์ความรู้ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรที่จำเป็น ทั้งนี้ ควรพัฒนาความร่วมมือในลักษณะ “สถานศึกษา–ครอบครัว–ชุมชน–ภาคีเครือข่าย” ให้เกิดการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และ

ตารางที่ 4.4 แสดงสรุปผลสนทนากลุ่ม (Focus groups) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

(N=10)

ด้าน	ประเด็นการอภิปราย	ผลการอภิปรายของผู้ทรงคุณวุฒิ
		ร่วมรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 10 คน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันในทุกมิติ โดยมีสาระสำคัญ 5 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นควรให้สถานศึกษาพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยให้มีความชัดเจนเป็นระบบ ไม่ซับซ้อน และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนพฤติกรรมของผู้เรียน และติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน

ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นควรพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกและใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นสถานการณ์จริง การจำลองสถานการณ์ และการฝึกปฏิบัติ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ เสนอแนวทาง และร่วมแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัย เพื่อให้เกิดทั้งความรู้ ทักษะ จิตสำนึก และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมือง พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นควรเพิ่มบทบาทของผู้เรียนในการคิด วางแผน ตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัย โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมผู้นำนักเรียน จิตอาสา การรณรงค์ และ “เพื่อนดูแลเพื่อน” เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ วินัย จิตสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัย

ด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัย พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นควรให้สถานศึกษาสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านความปลอดภัยผ่านช่องทางที่หลากหลายและต่อเนื่อง ควบคู่กับการปลูกฝังพฤติกรรมความปลอดภัยผ่านกิจวัตรประจำวัน การฝึกปฏิบัติซ้ำ และการเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากร รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความปลอดภัยทั้งด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม

ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นควรพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยร่วมกันสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล วางแผน ดำเนินกิจกรรม เฝ้าระวัง ติดตาม และประเมินผล ตลอดจนสนับสนุนองค์ความรู้และทรัพยากร เพื่อร่วมกันดูแลความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากผลการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังแสดงในตารางที่ 4.4 ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการอภิปราย มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา โดยพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งด้านการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัย ตลอดจนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย และจำแนกแนวทางการดำเนินงานตามระดับผู้รับผิดชอบ ได้แก่ หน่วยงาน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามระดับผู้รับผิดชอบ

ระดับผู้รับผิดชอบ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	แนวทางดำเนินงานการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด	1.1 ส่งเสริมให้สถานศึกษามีระบบการติดตามและประเมินผลด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และสามารถดำเนินการได้จริง โดยติดตามอย่างต่อเนื่องทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน และนำผลไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน	สถานศึกษามีระบบการติดตามและประเมินผลที่เป็นระบบ และสามารถนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง
	1.2 ส่งเสริมการกำหนดตัวชี้วัดด้านพฤติกรรมที่สะท้อนหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยของผู้เรียน และสามารถสังเกตและประเมินได้	มีข้อมูลพฤติกรรมด้านวินัย ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การป้องกันตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น และการมีจิตสาธารณะ

ตารางที่ 4.5 แสดงแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามระดับผู้รับผิดชอบ (ต่อ)

ระดับผู้รับผิดชอบ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	แนวทางดำเนินงานการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
	1.3 ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และสามารถเชื่อมโยงหน้าที่พลเมืองกับสถานการณ์ด้านความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน	ครูมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ด้านหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัย
	1.4 สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ เสนอแนวทาง และร่วมแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัย	ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และสามารถนำความรู้ด้านความปลอดภัยไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	1.5 ส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันส่งเสริมและดูแลความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	เกิดความร่วมมือในการส่งเสริมและดูแลความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
2. แนวทางสำหรับสถานศึกษา	2.1 จัดการเรียนรู้ด้านหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเชื่อมโยงกับปัญหาและสถานการณ์จริง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ เสนอแนวทางป้องกัน และร่วมแก้ไขปัญหา	ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
	2.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัยตั้งแต่การสำรวจปัญหา การกำหนดประเด็น การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล	ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วม
	2.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์และดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัย รวมทั้งสื่อสารข้อมูล แนะนำเพื่อน เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง และช่วยเหลือกันในขอบเขตที่เหมาะสม	ผู้เรียนมีภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ วินัย จิตสาธารณะ และการทำงานเป็นทีม
	2.4 ประชาสัมพันธ์และสื่อสารข้อมูลด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผ่านช่องทางที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนและผู้ปกครอง	ผู้เรียนและผู้ปกครองได้รับข้อมูลด้านความปลอดภัย

ตารางที่ 4.5 แสดงแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามระดับผู้รับผิดชอบ (ต่อ)

ระดับผู้รับผิดชอบ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	แนวทางดำเนินงานการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
		อย่างทั่วถึงและสามารถนำไปปฏิบัติได้
	2.5 สร้างพฤติกรรมคำนึงถึงความปลอดภัยผ่านกิจวัตรประจำวัน การฝึกปฏิบัติซ้ำ และการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และตัดสินใจอย่างปลอดภัย โดยผู้บริหาร ครู และบุคลากรเป็นแบบอย่างที่ดี	ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมคำนึงถึงความปลอดภัยและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และมาตรการด้านความปลอดภัย
	2.6 จัดสภาพแวดล้อมให้มีความปลอดภัยทั้งด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม พร้อมสำรวจจุดเสี่ยง เฝ้าระวัง และป้องกันปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดอันตราย	สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัย
	2.7 พัฒนาความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก โดยร่วมวางแผน แลกเปลี่ยนข้อมูล ดำเนินกิจกรรม เฝ้าระวัง ติดตาม และประเมินผล	ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน
3. แนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ	3.1 พัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ชัดเจนและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	เกิดเครือข่ายความร่วมมือด้านการส่งเสริมหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยของผู้เรียน
	3.2 ร่วมวางแผน แลกเปลี่ยนข้อมูล เฝ้าระวัง ติดตามพฤติกรรมของผู้เรียน และร่วมประเมินผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัย	เกิดการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของผู้เรียน
	3.3 สนับสนุนองค์ความรู้ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้เรียน	สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ บุคลากร และทรัพยากรที่จำเป็น

ตารางที่ 4.5 แสดงแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามระดับผู้รับผิดชอบ (ต่อ)

ระดับผู้รับผิดชอบ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	แนวทางดำเนินงานการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
	3.4 ส่งเสริมการสื่อสารข้อมูลข่าวสารและมาตรการด้านความปลอดภัยระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย ผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่ายและเหมาะสม	ผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายได้รับข้อมูลข่าวสารและสามารถร่วมดูแลผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง
	3.5 ส่งเสริมความร่วมมือในลักษณะ “สถานศึกษา–ครอบครัว–ชุมชน–ภาคีเครือข่าย” เพื่อร่วมกันส่งเสริมและดูแลความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	เกิดการร่วมรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จากตารางที่ 4.5 พบว่า แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามระดับผู้รับผิดชอบ ประกอบด้วย 3 ระดับ ได้แก่ 1) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด 2) สถานศึกษา และ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ โดยทุกระดับมีบทบาทเชื่อมโยงและเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการกำหนดนโยบายและระบบติดตามประเมินผล การพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำของผู้เรียน การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่สะท้อนหน้าที่พลเมือง สามารถป้องกันตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่น และมีส่วนร่วมในการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม อันนำไปสู่การสร้าง “ภูมิคุ้มกัน เกราะป้องกัน และความยั่งยืนด้านความปลอดภัย” ของสถานศึกษาและผู้เรียนในระยะยาว

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา และ เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้และสำหรับการวิจัยในอนาคต โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 184 คน และสังเคราะห์ทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ซึ่งสรุปผลการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ปรากฏผล ดังนี้

สภาพการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.18, S.D. = .619) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.37, S.D. = .606) รองลงมา ได้แก่ ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน ($\bar{X}$= 4.34, S.D. = .586) ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = .616) และด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = .602) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย ($\bar{X}$= 3.86, S.D. = .682)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบประเด็นสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งกำหนดให้เป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา รวม 9 ข้อ ได้แก่ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การใช้วิธีจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอแนวทาง

ความปลอดภัย การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์ด้านความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านความปลอดภัยอย่างทั่วถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมคำนึงถึงความปลอดภัย การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การสื่อสารข้อมูลแก่ผู้ปกครองผ่านช่องทางที่หลากหลาย และการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัย

1.2 ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ปรากฏผล ดังนี้

ผลจากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ข้อสรุปแนวทางการดำเนินงานที่จำแนกตามระดับผู้รับผิดชอบ 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ควรมีแนวทางในการส่งเสริมระบบการติดตามประเมินผลที่ไม่ซับซ้อน นำไปใช้ปฏิบัติได้จริง การกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่สะท้อนหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัย การส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่หลากหลาย และการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

2. ระดับสถานศึกษา ควรจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์ ("เพื่อนดูแลเพื่อน") ประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางที่หลากหลาย สร้างพฤติกรรมความปลอดภัยผ่านกิจวัตรประจำวันและการเป็นแบบอย่างที่ดี จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทั้งทางกายภาพ จิตใจ และสังคม ตลอดจนพัฒนาความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน

3. ระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ควรพัฒนาความร่วมมือในลักษณะ “สถานศึกษา–ครอบครัว–ชุมชน–ภาคีเครือข่าย” ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรม เฝ้าระวัง ติดตามพฤติกรรม สนับสนุนองค์ความรู้ บุคลากร งบประมาณ และทรัพยากร และสร้างช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่ายเพื่อร่วมรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

โดยสรุป แนวทางดังกล่าวมีเป้าหมายสำคัญในการเปลี่ยนการส่งเสริมหน้าที่พลเมืองจากการเรียนรู้เชิงเนื้อหาไปสู่การปฏิบัติจริงจนเกิดเป็นพฤติกรรม โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีวินัย ความรับผิดชอบ เคารพกฎระเบียบ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีจิตสาธารณะ สามารถป้องกันตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่น และมีส่วนร่วมในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย อันนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยอย่างยั่งยืน

2. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา” มุ่งศึกษาประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่าง “ความเป็นพลเมือง” กับ “ความปลอดภัยในสถานศึกษา” ซึ่งทั้งสองประเด็นไม่ได้แยกขาดจากกัน แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ สถานศึกษาที่มีความปลอดภัยอย่างยั่งยืนมิได้เกิดจากการกำหนดกฎ ระเบียบ หรือมาตรการป้องกันภัยเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องอาศัยบุคคลทุกฝ่ายที่มีความตระหนักในหน้าที่ มีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้อื่น มีวินัย และพร้อมมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของตนเองและส่วนรวม ดังนั้น การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีภูมิคุ้มกัน สามารถป้องกันความเสี่ยง และร่วมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ ตีความ และเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนให้เห็นทั้ง สาระสำคัญของข้อค้นพบ เหตุผลที่สนับสนุนผลการวิจัย ตลอดจนความสอดคล้องและประเด็นที่แตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมา โดยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย มาตรการ และการมอบหมายหน้าที่แก่บุคลากรอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมยศ นาวีการ (2556) และ พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2565) ที่อธิบายว่าการบริหารจัดการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการที่ผู้บริหารระบุและประเมินปัจจัยเสี่ยง พร้อมทั้งกำหนดนโยบายความปลอดภัยและแผนกลยุทธ์เชิงรุกที่ชัดเจนลงสู่การปฏิบัติในองค์กร อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายด้านและรายข้อ พบประเด็นสำคัญที่เป็นช่องว่างและควรได้รับการพัฒนา (มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง) ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย โดยเฉพาะความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร ด้านความปลอดภัยแก่ผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ยังเน้นการบริหารจัดการภายในเป็นหลัก ขาดช่องทางหรือกลไกเชื่อมโยงกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิท พวงงาม (2557) และ ประวิต เอราวรรณ์ (2559) ที่เน้นย้ำว่าการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาไม่สามารถทำสำเร็จได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว

และชุมชน (School-Family-Community Partnerships) ในลักษณะภาคีเครือข่ายที่มีเป้าหมายและภาระรับผิดชอบร่วมกัน (Shared Accountability) ด้านการติดตามประเมินผลและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า สถานศึกษายังขาดระบบการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน และครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ไม่หลากหลายและขาดการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมเสนอแนวทางความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ สุพักตร์ พิบูลย์ (2562) ที่ระบุว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีต้องขับเคลื่อนด้วยระบบสารสนเทศและการประเมินความเสี่ยงที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2563) และ วิจารณ์ พานิช (2563) ที่ชี้ว่าการสร้างหน้าที่พลเมืองต้องใช้การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ สะท้อนคิด (Reflection) และเสนอแนวทางป้องกันภัยจากสถานการณ์จริง

2.2 ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน โดยนำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้เป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา รวมทั้งข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดประเด็นการสนทนา พบว่า แนวทางที่ได้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังความเป็นพลเมืองหรือการป้องกันความเสี่ยงเป็นรายเรื่องเท่านั้น แต่มีลักษณะเป็นการเชื่อมโยง “การพัฒนาคน การพัฒนาระบบ และการสร้างเครือข่าย” เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมือง 4) การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัย และ 5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ประการแรก ด้านการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ ผลการศึกษาพบว่าระบบติดตามและประเมินผลด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยควรมีความชัดเจนเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเฉพาะการกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม เช่น การมีวินัย ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การรู้จักป้องกันตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น และการมีจิตสาธารณะ ตลอดจนการติดตามพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่ความไม่ปลอดภัย ทั้งนี้ ควรติดตามอย่างต่อเนื่องก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน และนำผลที่ได้กลับมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน มิใช่ประเมินเฉพาะเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือกิจกรรม

ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า จุดท้าทายของการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองมิใช่เพียงการทำให้ผู้เรียน “รู้” ว่าควรปฏิบัติอย่างไร แต่คือการทำให้สถานศึกษาสามารถ “เห็นและติดตาม”

ได้ว่าความรู้ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปเป็นพฤติกรรมจริงหรือไม่ การกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมจึงทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่าง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์” กับ “ความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจริง” เพราะพฤติกรรมอย่างการมีวินัย การเคารพกติกา การรับผิดชอบต่อส่วนรวม การรู้จักป้องกันตนเอง และการช่วยเหลือผู้อื่น ล้วนเป็นทั้งองค์ประกอบของการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและเป็นพฤติกรรมที่ช่วยลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยไปพร้อมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2564) และ สิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2565) ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดกรอบการดำเนินงานและตัวชี้วัดที่สามารถนำไปใช้สะท้อนผลการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ การที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้ระบบติดตามและประเมินผลมีลักษณะไม่ซับซ้อน ยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการออกแบบระบบให้สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษา ซึ่งมีข้อจำกัดด้านเวลา บุคลากร และภาระงานของครู หากเครื่องมือหรือระบบประเมินมีความยุ่งยากมากเกินไป ย่อมมีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นภาระทางเอกสารมากกว่าจะเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนา ดังนั้น ระบบติดตามที่เหมาะสมจึงควรเป็น “ระบบประเมินเพื่อพัฒนา” มากกว่า “ระบบประเมินเพื่อรายงาน” กล่าวคือ ข้อมูลที่ได้ควรนำไปใช้ค้นหาจุดที่ต้องพัฒนา ปรับกิจกรรม และช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันท่วงที ประเด็นนี้ถือเป็นข้อค้นพบที่มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาระบบสนับสนุนในระดับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดต่อไป

ประการที่สอง ด้านการจัดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัยควรปรับจากการเรียนรู้ที่เน้นการรับความรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้จากสถานการณ์จริง โดยครูควรได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น กรณีศึกษา การจำลองสถานการณ์ การฝึกปฏิบัติ การทำงานกลุ่ม การอภิปราย และการเรียนรู้จากปัญหาหรือเหตุการณ์จริง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ เสนอแนวทางป้องกัน และร่วมแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัย

ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า หน้าที่พลเมืองไม่ใช่สาระที่ควรจบลงที่การ “บอกให้รู้” แต่เป็นคุณลักษณะที่ต้อง “ฝึกให้ทำ” จนเกิดเป็นพฤติกรรม โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัย ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจและการปฏิบัติอย่างถูกต้องในสถานการณ์จริง การให้ผู้เรียนได้ทดลองคิดและตัดสินใจจากสถานการณ์จำลองหรือปัญหาที่ใกล้ตัว จึงช่วยให้ความรู้ด้านหน้าที่พลเมืองมีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2563) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างความรู้จากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติ รวมทั้งสอดคล้องกับ Pancer (2022) และ Cowan (2016) ที่เน้นการเปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการเป็นพลเมืองผ่านประสบการณ์จริง

โดยเฉพาะข้อเสนอให้มีการฝึกปฏิบัติซ้ำจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้แนวทางของการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากการจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ เพราะการเรียนรู้ด้านความปลอดภัย เช่น การป้องกันอุบัติเหตุ การปฐมพยาบาล การป้องกันยาเสพติด การรู้เท่าทันภัยออนไลน์ หรือการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน จำเป็นต้องอาศัยทั้งความรู้ ทักษะ การตระหนักรู้ และความสามารถในการตัดสินใจ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมจึงควรทำให้ผู้เรียน “รู้–คิด–ทำ–ทบทวน–ทำซ้ำ” จนสามารถนำไปใช้ได้เมื่อเผชิญสถานการณ์จริง อันเป็นการเปลี่ยนหน้าที่พลเมืองจากเนื้อหาในบทเรียนให้กลายเป็นสมรรถนะที่ผู้เรียนสามารถใช้เพื่อดูแลตนเองและผู้อื่นได้

ประการที่สาม ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรเพิ่มบทบาทของผู้เรียนในการสำรวจปัญหา กำหนดประเด็น วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม และประเมินผล โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์ด้านความปลอดภัย การจัดกิจกรรมลูกเสือ จิตอาสา ผู้นำนักเรียน การฝึกซ้อมและจำลองสถานการณ์ การเฝ้าระวังความเสี่ยง และกิจกรรม “เพื่อนดูแลเพื่อน” เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ วินัย จิตสาธารณะ และการทำงานเป็นทีม

ผลดังกล่าวมีความน่าสนใจในเชิงแนวคิด เพราะสะท้อนการเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจาก “ผู้รับการดูแล” ไปสู่ “ผู้ร่วมสร้างความปลอดภัย” เมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบของกระบวนการ ย่อมมีโอกาสเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) และเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมมากกว่าการเป็นเพียงผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้ใหญ่กำหนดให้ การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวจึงมิได้เป็นเพียงวิธีการจัดกิจกรรม แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองในตัวมันเอง เพราะผู้เรียนได้ฝึกการรับผิดชอบต่อส่วนรวม การทำงานร่วมกับผู้อื่น การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การตัดสินใจ และการรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจ

แนวทาง “เพื่อนดูแลเพื่อน” จึงมีนัยสำคัญมากกว่าการให้ผู้เรียนช่วยกันสอดส่องดูแล เพราะเป็นการสร้างเครือข่ายการดูแลภายในกลุ่มผู้เรียนที่สามารถเข้าถึงกันได้ใกล้ชิดและรวดเร็ว ขณะเดียวกันควรกำหนดขอบเขตบทบาทของผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยเน้นการสื่อสาร การแจ้งเหตุ การเตือนภัย และการขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่เมื่อเกินขอบเขตความสามารถ เพื่อไม่ให้ความรับผิดชอบของผู้เรียนถูกตีความเป็นการให้ผู้เรียนรับภาระในการจัดการความเสี่ยงแทนผู้ใหญ่ ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Pancer (2022), Cowan (2016) และ เจริญธรรม รัตนภักดี (2567) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเยาวชน ความรับผิดชอบร่วม และการสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย

ประการที่สี่ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การประชาสัมพันธ์และสื่อสารข้อมูลด้านความปลอดภัยควรดำเนินการ

อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผ่านช่องทางที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนและผู้ปกครอง ควบคู่กับการสร้างพฤติกรรมคำนึงถึงความปลอดภัยผ่านกิจวัตรประจำวัน การฝึกปฏิบัติซ้ำ และการเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากร รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยทั้งด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม

ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยไม่ได้เกิดขึ้นจากการประกาศกฎ แต่เกิดจากสิ่งที่สมาชิกในสถานศึกษาพบเห็น ได้ยิน ได้ปฏิบัติ และได้รับการย้ำเตือนอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้น การประชาสัมพันธ์จึงไม่ควรถูกมองเป็นเพียงการเผยแพร่ข้อมูล แต่ควรทำหน้าที่เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักและกำกับพฤติกรรม ขณะที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรจำเป็นต้องเป็นแบบอย่าง เพราะผู้เรียนเรียนรู้หน้าที่พลเมืองจากสิ่งที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติจริงไม่น้อยไปกว่าสิ่งที่ปรากฏในบทเรียน การให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม ยังแสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมอง “ความปลอดภัย” ในลักษณะองค์รวม มิใช่เพียงการป้องกันอุบัติเหตุหรือภัยทางกายภาพ แต่ครอบคลุมถึงการสร้างพื้นที่ที่ผู้เรียนรู้สึกได้รับการเคารพ มีความมั่นใจในการสื่อสารปัญหา และสามารถขอความช่วยเหลือได้เมื่อเผชิญความเสี่ยง ดังนั้น การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจึงเป็นกระบวนการระยะยาวที่ต้องอาศัยความสม่ำเสมอของนโยบาย การปฏิบัติ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานศึกษา

ประการที่ห้า ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย ผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาควรพัฒนาความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ให้มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ชัดเจน โดยร่วมกันวางแผน แลกเปลี่ยนข้อมูล ดำเนินกิจกรรม เฝ้าระวัง ติดตาม และประเมินผล รวมทั้งสนับสนุนองค์ความรู้ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรที่จำเป็น

ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงเชิงระบบว่า สถานศึกษาไม่สามารถสร้างความปลอดภัยให้ผู้เรียนได้โดยลำพัง เนื่องจากความเสี่ยงของผู้เรียนมีความเชื่อมโยงกับบริบททั้งในครอบครัว ชุมชน สังคม และโลกดิจิทัล การดูแลผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีการส่งต่อข้อมูลและการดูแลอย่างต่อเนื่องระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวและภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วมจึงควรพัฒนาให้ก้าวพ้นจากการขอความร่วมมือเป็นครั้งคราว ไปสู่การเป็น “หุ้นส่วนในการดูแลและพัฒนาผู้เรียน” ที่แต่ละฝ่ายมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพงษ์ จิตระดับ (2566), Fullan (2020) และ โกวิท พวงงาม (2557) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การสร้างความเป็นเจ้าของร่วม (Sense of Ownership) และการแบ่งปันความรับผิดชอบ (Shared Accountability) ในการพัฒนาสถานศึกษาและชุมชน ทั้งนี้ การสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองผ่านช่องทางที่หลากหลายยังช่วยให้การดูแลผู้เรียนมีความต่อเนื่อง

จากโรงเรียนไปสู่ครอบครัวและชุมชน ทำให้การป้องกันความเสี่ยงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะช่วงเวลาที่ผู้เรียนอยู่ในสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาทั้ง 5 ด้านร่วมกัน จะเห็นได้ว่า แนวทางที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะ “เชื่อมโยงเป็นระบบมากกว่าการดำเนินงานเป็นกิจกรรมแยกส่วน” กล่าวคือ ระดับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ทำหน้าที่สร้างกลไกสนับสนุนและติดตามประเมินผล ระดับสถานศึกษา ทำหน้าที่แปลงนโยบายสู่การจัดการเรียนรู้ กิจกรรม และสภาพแวดล้อม ระดับผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีบทบาทในการสร้างความปลอดภัย ขณะที่ระดับผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย เข้ามาเสริมพลังและร่วมรับผิดชอบ ผลที่เกิดขึ้นจึงมิใช่เพียงการเพิ่มกิจกรรมด้านหน้าที่พลเมืองหรือความปลอดภัย แต่เป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง “คน–กระบวนการ–สภาพแวดล้อม–เครือข่าย” ให้ทำงานสนับสนุนกัน

ประเด็นสำคัญที่สุดที่ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์จากผลการศึกษาครั้งนี้ คือ การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองสามารถทำหน้าที่เป็น “ภูมิคุ้มกันจากภายใน” ขณะที่ระบบบริหารจัดการ การเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และเครือข่ายความร่วมมือทำหน้าที่เป็น “เกราะป้องกันจากภายนอก” เมื่อทั้งสองส่วนได้รับการพัฒนาและเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง จะช่วยสร้างเงื่อนไขให้ความปลอดภัยกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีปฏิบัติและวัฒนธรรมของสถานศึกษา มิใช่เพียงมาตรการที่นำมาใช้เมื่อเกิดปัญหาแล้ว กล่าวได้ว่า ผลการวิจัยครั้งนี้ช่วยขยับมุมมองจาก “การสอนหน้าที่พลเมืองเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี” ไปสู่ “การใช้หน้าที่พลเมืองเป็นพลังในการสร้างความปลอดภัยร่วมกัน” เพราะผู้เรียนที่มีวินัย รับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักป้องกันตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่น และกล้ามีส่วนร่วม ย่อมมิได้เพียงมีคุณลักษณะของพลเมืองที่พึงประสงค์เท่านั้น แต่ยังมีศักยภาพในการเป็นส่วนหนึ่งของระบบป้องกันความเสี่ยงในสถานศึกษา ขณะเดียวกัน หากสถานศึกษามีระบบสนับสนุนที่เหมาะสม เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีเครือข่ายที่ร่วมรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง ย่อมช่วยให้การพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ดังนั้น แนวทางที่ได้จากการวิจัยจึงมีคุณค่าในฐานะ กรอบการขับเคลื่อนที่สามารถนำไปพัฒนาต่อเป็นเครื่องมือและระบบสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม คู่มือการดำเนินงาน คู่มือการนิเทศ ติดตามผล เครื่องมือประเมิน คู่มือการพัฒนาครูด้าน Active Learning ระบบเฝ้าระวังและการสื่อสาร ตลอดจนรูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ทั้งนี้ การต่อยอดดังกล่าวจะช่วยให้ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ก้าวจากระดับ “แนวทางที่เหมาะสม” ไปสู่การพัฒนาและทดสอบนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้จริงในสถานศึกษาเอกชน และขยายผลในระดับจังหวัดหรือบริบทอื่นได้ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา” สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างสถานศึกษาที่ปลอดภัยไม่ใช่ภารกิจของผู้รับผิดชอบด้านความปลอดภัยเพียงฝ่ายเดียว และมิได้เกิดขึ้นจากกฎ ระเบียบหรือมาตรการควบคุมเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยการพัฒนาผู้เรียนให้มี ความรู้ ความตระหนัก วินัย ความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิ และความสามารถในการมีส่วนร่วม ควบคู่กับการสร้างระบบและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความปลอดภัย โดยมีผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย ร่วมกันขับเคลื่อน

ดังนั้น คุณค่าของผลการวิจัยจึงไม่ได้อยู่เฉพาะที่การได้มาซึ่งแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเท่านั้น แต่ยังอยู่ที่การนำข้อค้นพบไปใช้เป็น กลไกเชื่อมโยงการพัฒนาคนกับการพัฒนาระบบความปลอดภัย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียน สร้างเกราะป้องกันความเสี่ยงในสถานศึกษา และพัฒนาไปสู่วัฒนธรรมความปลอดภัยที่เกิดจากความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ผู้วิจัยจึงเสนอข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยใน 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1.1 กำหนดให้การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเป็นกลไกหนึ่งของการขับเคลื่อนความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยหน่วยงานระดับนโยบายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำแนวคิดการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองไปเชื่อมโยงกับนโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยไม่ให้การดำเนินงานด้านความปลอดภัยมุ่งเน้นเฉพาะการป้องกันเหตุ หรือการแก้ไขปัญหาภายหลังเกิดเหตุ แต่ควรให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันจากพฤติกรรมของผู้เรียนควบคู่กันทั้งด้านวินัย ความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิ การรู้เท่าทันความเสี่ยง และการมีส่วนร่วมในการดูแลตนเองและส่วนรวม ทั้งนี้ เพื่อให้ “หน้าที่พลเมือง” เป็นส่วนหนึ่งของระบบความปลอดภัย ไม่ใช่เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการแยกส่วน

3.1.2 พัฒนากลไกสนับสนุนสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนแนวทางได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนากลไกสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนให้สามารถนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับบริบท โดยสนับสนุนองค์ความรู้ เครื่องมือสื่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และระบบติดตามผล รวมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาจาก “แนวทาง” สู่ “ระบบการปฏิบัติ” และจาก “กิจกรรม” สู่ “วัฒนธรรมความปลอดภัย” ที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้ความปลอดภัยเป็นความรับผิดชอบร่วมของทุกภาคส่วน โดยหน่วยงานระดับนโยบายควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา

ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดบทบาทและช่องทางการประสานงานที่ชัดเจน เพื่อร่วมกันเฝ้าระวัง ป้องกัน ให้ความช่วยเหลือ และจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งนี้ การสร้างเครือข่ายดังกล่าวควรมุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและใช้การมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความปลอดภัยอย่างยั่งยืน

3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ระดับหน่วยงานต้นสังกัดและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ควรนำแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยไปใช้เป็นกรอบในการส่งเสริม สนับสนุนและประสานการดำเนินงานของสถานศึกษาเอกชนในจังหวัด โดยจัดทำคู่มือ แนวทาง เครื่องมือ และสื่อที่สถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามบริบท รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครู การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา และการติดตามผลการดำเนินงานผ่านกระบวนการนิเทศ ติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเชื่อมโยงกับการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบและเกิดความต่อเนื่องในระดับจังหวัด

2) ระดับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการวิจัยไปบูรณาการกับนโยบาย แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักสูตรสถานศึกษา และระบบการจัดการด้านความปลอดภัย โดยกำหนดเป้าหมายและแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจนตลอดจนจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผล เพื่อให้การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองมิได้ดำเนินการในลักษณะกิจกรรมเฉพาะครั้ง แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารและวัฒนธรรมของสถานศึกษา

3) ระดับผู้บริหารและครู ควรนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัย เช่น การจำลองสถานการณ์ การฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้จากเหตุการณ์จริง และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อส่วนรวมควบคู่กับการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านวินัย ความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

4) ระดับผู้เรียน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทจากผู้รับการดูแลไปสู่การเป็น “ผู้ร่วมสร้างความปลอดภัย” โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลง วิเคราะห์ความเสี่ยง เสนอแนวทางป้องกันปัญหา และดำเนินกิจกรรมด้านความปลอดภัยตามความเหมาะสมกับวัย เช่น การเป็นแกนนำนักเรียน ระบบเพื่อนดูแลเพื่อน การรณรงค์ด้านความปลอดภัย และการเฝ้าระวังความเสี่ยง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อทั้งตนเองและส่วนรวม

5) ระดับผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย ควรสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันส่งเสริมพฤติกรรม

ด้านหน้าที่พลเมือง เฝ้าระวังและป้องกันความเสี่ยง ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลและให้ความช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยพัฒนาช่องทางการสื่อสารและการประสานงานที่สะดวก รวดเร็วและต่อเนื่อง เพื่อให้การสร้างความปลอดภัยครอบคลุมทั้งในสถานศึกษา ครอบครัว และสังคมรอบตัวผู้เรียน

3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาผลของการนำแนวทางไปใช้ในสถานการณ์จริง ควรมีการวิจัยเชิงทดลองหรือการวิจัยปฏิบัติการเพื่อศึกษาผลของการนำแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองไปใช้ในสถานศึกษา โดยพิจารณาทั้งผลต่อความรู้ ความตระหนัก พฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่พลเมือง และพฤติกรรมด้านความปลอดภัยของผู้เรียน เพื่อให้เกิดหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลของแนวทางอย่างเป็นระบบ

2) ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ควรมีการวิจัยติดตามผลระยะยาว เพื่อศึกษาว่าการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้เรียน วัฒนธรรมของสถานศึกษา และระบบการจัดการความปลอดภัยได้อย่างต่อเนื่องเพียงใด ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการคงอยู่ของผลลัพธ์ดังกล่าว

3) ควรขยายการศึกษาไปยังบริบทและกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ควรศึกษาการนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาประเภทอื่น ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน และพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน รวมทั้งศึกษามุมมองของผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่ายเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่มีความครอบคลุม และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่สามารถปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

โดยสรุป ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งให้การเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองก้าวพ้นจากการเป็นเพียงเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ไปสู่การเป็นกลไกในการสร้างพฤติกรรม สร้างระบบ และสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา อันจะทำให้ผู้เรียนมิได้เป็นเพียงผู้ที่ได้รับการปกป้องจากความเสี่ยง แต่สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้เท่าทันความเสี่ยง รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น และมีส่วนร่วมในการสร้างสถานศึกษาที่ปลอดภัยร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

โกวิท พวงงาม. (2557). *การปกครองท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2567). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. เสมาธรรม.

_____. (2560). *การเมืองการปกครองไทย: มิติทางสังคมและวัฒนธรรม*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)*. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

เจริญธรรม รัตนภักดี. (2567). *พฤติกรรมศาสตร์กับการพัฒนาองค์การและการบริหารการศึกษา*. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2556). *ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิศนา แขมมณี. (2557). *รูปแบบการเรียนรู้ทางเลือก*. ดอกหญ้า.

_____. (2558). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 19). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2562). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มและการคิดขั้นสูง*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2563). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ รุญเจริญ. (2558). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 8).ข้าวฟ่าง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.

_____. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2559). *การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Citizenship Education)* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประวิต เอราวรรณ์. (2556). *การบริหารสถานศึกษายุคใหม่*. ดอกหญ้า.

_____. (2559). *การบริหารความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน*. ดอกหญ้า.

_____. (2560). *การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนและสำนึกทางสังคม*. ดอกหญ้า.

_____. (2565). *สมรรถนะการบริหารจัดการสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2564). *การบริหารการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2565). *การบริหารจัดการความเสี่ยงและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รสจง โพธิ์สิทธิพันธ์. (2566). *จิตวิทยาการจัดการเรียนรู้และการปรับพฤติกรรมผู้เรียน*. พิมพ์ดี.

วิจารณ์ พานิช. (2559). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

_____. (2563). *การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร*. มูลนิธิสยามกัมมาจล.

_____. (2564). *การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Learning)*. มูลนิธิสยามกัมมาจล.

_____. (2566). *จิตตปัญญาศึกษากับการพัฒนาผู้เรียน*. มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ศิริเดช สุชีวะ. (2567). *การปฏิรูปการศึกษาและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยุคดิจิทัล*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2556). *การเมืองการปกครองไทย*. สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

_____. (2566). *นโยบายสาธารณะ: แนวคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ* (พิมพ์ครั้งที่ 25). เสมาธรรม.

สมยศ นาวีการ. (2556). *การบริหารและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). บรรณกิจ.

สมพงษ์ จิตระดับ. (2558). *การพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านกิจกรรมนอกหลักสูตร*. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2561). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและภัยสังคมยุคใหม่*. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2562). *จิตวิทยาเชิงบวกกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน*. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2563). *การเปิดพื้นที่ทางสังคมเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2566). *สวัสดิภาพทางสังคมและการป้องกันภัยอุบัติใหม่ในสถานศึกษา*. ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี. (2565). *ประชาธิปไตยและการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพักตร์ พิบูลย์. (2562). *การบริหารจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและยั่งยืน*. อักษรเจริญทัศน์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2559). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 19). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2561). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2562). *การประเมินความต้องการจำเป็นในสถานศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2564). *การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2566). *โลกเปลี่ยน คนปรับ: ทักษะและความเป็นพลเมืองในโลกยุคใหม่*. อัมรินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *คู่มือความปลอดภัยสถานศึกษา ศูนย์ความปลอดภัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (MOE Safety Center)*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครราชสีมา. (2565). *บรรยายสรุปจังหวัดนครราชสีมา ประจำปี 2565*. สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *สภาวการณ์การศึกษาไทย 2563/2564: การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล*. 21 เซ็นจูรี่.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2563). *การจัดการเรียนรู้แบบไฮบริดในยุคดิจิทัล*. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2567). *การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (Digital School Management)*. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Arnstein, S. R. (2015). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, *35*(4), 216–224. https://doi.org/10.1080/01944366908977225

Astor, R. A. (2021). *School safety mapping: Creating safe and supportive learning environments*. Teachers College Press.

Bandura, A. (2015). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.

Banks, J. A. (2017). *Diversity and citizenship education: Global perspectives*. Jossey-Bass.

Biesta, G. (2019). *Obstacles and opportunities for democratic citizenship education*. Routledge.

_____. (2023). *World-centred education: A view for the present*. Routledge.

Cornell, D. (2018). *Comprehensive school threat assessment guidelines: Technical manual*. School Threat Assessment Consultants.

Cowan, K. C. (2016). *Comprehensive school safety framework*. National Association of School Psychologists.

Darling-Hammond, L. (2020). *Preparing teachers for a changing world: What teachers should learn and be able to do*. Jossey-Bass.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2023). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.

Drake, S. M., & Burns, R. C. (2015). *Meeting standards through integrated curriculum*. Association for Supervision and Curriculum Development.

Eccles, J. S., & Roeser, R. W. (2017). Schools as developmental contexts during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, *21*(1), 225–241. https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00725.x

Fogarty, R. (2021). *How to integrate the curricula* (5th ed.). Solution Tree Press.

Fullan, M. (2020). *Leading in a culture of change* (2nd ed.). Jossey-Bass.

Goleman, D. (2020). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ* (25th anniversary ed.). Bantam Books.

Hart, R. (2016). *Children's participation: The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. Earthscan.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Larson, R. W. (2015). Positive youth development, willful engagement, and the growth of proactive agency. *Journal of Youth and Adolescence*, *40*(3), 247–264. https://doi.org/10.1007/s10964-011-9683-1

Leithwood, K. (2015). *Transformational school leadership*. Springer.

Mahoney, J. L. (2020). *Organized activities as contexts of development: Extracurricular activities, after-school and community programs*. Routledge.

OECD. (2020). *PISA 2018 results (Volume IV): Are students smart about clinical and safety risks?*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/ac80231b-en

Osler, A. (2024). *Human rights and citizenship education: Reimagining school safety in global contexts*. Routledge.

Pancer, S. M. (2022). *The psychology of citizenship and civic engagement*. Oxford University Press.

Pretty, J. (2018). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, *23*(8), 1247–1263.https://doi.org/10.1016/0305-750X(95)00046-F

Print, M. (2020). *Active citizenship in schools*. Allen & Unwin.

Sergiovanni, T. J. (2023). *Building community in schools*. Jossey-Bass.

Skinner, B. F. (2018). *The behavior of organisms: An experimental analysis*. B. F. Skinner Foundation.

Steeves, V. (2023). *Digital citizenship and cyber safety in education*. University of Ottawa Press.

UNESCO. (2021). *Behind the numbers: Ending school violence and bullying*. UNESCO Publishing.

Westheimer, J., & Kahne, J. (2016). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, *41*(2), 237–269. https://doi.org/10.3102/00028312041002237

Youniss, J. (2023). *Community service and social responsibility in youth*. University of Chicago Press.

ภาคผนวก ก
ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

3. หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4. หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

5. หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try Out)

6. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย

1. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.	รองศาตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมวดี ล้ำเลิศ	อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3.	ดร. ต่อศักดิ์ บุญเสือ	ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
4.	ดร. ฉัตรชัย ตั้งศรีทอง	อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
5.	ดร. กิ่งดาว หวังร่วมกลาง	ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองนครราชสีมา

2. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

1.	รองศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2.	พลตรี ธนัชพงศ์ นันทสิริสิทธิ์	ผู้อำนายการศูนย์พัฒนาการศึกษา กองทัพภาคที่ 2
3.	พ.ต.อ.ศิริชัย ศรีชัยปัญญา	ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา
4.	นายอนัน โกนสันเทียะ	รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา
5.	นางสาวจารึก แบขุนทด	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา
6.	ดร.พิรุณ เรืองไพศาล	รองผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนมารีย์รักษ์
7.	ดร.ยุภาพร เทพสุริยานนท์	หัวหน้าฝ่ายปฐมวัย โรงเรียนอัสสัมชัญนครราชสีมา
8.	ดร.ธีระชัย งามทรัพย์ทวีคูณ	หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนมารีย์วิทยานครราชสีมา
9.	ดร.สำราญ ตั้งศรีทอง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
10.	ดร.กิติพงศ์ พงศ์สุรเวท	นายกเทศมนตรีตำบลโพธิ์กลาง จังหวัดนครราชสีมา

3. หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๖๔๑

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๓๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๒ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน รองศาตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างจิตสำนึกหน้าที่ความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียน อันจะนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนในโรงเรียนเอกชน ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการบริหารการศึกษาและด้านการพัฒนางานวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย ฯ เพื่อให้ข้อเสนอแนะรวมทั้งตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๓๓๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๓๓๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๖๔๑

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๒ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างจิตสำนึกหน้าที่ความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียน อันจะนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนในโรงเรียนเอกชน ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าบุคลากรของท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมวดี สำเลิศ อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการบริหารการศึกษาและด้านการพัฒนางานวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์บุคลากรดังกล่าวเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย ฯ เพื่อให้ข้อเสนอแนะรวมทั้งตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๓๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๓๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ ว ๖๔๑

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๓๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๒ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์บุคลากรเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน
จังหวัดนครราชสีมา

เรียน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างจิตสำนึกหน้าที่ความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียน อันจะนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนในโรงเรียนเอกชน ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าบุคลากรของท่าน จำนวน ๒ คน ได้แก่ ดร. ต่อศักดิ์ บุญเสือ ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา และ ดร. ฉัตรชัย ตั้งศรีทอง อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการบริหารการศึกษา และด้านการพัฒนางานวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์บุคลากรดังกล่าว เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย ฯ เพื่อให้ข้อเสนอแนะรวมทั้งตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๓๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๓๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๓๖/ว ๖๔๑

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๓๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๒ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน ดร. กิ่งดาว หวังร่วมกลาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างจิตสำนึกหน้าที่ความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียน อันจะนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนในโรงเรียนเอกชน ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการบริหารการศึกษาและด้านการพัฒนางานวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย ฯ เพื่อให้ข้อเสนอแนะรวมทั้งตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๘๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๘๒๕ ๑๓๓๖ โทรสาร ๐ ๔๘๒๕ ๑๓๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

4. หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๑๓๕๗

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน ผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" และมีกำหนดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมอาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค ๑๓ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งนี้ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๑๓๕๗

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการศึกษากองทัพภาคที่ ๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" และมีกำหนดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙ ณ ห้องประชุมอาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค ๑๓ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งนี้ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๑๓๕๗

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" และมีกำหนดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙ ณ ห้องประชุมอาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค ๑๓ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งนี้ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๑๓๕๗

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" และมีกำหนดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙ ณ ห้องประชุมอาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค ๑๓ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งนี้ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๑๓๕๗

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา” และมีกำหนดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙ ณ ห้องประชุมอาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค ๑๓ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งนี้ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๑๓๕๗

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน ดร.พิรุณ เรืองไพศาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" และมีกำหนดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙ ณ ห้องประชุมอาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค ๑๓ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งนี้ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๑๓๕๗

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน ดร.ยุภาพร เทพสุริยานนท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" และมีกำหนดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙ ณ ห้องประชุมอาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค ๑๓ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งนี้ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๓๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๓๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๑๓๕๗

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน ดร.ธีระชัย งามทรัพย์ทวีคูณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" และมีกำหนดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙ ณ ห้องประชุมอาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค ๑๓ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งนี้ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๓๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๓๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๑๓๕๗

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

เรียน ดร.กิติพงศ์ พงศ์สุรเวท

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับ

ด้วย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" และมีกำหนดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙ ณ ห้องประชุมอาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค ๑๓ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา ได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษา ด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง และด้านการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้เรียน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ครั้งนี้ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๔๙๕๒ ๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖

"เรียนดี มีคุณธรรม"

5. หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try Out)

ที่ ศธ ๐๒๙๑/ว ๑๐๓

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๓๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try Out)

เรียน ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนเอกชน ในกำกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. บัญชีรายชื่อ ๓ ฉบับ

๒. QR Code เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตามที่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ และอยู่ในขั้นตอนการนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย นั้น

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา จึงมีความจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try Out) กับสถานศึกษาของท่าน และขอความอนุเคราะห์บุคลากรได้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒ ท่าน ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือครูประจำชั้น รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ภายในวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๙ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

แบบสอบถาม

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๔ ๑๕๒๑๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๓๓๓๒ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๓๓๓๗

"เรียนดี มีคุณธรรม"

บัญชีรายชื่อแนบท้าย

ที่	หน่วยงาน/สถานศึกษา	หมายเหตุ
๑	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนอนุบาลวัดทุ่งสว่าง	
๒	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนอนุบาลบัณฑิตน้อยพลับพลาสงเคราะห์	
๓	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนโคราชวิทยา	
๔	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนสายมิตรวังน้ำเขียว ๕	
๕	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนปรีชาชาญ	
๖	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนอนุบาลบ้านภาษา	
๗	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนสุรนารายณ์วิทยา	
๘	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนกีรติศึกษา	
๙	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา	
๑๐	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนมงคลกุลวิทยา	
๑๑	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนอนุบาลอัจฉรา	
๑๒	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนเก้งเด็ก	
๑๓	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนอนุบาลประภารัตน์	
๑๔	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนมารัยธงชัย	
๑๕	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนอุบลรัตน์	

6. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย

ที่ ศธ ๐๒๗๖/ว ๙๐๔

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
อาคารศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษาภาค ๑๓
๕๔ ถนนสืบศิริ ซอย ๓ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองนครราชสีมา นม ๓๐๐๐๐

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนเอกชน ในกำกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย QR Code แบบสอบถามงานวิจัย

ตามที่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา” ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ และอยู่ในขั้นตอนเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง นั้น

ในการนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา จึงขอความอนุเคราะห์ท่านมอบหมายให้บุคลากรกลุ่มเป้าหมายได้ตอบแบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๒ ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือครูปฐมวัย รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ภายในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๙ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

QR Code สิ่งที่ส่งมาด้วย

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
นางปิญดา กิติบุตร
โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๔ ๙๕๒๙๘๒๕
โทรศัพท์ ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๖ โทรสาร ๐ ๔๔๒๕ ๑๑๓๗

ภาคผนวก ข
เครื่องมือวิจัย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

แบบสอบถาม
เกี่ยวกับสภาพการดำเนินการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย
ในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบสอบถามนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัย เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา”

2. แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะใช้เป็นประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใดจึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ

   ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่น ๆ.....

2. อายุ

   ☐ ต่ำกว่า 30 ปี

   ☐ 31 – 40 ปี

   ☐ 41 - 50 ปี

   ☐ 51 - 60 ปี

   ☐ 61 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

   ☐ ปริญญาตรี

   ☐ ปริญญาโท

   ☐ ปริญญาเอก

   ☐ อื่น ๆ.....

4. ระยะเวลาการปฏิบัติงาน

   ☐ ต่ำกว่า 5 ปี

   ☐ ตั้งแต่ 6 - 15 ปี

   ☐ ตั้งแต่ 16 - 25 ปี

   ☐ ตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป

5. ตำแหน่ง

   ☐ ครูผู้สอน

   ☐ ระดับปฐมวัย

   ☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

   ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

   ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา

   ☐ ผู้รับใบอนุญาต

   ☐ อื่น ๆ .....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียวเท่านั้น โดยมีระดับความคิดเห็นตามค่าคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง สภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับสภาพการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย						
1	ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียนในนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา					
2	สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัยให้กับผู้เรียนอย่างชัดเจน					
3	สถานศึกษามีการกำหนดแผนงานหรือโครงการที่มุ่งเสริมสร้างจิตสำนึกด้านหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ					
4	ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบแก่บุคลากรในการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยอย่างชัดเจน					
5	สถานศึกษามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยของผู้เรียน					
6	สถานศึกษามีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัย และนำผลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง					
ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย						
7	ครูผู้สอนบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยไว้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้					
8	ครูใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาจิตสำนึกด้านหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัยของผู้เรียน					

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับสภาพการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
9	ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางหรือวิธีการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา					
10	ครูจัดการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติหรือจำลองสถานการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน					
11	ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบของตนเองต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น					
12	ครูมีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านความรู้ทักษะ และเจตคติที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัย					
ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน						
13	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ					
14	สถานศึกษามีกิจกรรมหรือโครงการที่ปลูกฝังวินัย ความรับผิดชอบและการเคารพกฎระเบียบของสถานศึกษา					
15	สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการป้องกันอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น					
16	สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยของสถานศึกษา					
17	สถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์หรือสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัย					
18	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมฝึกซ้อมเกี่ยวกับการป้องกันและรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน					
ด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา						
19	สถานศึกษามีมาตรการหรือแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม					
20	สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลหรือแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยให้ผู้เรียนรับทราบอย่างทั่วถึง					
21	บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา					
22	สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความปลอดภัยของผู้เรียน					
23	ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อกำหนดด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา					

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับสภาพการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย						
24	สถานศึกษาส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านความปลอดภัยระหว่างสถานศึกษาและชุมชน					
25	สถานศึกษามีความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้เรียน					
26	สถานศึกษามีความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกด้านหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน					
27	สถานศึกษาจัดกิจกรรมหรือโครงการร่วมกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยให้กับผู้เรียน					
28	สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน					
29	ผู้ปกครองได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาด้วยช่องทางที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ					
30	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Groups)
เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย
ในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ดำเนินการสนทนา เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2569
พิธีกร ..... ผู้จดบันทึก .....
ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม.....
ผู้วิจัย/ผู้ช่วยผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม.....

<u>คำชี้แจง</u>

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 รายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

1. ..... (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
2. ..... (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
3. ..... (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
4. ..... (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
5. ..... (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
6. ..... (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
7. ..... (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
8. ..... (ผู้เข้าร่วมสนทนา)
9. ..... (ผู้เข้าร่วมสนทนา)
10. ..... (ผู้เข้าร่วมสนทนา)
11. ..... (ผู้เข้าร่วมสนทนา)
12. ..... (ผู้เข้าร่วมสนทนา)
13. ..... (ผู้เข้าร่วมสนทนา)
14. ..... (ผู้เข้าร่วมสนทนา)
15. ..... (ผู้เข้าร่วมสนทนา)

ตอนที่ 2 ประเด็นตามผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ประเด็นที่ 1 ด้านการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง ด้านความปลอดภัย

เชื่อมโยงข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนี้

- สถานศึกษามีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัย และนำผลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย

เชื่อมโยงข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนี้

1. ครูใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาจิตสำนึกด้านหน้าที่พลเมือง และความปลอดภัยของผู้เรียน

2. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางหรือวิธีการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา

ประเด็นที่ 3 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน

เชื่อมโยงข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนี้

- สถานศึกษามีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำในการรณรงค์หรือสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัย

ประเด็นที่ 4 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา

เชื่อมโยงข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนี้

1. สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลหรือแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยให้ผู้เรียนรับทราบ อย่างทั่วถึง

2. สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น

ประเด็นที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย

เชื่อมโยงข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนี้

1. สถานศึกษามีความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกในการส่งเสริมความปลอดภัยของผู้เรียน

2. ผู้ปกครองได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาด้วยช่องทางที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ

3. สถานศึกษามีกิจกรรมหรือโครงการร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยให้กับผู้เรียน

ตอนที่ 3 ประเด็นคำถามเพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ด้านที่ 1 การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัยประเด็นคำถาม

1. เพราะเหตุใดสถานศึกษาจึงยังมีการติดตามและประเมินผลด้านความปลอดภัยไม่ชัดเจน

.....

.....

.....

2. อุปสรรคสำคัญในการติดตามและประเมินผลคืออะไร

.....

.....

.....

.....

3. สถานศึกษาควรมีรูปแบบหรือระบบติดตามผลอย่างไรจึงจะเหมาะสม

.....

.....

.....

.....

4. ควรมีตัวชี้วัดหรือเกณฑ์ใดในการประเมินพฤติกรรมด้านหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองด้านความปลอดภัย

ประเด็นคำถาม

1. ปัจจุบันครูมีข้อจำกัดอะไรในการจัดการเรียนรู้ด้านหน้าที่พลเมืองและความปลอดภัย

.....

.....

.....

.....

2. วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใดที่ช่วยสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยได้ดีที่สุด

.....

.....

.....

.....

3. จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางความปลอดภัยได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ควรพัฒนาครูด้านใดเพิ่มเติมเพื่อให้จัดการเรียนรู้เรื่องนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

.....

ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหน้าที่พลเมืองเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน

ประเด็นคำถาม

1. เหตุใดผู้เรียนจึงยังมีบทบาทด้านการเป็นผู้นำความปลอดภัยไม่มากนัก

.....

.....

.....

.....

2. กิจกรรมลักษณะใดที่ช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความปลอดภัยของผู้เรียนได้

.....

.....

.....

.....

3. สถานศึกษาควรสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในรูปแบบใด

.....

.....

.....

4. จะสร้าง “วัฒนธรรมนักเรียนดูแลความปลอดภัยร่วมกัน” ได้อย่างไร

.....

.....

.....

ด้านที่ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา

ประเด็นคำถาม

1. ปัจจุบันการสื่อสารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษามีข้อจำกัดอะไร

.....

.....

.....

.....

2. ช่องทางใดที่เหมาะสมที่สุดในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านความปลอดภัยแก่ผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

3. จะปลูกฝังพฤติกรรมด้านความปลอดภัยให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ปัจจัยใดที่ช่วยสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษาได้จริง

.....

.....

.....

ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายในการส่งเสริมความปลอดภัย

ประเด็นคำถาม

1. ปัจจุบันสถานศึกษามีอุปสรรคอะไรในการสร้างเครือข่ายด้านความปลอดภัย

.....

.....

.....

.....

2. หน่วยงานใดควรเข้ามามีบทบาทร่วมกับสถานศึกษามากที่สุด

.....

.....

.....

3. ควรพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในรูปแบบใด

.....

.....

.....

.....

4. วิธีใดที่จะช่วยให้ผู้ปกครองรับรู้และมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยมากขึ้น

.....

.....

.....

.....

5. กิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแบบใดที่สามารถสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยได้ดีที่สุด

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 สังเคราะห์แนวทาง

คำถามสรุปท้ายการสนทนา

1. หากจะเสนอ “แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย” สำหรับสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ท่านคิดว่าควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญที่สุดของการดำเนินงานด้านนี้คืออะไร

.....

.....

.....

.....

3. มีข้อเสนอเชิงนโยบายหรือข้อเสนอเชิงปฏิบัติใดที่ควรผลักดันเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

(.....)

วัน..... เดือน ..... พ.ศ. 2569

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย

1. ภาพกิจกรรมการประชุมปฏิบัติการคณะดำเนินการวิจัย วางแผน จัดทำเครื่องมือวิจัย และประเมินเครื่องมือวิจัย
2. ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

1. ภาพกิจกรรมการประชุมปฏิบัติการคณะดำเนินการวิจัย วางแผน จัดทำเครื่องมือวิจัย และประเมินเครื่องมือวิจัย ในวันที่ 10 - 11 มีนาคม 2569

2. ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ
(FOCUS GROUP DISCUSSION)
เพื่อศึกษา"แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริม
ความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน
จังหวัดนครราชสีมา"
นายไพศาล ที่รัก
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
พล.ต.ธ.ณัชพงศ์ นิมนาสิริสิทธิ์
ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการศึกษา กองทัพภาคที่ 2
พ.ต.อ.ศิริชัย ศรีชัยปัญญา
ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร เมืองนครราชสีมา
นายแพทย์ชัยนัน โกมลินทิพะ
รองนายแพทย์สาธารณสุข จังหวัดนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจินดา อาจารย์ประจำ
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
นางสาวจารึก แบบุนทด
หัวหน้ากลุ่มนโยบายและวิชาการ
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
จังหวัดนครราชสีมา
ดร.พิรุณ เรืองไพศาล
รองผู้อำนวยการ
โรงเรียนมารีย์รักษ์
ดร.ธีระชัย งามทรัพย์ทวีคูณ
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ
โรงเรียนมารีย์วิทยานครราชสีมา
ดร.มุภาพร เทพสุริยานนท์
หัวหน้าฝ่ายปฐมวัย
โรงเรียนวิสิสินธิญนครราชสีมา
ดร.สำราญ ตั้งศรีทอง
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษปฏิบัติหน้าที่
ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล
วันพฤหัสบดีที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2569
ตั้งแต่เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป
ณ ห้องประชุมศูนย์ส่งเสริมอาเซียนศึกษา ภาค 13
ดร.ปิญดา ทิสันเทียะ
ภายใต้โครงการ : วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมือง
เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชนจังหวัดนครราชสีมา"

ภาคผนวก ง
คณะกรรมการร่วมดำเนินการวิจัย

1. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

1. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

คำสั่งสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

ที่ ๓๖ /๒๕๖๙

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

ด้วยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" โดยมีเป้าหมายในการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ช่วยสนับสนุนการยกระดับคุณภาพโรงเรียนและคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะ "ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง" สอดคล้องกับตัวชี้วัดการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และตอบโจทย์ความท้าทายของสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงรอบด้านอย่างรวดเร็ว สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา จึงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา จึงดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย

๑.๑ นายไพศาล ที่รัก	ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา	ประธานกรรมการ
๑.๒ นางสาวกมลวรรณ กลั่นเกลี้ยง	รองศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา	รองประธานกรรมการ
๑.๓ นายขันตรี โสภาพิศ	รองศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา	รองประธานกรรมการ
๑.๔ นางอัมพร เพลิดตอน	ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการ	กรรมการ
๑.๕ นางวลี ศรีพิมาย	ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน	กรรมการ
๑.๖ นางชุมพร คุ้มกระโทก	ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา	กรรมการ
๑.๗ นางอัญชนา พงษ์จะโปะ	ผู้อำนวยการกลุ่มลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจการนักเรียน	กรรมการ
๑.๘ นางวนิดา จันทคุปต์	ผู้อำนวยการหน่วยตรวจสอบภายใน	กรรมการ
๑.๙ นางจินตนา เริงนิสัย	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ รักษาการในตำแหน่งนักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน	กรรมการ
๑.๑๐ นางพรชนก รัศมีรัตน์	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษา	กรรมการ
๑.๑๑ นางสำราญ ตั้งศรีทอง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล	กรรมการและเลขานุการ
๑.๑๒ นางปิญดา กิติบุตร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ ให้คำปรึกษา เสนอแนะ อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานและแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการขับเคลื่อนโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง "แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา" ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

/๒. คณะกรรมการ...

๒. คณะกรรมการดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙
ประกอบด้วย

๒.๑ นายชันตรี โสภาพิศ	รองศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา	ประธานกรรมการ
๒.๒ นางสำราญ ตั้งศรีทอง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล	รองประธานกรรมการ
๒.๓ นางประภัสสร สิตวงษ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๔ นางสาวศิราณี กันชัย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๕ นางสาวศิริลักษณ์ พันธุประกิจ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๖ นางสาวละม่อม เปรมสระน้อย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๗ นางสาวพิมพิกา ญาธิป	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๘ นางสาวบัวคำ จำปา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๙ นางสาวสัจจะพร วิริยะจรรยา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๑๐ นางสาวมนชยา ประสงค์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๑๑ นางสาวปาณิตา ไชยทองศรี	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๑๒ นางพรพจมาลย์ กองทอง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๑๓ นางสาวสุรีพร ฤทธิสมิต	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๑๔ นางกชพรรณ ปุยะติ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๑๕ นางสาวณภัคนัยน์ ธรรมธิติรัชย์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๑๖ นางนพเก้า ที่รัก	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๑๗ นางสาววิภาวดี ดวงสูงเด่น	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๑๘ นายแสนยากร สายสิน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๑๙ นางสาวกาญจนา ประทุมวงศ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	
๒.๒๐ นางสาวธนิภา โชมะพันธ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๒๑ นางปิญดา กิติบุตร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการและเลขานุการ
๒.๒๒ นางสาวกรรณชลี แซ่หลิม	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ รับผิดชอบดำเนินงานตามขอบเขตและแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๑. วางแผน กำหนดแนวทาง กิจกรรม ให้สอดคล้องกระบวนการวิจัยและเป็นไปตามหลักวิชาการ
๒. จัดทำเครื่องมือวิจัย ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลวิจัย และจัดทำรายงานผลการวิจัย
๓. เผยแพร่รายงานผลการวิจัยไปยังหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ
๔. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

๓. คณะกรรมการประเมินผล ประกอบด้วย

๓.๑ นางสำราญ ตั้งศรีทอง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล	ประธานกรรมการ
๓.๒ นางประภัสสร สิตวงษ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๓.๓ นางสาวศิราณี กันชัย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๓.๔ นางสาวศิริลักษณ์ พันธุประกิจ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๓.๕ นางสาวละม่อม เปรมสระน้อย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๓.๖ นางปิญดา กิติบุตร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการและเลขานุการ
๓.๗ นางสาวธนิภา โชมะพันธ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

/มีหน้าที่...

มีหน้าที่ รับผิดชอบดำเนินงานตามขอบเขตและแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๑. ตรวจสอบผลการวิจัยให้ถูกต้องตามหลักกระบวนการวิจัยและตามหลักวิชาการ
๒. จัดทำรายงานผลการประเมินเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ
๓. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

๔. **คณะกรรมการฝ่ายการเงิน** ประกอบด้วย

๔.๑ นางอัมพร เพลิดดอน	ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการ	ประธานกรรมการ
๔.๒ นางอุไรพร ทองเปลว	นักวิชาการการเงินและบัญชีชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๔.๓ นางสาวสุทธิดารัตน์ บูชาญาติ	นักวิชาการพัสดุชำนาญการ	กรรมการ
๔.๔ นางสำราญ ตั้งศรีทอง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล	กรรมการและเลขานุการ
๔.๕ นางปิญดา กิติบุตร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ รับผิดชอบดำเนินงานตามขอบเขตและแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๑. จัดทำเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายเกี่ยวกับการเงินให้ถูกต้อง เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ
๒. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังและความสามารถ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายทุกประการ บังเกิดผลดีแก่ทางราชการอย่างสูงสุด หากคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ให้รายงานต่อคณะกรรมการอำนวยการทราบโดยด่วน

ประกาศ ณ วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๙

(นายไพศาล ที่รัก)
ศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

ภาคผนวก จ

แนวทางการเสริมสร้างหน้าที่พลเมืองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย ในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางปิญดา กิติบุตร
วันเกิด	7 กุมภาพันธ์ 2524
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 181/10 หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30000
ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา เลขที่ 54 ถนนสืบศิริ ซอย 3 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30000
ประวัติการศึกษา	ระดับปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาเอก ดนตรีศึกษา สถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ระดับปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (คม.) สาขา หลักสูตรและการสอน สถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ระดับปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขา การบริหารการศึกษา สถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา